

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Första kammaren.

Nr 20.

Onsdagen den 18 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 11 och den 13 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att greve *J. V. Spens* på grund av öroninflammation tills vidare är förhindrad att deltaga i riksdagens arbete intygas på heder och samvete.

Sthlm den 17. 3. 31.

Gunnar Holmgren.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt åt lärare vid dispensärbarnhem samt barnhem för nervösa och psykopatiska barn; samt

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkten 4 av propositionen nr 57 gjorda framställning angående pensionsunderlaget för vid allmänt läroverk och högre lärarinneseminarier anställd ämneslärarinna med behörighet till adjunksbefattning.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 75, i anledning av väckt motion om viss ändring i 11 kapitlet 38 § rättegångsbalken;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upplagshus och upplagsbevis;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 6 februari 1931 avslutad konvention innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, m. m.; samt

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 10 februari 1931 avslutad konvention angående indrivning av underhållsbidrag, m. m.

Vid föredragning av sammansatta konstitutions- och statsutskottets memorial nr 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. m., bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 8.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet ävensom i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

*Anslag
till Ultuna
lantbruksin-
stitut.*

I förslaget till riksstat för budgetåret 1931/1932 hade Kungl. Maj:ts upptagit ordinarie anslaget till lantbruksinstitutet vid Ultuna med oförändrat belopp, 97,500 kronor.

I en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 166, av herr *Hammarskjöld, Hjalmar*, hade hemställts, att ordinarie anslaget till lantbruksinstitutet vid Ultuna måtte höjas från 97,500 kronor med 500 kronor till 98,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 166 i riksstaten för budgetåret 1931/1932 uppföra ordinarie anslaget till lantbruksinstitutet vid Ultuna med oförändrat belopp, 97,500 kronor.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman, mina herrar! Vid denna punkt föreligger en av mig väckt motion, vari jag i år upptagit en framställning av Ultunastyrelsen om ett med 500 kronor förhöjt anslag för beredande av möjlighet till löneförhöjning till läraren i ritning vid institutet. Denna styrelsens framställning har tillstyrkts av både lantbruksstyrelsen och statskontoret, men lämnades utan avseende av departementschefen, som i detta avseende anförde: »Så vitt nu kan bedömas kommer det förnyade förslag till den högre lantbruksundervisningens ordnande, som på sätt under punkt 17 omnämnt är under utarbetande inom jordbruksdepartementet, knappast att utöva inverkan på verksamheten under budgetåret 1931/1932 vid lantbruksinstitutet vid Ultuna sådan denna nu bedrives.» Redan i min motion har jag tillåtit mig säga, att denna argumentation är för mig svärfattlig eller rättare sagt ofattlig och att de anförda skälen snarast böra tala i motsatt riktning. Om den föreslagna lantbruks-högskolans inrättande inte kommer att ha någon inverkan på de nuvarande förhållandena i detta avseende, så kan ju utsikten för en lantbrukshögskolas inrättande inte rimligen ha någon inverkan på det behov, som under nuvarande förhållanden föreligger och som kommer att upphöra, då lantbrukshögskolan in-

rättas. Snarare skulle det tala i motsatt riktning, ty om lantbrukshögskolan kommer till stånd, så blir den utgift, som på denna punkt föreslås, inte varaktig, utan kommer att sluta på samma gång som lantbruksinstitutet lämnar plats för den blivande lantbrukshögskolan.

Utskottet uttrycker sig något försiktigare och säger, att under nuvarande förhållanden bör en förhöjning undvikas, utan att utskottet närmare ingår på saken. Jag noterar emellertid med tillfredsställelse, att utskottet uttrycker en tillförsikt, att den föreslagna lantbrukshögskolan kommer till stånd. När ett sådant uttalande kommer från jordbruksutskottets sida, har det uppenbarligen större värde än om det varit fråga om en gissning eller förmodan från någon annan, som inte hade tillfälle att inverka på frågans avgörande.

Jag tillåter mig sålunda konstatera, att de skäl som anförts mot den av Ultunastyrelsen gjorda, av lantbruksstyrelsen och statskontoret tillstyrkta och av mig upptagna framställningen om en viss förhöjning av anslaget inte äro bärkraftiga. I sakens nuvarande läge anser jag mig emellertid inte böra framställa något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 14.

Kungl. Majt hade föreslagit riksdagen att till diverse behov vid lantbruksinstitutet vid Ultuna anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra anslag av 27,600 kronor.

I en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 167, av herr *Hammar skjöld, Hjalmar*, hade hemställts, att det i statsverkspropositionen under rubriken diverse behov vid lantbruksinstitutet vid Ultuna upptagna särskilda belopp för byggnadsändamål 4,500 kronor måtte ökas med 5,500 kronor till 10,000 kronor och i följd härav såsom extra anslag till diverse behov vid lantbruksinstitutet vid Ultuna beviljas 33,100 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen I: 167 till diverse behov vid lantbruksinstitutet vid Ultuna anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra anslag av 27,600 kronor.

Herr **Hammar skjöld, Hjalmar**: Herr talman! Även i denna punkt rör det sig om en av mig väckt motion, vari återupptagits en framställning av Ultunastyrelsen. Denna framställning har tillstyrkts av såväl lantbruksstyrelsen som byggnadsstyrelsen, vilken senare betecknat ett högre anslag såsom oundgängligt för byggnadernas bestånd. Även i denna punkt ger utskottet till känna samma trosvisshet med avseende å lantbrukshögskolans inrättande, men argumentationen är något annorlunda. Här tycks det vara meningen, att lantbrukshögskolans inrättande eller rättare sagt dess förberedande skulle i viss mån göra det höjda anslaget överflödigt, emedan man föreställer sig, att arbetena skulle komma att ske billigare i samband med de byggnadsarbeten, som äro nödvändiga för lantbrukshögskolan. Det förefaller mig vara en synnerligen osäker utsikt detta, att de entreprenörer, som skulle ha hand om de stora byggnaderna för lantbrukshögskolan, tillika skulle vara intresserade av att syssla med de relativt små detaljarbeten, som det är fråga om vid dessa reparationer. Snarare kan man befara, att dessa senare arbeten komma att i någon mån fördras, emedan vid ett samtidigt pågående av flera arbeten vid Ultuna

Anslag till Ultuna lantbruksinstitut.
(Forts.)

Anslag till diverse behov vid Ultuna lantbruksinstitut.

Anslag
till diverse
behov vid
Ultuna lant-
bruksinstitut.
(Forts.)

möjligheten att med eget folk från lantbruksegendomen bisträcka genom handräckning för framförande av material och dylikt kommer att minskas.

Även i denna punkt anser jag således det anförda motivet för avslag å min motion inte vara bärkraftigt, men även här finner jag i frågans nuvarande läge lönlöst att göra något yrkande.

Herr Sederholm: Såväl i föregående som i denna punkt kan jag på grund av min tidigare verksamhet såsom ledamot av styrelsen för Ultuna vitsorda rikttigheten av vad den föregående talaren anfört. Emellertid har utskottets ståndpunktstagande närmast dikterats av den stora frågan om den högre lantbruksundervisningens förläggande till Ultuna och de stora byggnadsanslag, som därvid skulle komma att krävas av staten. Jag kan förstå utskottets ståndpunktstagande i detta avseende, då det ju är en rätt vanlig praxis, att när en så stor fråga ligger före, man inte gör partiella förbättringar och partiella utgifter på samma område. Men jag kan inte grunda mitt yrkande om bifall till utskottets framställning på ett underkännande av de skäl motionären anfört, utan jag ber i det fallet att få instämma med honom.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 15 och 16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 17 och 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 26—31.

Lades till handlingarna.

Anslag
till lantbruks-
akademiens
trädgårds-
skola.

Punkten 32.

I denna punkt hade utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1931/1932 uppföra ordinarie anslaget till lantbruksakademiens trädgårdsskola med oförändrat belopp 10,000 kronor.

Herr Björck, John: När det gäller den punkt under nionde huvudtiteln, som vi nu äro inne på, nämligen anslagen till trädgårdsundervisningen, ber jag att få säga, att jag hade väntat att i år få se på riksdagens bord ett förslag till omläggning av en av de statsunderstödda trädgårdsskolorna, så att möjlighet hade beretts de elever, som så önska, att få utbilda sig mera för affärsmässig trädgårdsodling eller, som man säger, till handelsträdgårdsmästare.

Enligt av föreståndaren för lantbruksakademiens trädgårdsskola, direktör Gustav Lind, gjorda beräkningar och iakttagelser, ägna sig mer än fjärdedelen av de från dessa skolor utexaminerade eleverna åt handelsträdgårdsrörelse, vilken under de senaste 30 åren gått mycket starkt framåt. En annan orsak, som endast den borde vara skäl nog för en omläggning av undervisningen i fråga är, att allt flera av de forna lyx- och prydnadsträdgårdarna vid våra lantgods och herrgårdar numera omläggas till handelsträdgårdar, det vill säga, ägarna

fordra, att försäljningen av trädgårdens produkter skall drivas upp så, att trädgården bär sig eller helst ger ägaren ett överskott. Denna utveckling kräver, att de unga nyexaminerade trädgårdsmästarna ej stå alltför mycket främmande för affärslivets många problem. De böra därför beredas tillfälle att i skolorna få inhämta kunskaper i handelsräkning, enkel bokföring, varukalkylering m. m. dylikt samt framför allt en mera affärsmässig odling av de i handeln mest gångbara trädgårdsprodukterna.

Det var med anledning av dessa här anförda synpunkter, som styrelsen för Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund i oktober 1929 ingick till regeringen med en framställning om en utredning angående trädgårdsundervisningens omläggning vid åtminstone en av de statsunderstödda skolorna, så att denna undervisning kunde sägas motsvara tidens krav, när det gäller trädgårdsyrket. Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet omnämner också denna skrivelse i statsverkspropositionens nionde huvudtitel under rubriken: Trädgårdsundervisningen. Det är med tillfredsställelse man ser, att statsrådet där gör det uttalandet, »att han ej är främmande för, att under senare tid inträdda förändrade förhållanden på trädgårdsskötselns område kunna göra en omläggning till någon del av trädgårdsundervisningen erforderlig och önskvärd». Statsrådet säger sig dock inte kunna komma med något förslag i ärendet till årets riksdag, enär den utredning som lantbruksstyrelsen framlagt ej kan anses tillfyllest och ärendet i övrigt är rätt vittomfattande. Detta är ju att beklaga men torde för i år ej gå att göra något åt. Men man kan ej underlåta att göra den reflexionen, att, då lantbruksstyrelsen haft ärendet hos sig liggande över ett år, den borde medhunnit att förebringa en utredning, som kunde lagts till grund för ett förslag i frågan till årets riksdag. Jag tar mig, herr talman, friheten påminna om, att Sveriges handelsträdgårdsmästareförbunds styrelse i sin här omnämnda skrivelse uttalat, att frågan säkerligen bäst löses på det sättet, att några sakkunniga finge ta densamma om hand och till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet inkomma med utredning och förslag. Jag vågar likaledes uttala den förhoppningen, att jordbruksministern ägnar denna för trädgårdsodlingen betydelsefulla fråga all den uppmärksamhet som är honom möjlig.

I övrigt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 33—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkten 37.

Under punkten 35 av nionde huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till kurser i trädgårdsskötsel anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra reservationsanslag av 21,700 kronor.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 58 av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl. samt II: 229 av herr *Lindmark* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att utöver det av Kungl. Maj:t i bilaga till 1931 års statsverksproposition (nionde huvudtiteln) för budgetåret 1931/1932 äskade extra reservationsan-

*Anslag
till lantbruks-
akademiens
trädgårds-
skola.
(Forts.)*

*Anslag
till kurser
i trädgårds-
skötsel.*

Anslag
till kurser
i trädgårds-
skötsel.
(Forts.)

slaget å 21,700 kronor till kurser i trädgårdsskötsel ställa ytterligare 23,300 kronor till förfogande för ändamålet, dels att det sålunda sammanlagda beloppet å 45,000 kronor skulle disponeras på sätt lantbruksstyrelsen i skrivelse den 14 augusti 1930 föreslagit.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I: 58 och II: 229 till kurser i trädgårdsskötsel anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra reservationsanslag av 21,700 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson, Gabrielson, Tjällgren, Bengtsson* i Kullen och *Weibull*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till de väckta motionerna I: 58 och II: 229 måtte besluta dels att utöver det av Kungl. Maj:t i bilaga till 1931 års statsverksproposition (nionde huvudtiteln) för budgetåret 1931/1932 åskade extra reservationsanslaget å 21,700 kronor till kurser i trädgårdsskötsel ställa ytterligare 23,300 kronor till förfogande för ändamålet, dels att det sålunda sammanlagda beloppet å 45,000 kronor skulle disponeras på sätt lantbruksstyrelsen i skrivelse den 14 augusti 1930 föreslagit.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! I denna punkt ha såväl väckts motioner som också avgivits en reservation, vilka uppta som sitt eget ett av lantbruksstyrelsen den 14 augusti 1930 till Kungl. Maj:t framlagt förslag om ett ökat anslag till trädgårdskurser. Förslaget avser närmast att bereda möjlighet för trädgårdskurser i Värmlands och Kopparbergs län samt Norrland, så att utom de kurser som hållas i södra delen av landet det även skulle hållas sådana i norra delen. Departementschefen har inte velat uppta denna framställning under hänvisning till, att man borde avvakta de lägre lantbruksundervisningssakkunnigas slutliga förslag i frågan. Jag vill gentemot detta säga, att det finns ingenting som hindrar, att detta anslag beviljas oberoende av hur lantbruksundervisningssakkunnigas betänkande kommer att gestalta sig, och denna fråga kan nu som tidigare lösas fullständigt separat på sätt som lantbruksstyrelsen föreslagit. Departementschefen bestrider inte, att det kan föreligga ett behov av utvidgad undervisningsverksamhet på detta område, och enligt motionärernas mening är detta behov mycket stort. I motionen har anförts att av från södra och mellersta Sveriges hushållningssällskap till 1931 års trädskötarkurser anmälda 135 elever endast 90 kunnat beredas tillfälle till undervisning, varjämte hushållningssällskapen inom de nordligare och till yttinnehållet största delarna av landet äro i avsaknad av varje möjlighet för likartad undervisning. Till den 10 dagars trädgårdskurs i Norrland för högst 20 deltagare — avsedd för småbrukare, deras hustrur och döttrar — har sedan 1920 antalet anmälda deltagare varierat mellan lägst 119 och högst 162. Intresset är alltså, som man finner, mycket stort. Det torde vara så mycket mera behjärtansvärt, som just i dessa delar av landet upplysningsverksamheten på detta område betyder väl så mycket som i andra delar. De ambulerande, kortare kurser som förekommit ha också, enligt vad erfarenheten givit vid handen, varit mycket gagnande. Jag tror också att en ökad upplysningsverksamhet skulle utöva ett välgörande inflytande, när det gäller en rationellare omläggning av de egentliga jordbruksväxterna.

Jag ber med anledning härav, herr talman, att få yrka bifall till den av mig vid utlåtandet fogade reservationen om ett anslag av 45,000 kronor.

Herr Sederholm: Jag vill inte bestrida möjligheten av att detta anslag kan beviljas utan samband med prövningen av de olika förslag, som den lägre lant-

bruksundervisningskommittén framlagt, men jag vill hemställa till kammaren, huruvida det inte är lämpligt, att när en sådan utredning blivit slutförd och dess resultat nu är underkastat förberedande behandling i ämbetsverk och departement, man behandlar de olika förslagen i ett sammanhang. Även om de inte hänga ihop organiskt, så blir i alla fall beviljandet av anslag till den lägre lantbruksundervisningen en fråga, som bör behandlas i sammanhang med andra anslagskrav härför, så att man får pröva behovet och nödvändigheten av anslaget i fråga i jämförelse med de andra. Det är denna synpunkt, som varit bestämmande för utskottets avvisande hållning gentemot motionerna, och det har ingalunda varit något underkännande av det berättigade i de önskemål, som i motionerna kommit till uttryck.

*Anslag
till kurser
i trädgårds-
skötsel.
(Forts.)*

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Det förekommer i år på nionde huvudtiteln flera punkter, där såväl departementschefen som utskottet avvisat anslag under hänvisning till den pågående prövningen av den lägre lantbruksundervisningen. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att vi ha ju ingen garanti för, när denna nya ordning för den lägre lantbruksundervisningen verkligen kommer på riksdagens bord, varför det inte kan vara riktigt avvisa viktiga anslag endast av detta skäl. Som utskottets ärade ordförande nyss sade, har denna sak inte något organisatoriskt sammanhang med den stora frågan, dess behövlighet är vitsordad såväl av statsrådet som av utskottet i motiveringen, och lantbruksstyrelsen har upptagit den i sina petita till Kungl. Maj:t. Lantbruksstyrelsen har ju även vid prövning av sina anslagskrav måst ta hänsyn till frågan om den lägre lantbruksundervisningens ordnande, men har i denna punkt ansett ett sådant behov föreligga att den därför måst upptaga den.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Utöver vad som framhållits av den föregående talaren vill jag påpeka ytterligare en omständighet. För att vinna inträde vid den nya trädgårdsskolan i Norrland fordras två års praktik i trädgårdsskötsel, men trots det livliga intresse för trädgårdsodling, som finnes där uppe, är det få som ha så lång praktik som två år. Det är därför nödvändigt att få till stånd dessa kurser så fort som möjligt utan att vänta på någon längre utredning, ty annars är det fara värt, att trädgårdsskolan kommer att rekryteras från sydligare delar av landet, kanske mest av skåningar. Det är av dessa skäl, som jag gått med på reservationen inom utskottet, till vilken jag nu ber att få yrka bifall.

Herr Rosén: Jag har under åtskilliga år haft med trädgårdsverksamhet i Västerbottens län att beställa, och jag skall därför be att få säga några ord. Jag gör det så mycket mera som jag vid en föregående riksdag väckt en motion i ungefär samma riktning som den som nu försvaras av herr Johansson i Fredrikslund.

Det föreligger i de nordligaste länen ett mycket stort intresse för trädgårdsodling, men det saknas nästan överallt trädgårdar, då folk inte kunnat uträtta något i brist på den utbildning, som erfordras för ändamålet. Västerbottens hushållningssällskap har gjort ganska mycket för att tillmötesgå befolkningens behov i detta avseende. Antalet trädgårdstjänstemän där har under de senaste åren ökat rätt betydligt — det finns nu inte mindre än tre länsträdgårdsmästare och två trädgårdsinstruktörer. Dessutom gjordes under den tid, som jag tillhörde trädgårdsnämnden, försök att anställa kommunala trädgårdsbiträden, vilka skulle under länsträdgårdsmästarens ledning lämna handled-

Anslag
till kurser
i trädgårds-
skötsel.
(Forts.)

ning i kommunerna. Det lyckades inte att få mer än två sådana i hela länet anställda, framför allt därför att det inte fanns kompetent folk för ändamålet. Annars hade åtminstone flera av kommunerna lust att lämna bidrag, men det fanns som sagt ingen möjlighet att få folk, som kunde anställas som trädgårdsbiträden. Herr Johansson lämnade ett par upplysande siffror, som tala för motionen på ett synnerligen kraftigt sätt. Han nämnde att vid dessa trädgårdskurser, som äro avsedda för 20 elever, har antalet sökande varierat, om jag fattade honom rätt, mellan lägst 119 och högst 162. Det är ju ganska tröstlöst för folk att hålla på att söka år efter år, då inte mer än 20 stycken av 120 eller 160 kunna ha utsikter att komma in i en sådan kurs.

Då det här är fråga om ett jämförelsevis blygsamt belopp och behovet av denna undervisning är verkligt trängande, ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Johansson, *Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 38—40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 44—50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 63—70.

Lades till handlingarna.

Punkterna 71—74.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 75—77.

Lades till handlingarna.

Punkterna 78—80.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 81—94.

Lades till handlingarna.

Punkten 95.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 96—98.

Lades till handlingarna.

Punkterna 99—104.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 105.

Lades till handlingarna.

Punkten 106.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 107—109.

Lades till handlingarna.

Punkterna 110—113.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 114.

Lades till handlingarna.

Punkten 115.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 116—118.

Lades till handlingarna.

Punkten 119.

Utskottets hemställan bifölls.

Statsbidrag
till nyodling
å ofullständiga
jordbruk
m. m.

Punkten 120.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för utlämnande under 1932 av statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra reservationsanslag av 1,100,000 kronor, därav intill 300,000 kronor finge användas till utlämnande av statsbidrag till betesförbättringar, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning, för sistnämnda ändamål taga i anspråk större belopp av ifrågavarande anslag.

Vidare hade beträffande ifrågavarande anslag väckts följande motioner nämligen

1) I: 143 av herr *Tjällgren* m. fl., likalydande med II: 314 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., vari hemställts, att riksdagen för utlämnande under 1932 av statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk måtte anvisa ett extra reservationsanslag av 1,500,000 kronor för budgetåret 1931/1932, därav intill 500,000 kronor finge användas till utlämnande av statsbidrag till betesförbättringar och 100,000 kronor till stenröjning av redan odlad jord samt

2) II: 27 av herr *Sandberg* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för utlämnande under år 1932 av statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra reservationsanslag av 1,200,000 kronor, därav intill 300,000 kronor finge användas till utlämnande av statsbidrag till betesförbättringar, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållanden skulle därtill giva anledning, för sistnämnda ändamål taga i anspråk större belopp av ifrågavarande anslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och de i ämnet väckta motionerna I: 143 och II: 314 samt II: 27 för utlämnande under 1932 av statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra reservationsanslag av 1,200,000 kronor, därav intill 400,000 kronor finge användas till utlämnande av statsbidrag till betesförbättringar, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning, för sistnämnda ändamål taga i anspråk större belopp av ifrågavarande anslag.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»Av den till nyodling avsedda delen av ifrågavarande anslag torde såsom för närvarande 50,000 kronor böra få beräknas för stenröjning å redan odlad jord.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Elof B. Andersson*, *Johan Bernhard Johansson*, *Gabrielsson*, *Tjällgren*, *Andersson* i Grimbo och *Bengtsson* i Kullen ansett, att utskottets motivering bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade. I den av reservanterna föreslagna motiveringen hade till det nyss återgivna stycket fogats ett så lydande tillägg:

»I detta sammanhang anser sig utskottet böra anföra följande. I kungörelsen den 30 juli 1930 (nr 326) angående ändrad lydelse i vissa delar av kungörelsen den 20 maj 1927 (nr 206) angående statsbidrag till nyodling och betesförbättringar å ofullständiga jordbruk hava i anslutning till 1930 års riksdags beslut bestämmelser införts rörande statsbidrags utgående från ifrågavarande anslag jämväl för stenröjning å redan odlad jord. Enligt dessa erfordras för att stenröjningsbidrag må utgå, utom annat, att det jordbruk,

varom fråga är, kan antagas sakna tillgång å odlingsbar jord, som är lämplig för uppodling till åker. Som emellertid fall kunna förekomma, då med hänsyn till det med ifrågavarande anslag avsedda syftet att öka jordbrukets bärkraft särskilda omständigheter skulle kunna motivera att undantag göres från nämnda regel, synes utskottet icke varje möjlighet till erhållande av stenröjningsbidrag böra vara utesluten på grund av förekomsten å vederbörande jordbruk av odlingsbar mark av angivet slag. Utskottet anser sig därför böra härutinnan ifrågasätta en jämkning av bestämmelserna i fråga.»

*Statsbidrag
till nyodling
å ofullständiga jordbruk
m. m.
(Forts.)*

Herr Gabrielsson: Herr talman! Det är ju här inte fråga om något nytt anslag eller något ökat anslag. Jag vill till en början också påpeka, att det i förevarande fall inte heller är fråga om något, som rör Norrland, utan denna sak rör i huvudsak Småland och dem av detta landskaps inbyggare, som hava steniga marker att odla.

Förra årets riksdag beslöt medgiva, att från det stora anslaget till nyodlingar och betesförbättringar skulle ett belopp av 50,000 kronor få användas till stenröjning. Då Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser om villkoren för erhållande av bidrag för sistnämnda slag av odlingsarbete, skärptes de förutsättningar, under vilka riksdagen tänkt sig att anslaget skulle kunna erhållas, så till vida som det till att börja med enligt kungörelsen inte får finnas någon odlingsbar mark på det område, för vilket vederbörande söker erhålla statsbidrag, och för det andra kan han inte få sådant bidrag för bortforsling av sten utan egentligen endast för inköp av ammunition. Jag har nu funnit — och det har varit fallet jämväl med övriga reservanter — att då vi velat ge Kungl. Maj:t rätt att bereda vidgad tillgång till anslaget, är det nödvändigt, att riksdagen härom gör ett bestämt uttalande. Det föreligger också en skrivelse i ärendet från Älvsborgs läns södra hushållningssällskap till Kungl. Maj:t. Denna skrivelse har varit remitterad till statens egnahemsstyrelse, och jag skall be att få citera vissa punkter av vad styrelsen i sitt yttrande över nämnda skrivelse haft att anföra. »Styrelsen anser», heter det, »att det skulle vara ytterst värdefullt, om statsbidrag kunde utgå för stenröjning även å sådana ofullständiga jordbruk, där odlingsmark finnes. Statsbidrag borde sålunda kunna ifrågakomma, därest till exempel vid uppgjord plan konstateras, att såväl stenröjning som nyodling erfordras för att vinna ett i möjligaste mån fullständigt jordbruk. Även om den stenbundna åkern i vissa fall med fördel kan användas till betesmark, torde den dock i andra fall vara erforderlig såsom fastmarksjord, där odlingslägenheterna helt eller till övervägande del utgöras av lågmark. Den nuvarande bestämmelsen i § 1 av kungörelsen den 30 juli 1930 (nr 326) 'för att stenröjningsbidragen må utgå, erfordras tillika, att jordbruket kan antagas sakna tillgång å odlingsbar jord, som är lämplig till åker', synes kunna föranleda stor tveksamhet och i varje fall olika tydning av olika förrättningsmän. Så kan till exempel å ett dylikt jordbruk förekomma till och med avsevärda arealer ängsmark eller mosse, som i och för sig äro lämpliga till åker men som icke kunna nyodlas, förrän större vattenavledningsföretag blivit utfört.

Beträffande framställningen i vad den avser, att statsbidrag må kunna utgå icke allenast för kostnaderna för borring och ammunition vid sprängning av sten utan även för kostnaderna för arbetet med bortföring av såväl sprängsten som sådan sten, som icke är behöfligt att spränga, vill egnahemsstyrelsen framhålla, att då vid upprättande av kostnadsförslag för nyodling och betesförbättring kostnaden för *alla arbeten får medräknas*, synes i konsekvens härmed vid stenröjning kostnaderna för stembrytning och stenens bortförande böra medräknas. Från olika håll har framhållits, att svårigheter möta att beräkna kostnaderna för stenröjning men dessa svårigheter förekomma även och

*Statsbidrag
till nyodling
å ofullstän-
diga jordbruk
m. m.*

(Forts.)

kanske i ännu högre grad vid uppgörande av kostnadsförslag till vissa nyodlingar, där jämväl stenröjning kan förekomma. Några oöverstigliga svårigheter torde icke möta vid kostnadsförslagens uppgörande vare sig rörande nyodling eller stenröjning.»

Nu är det ju så, att man vid nyodling på stenbunden mark får full ersättning för kostnaderna, det vill säga man får vid kostnadsberäkningen taga med även kostnaden för stensprängning och bortforslingen av stenen. Om nu riksdagen går in för principen, att man även skall lämna statsbidrag till stenröjning på förut odlad mark, är det väl en konsekvens, att man inte låter bidraget utgå endast till kostnader för borring och ammunition utan även till kostnader för bortforsling av sten. Det är för närvarande så, att det finns och kommer väl framgent alltid att finnas fall, då man har odlad mark som det möter stora svårigheter att rationellt sköta, och det största hindret består därvid uti, att marken är stenbunden. Då är det emellertid naturligt, att man från det allmännas sida lämnar bidrag, så att ägarna kunna få denna mark i det skick, att de med fördel kunna bruka densamma.

Jag finner därför, att ett medgivande för Kungl. Maj:t att utlämna bidrag i mera vidsträckt mån än som för närvarande är bestämt i den utfärdade kungörelsen inte bör möta något hinder, och jag hemställer därför, att riksdagen måtte besluta göra det uttalande, varom reservanterna i motiveringen till denna punkt framställt yrkande. Det är till denna reservanternas motivering som jag ber att få yrka bifall.

Herr Sederholm: Då riksdagen för ett par år sedan behandlade denna fråga, uppstod, som kammarens ledamöter erinra sig, en ganska lång debatt. Därvid hävdades å ena sidan, att det i vissa trakter förelåg ett verkligt behov av åtgärder från statens sida att understödja denna form av nyodlingsverksamhet, varom här är fråga, därför att denna mark på många ställen just representerar de enda möjligheter till nyodling, som där förelågo. Alltså borde de arbetstillfällen utnyttjas, som härigenom funnes för dessa lägenheters ägare. Jag representerade vid tillfället en motsatt mening mot den, som då blev riksdagens beslut. Jag ansåg, att dessa odlingsarbeten i varje fall ställde sig så dyra, att under nuvarande förhållanden statsunderstöd för genomförande av dessa oräntabla företag icke borde komma i fråga. Jag delar fortfarande denna uppfattning. Frånsett detta beslöt riksdagen i alla fall att medgiva visst understöd för stenröjning å odlingslägenheter, och Kungl. Maj:t har på grund därav utfärdat förordning i ämnet. Nu vill den siste ärade talaren hävda, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av bestämmelser om villkoren för delaktighet i anslaget skärpt dessa villkor utöver vad riksdagen för sin del beslöt. Jag vill knappast tro, att så är fallet, men vill i det hänseendet inte uttala någon bestämd mening. Det är möjligt, att så har skett. Nu föreligger emellertid framställning från ett hushållningssällskap, att denna verkliga eller förmodade skärpning skall borttagas, och att bestämmelserna skola lindras, så att de bli i överensstämmelse med den ståndpunkt riksdagen tidigare intagit. Denna framställning är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Kungl. Maj:t har befogenhet att utan något som helst ytterligare ståndpunktstagande i ärendet från riksdagens sida endast genom tillämpning av det beslut, riksdagen tidigare fattat, verkställa jämkning i bestämmelserna i ifrågavarande kungl. förordning. Om det nu är så som herr Gabriellsson säger, och som jag inte vill bestrida, att förordningens nuvarande formulering innebär en skärpning i förhållande till riksdagens ståndpunkt, kan jag inte finna, att det behöves ytterligare påtryckning från riksdagens sida för att Kungl. Maj:t skall kunna riktigt tillämpa riksdagens föregående beslut.

Om man nu vill se frågan rent sakligt och granska, huruvida riksdagens

ståndpunkt är den rätta, kan jag inte finna att det är riktigt att under nuvarande tider, då jordbruket är så dåligt betalt, med statsmedel direkt understödja odlingsföretag, som för närvarande äro ännu mera oräntabla än som tidigare varit fallet och göra detta även beträffande sådana företag, där bättre jord finnes att odla. Man kan ju säga, att det finns stenrösen på jordbitar inom den bättre jorden, vilka lämpligen böra tagas bort. Ja, men där är man inne på företag av så pass ringa omfattning och så pass ringa betydelse, att det synes mig, att dessa företag väl kunna bedrivas med understöd, i den mån sådant är behöfligt, från hushållningssällskapen, utan att det är nödvändigt att på denna väg göra om bestämmelserna för statsanslaget.

Jag ber på grund av dessa skäl, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gustafsson, Per: Jag har tagit till orda på denna punkt närmast därför, att utskottet föreslagit en totalhöjning av det anslag, som nu utgår under punkten, utan att samtidigt föreslå någon höjning av det anslag, som skall utgå för stenröjning. Nederst på sid. 84 yttrar utskottet: »Av den till nyodling avsedda delen av ifrågavarande anslag torde såsom för närvarande 50,000 kronor böra få beräknas för stenröjning å redan odlad jord.» Saken ligger så till åtminstone hemma i mina trakter, att det många gånger kan vara mycket mera värdefullt att få den redan odlade jorden förbättrad genom stenröjning än att vidtaga odling av jord som vanligtvis eller åtminstone ganska ofta är av sämre kvalitet. Åtminstone är det så, att den redan odlade jorden ligger bättre till i förhållande till hus och dylikt än de odlingsmöjligheter, som finnas. Jag tycker därför, att då man nu höjer totalanslaget, bör man medgiva, att det ur detta höjda anslag får utgå intill 100,000 kronor för stenröjning på redan odlad jord. I övrigt vill jag biträda reservanternas framställning, att kungörelsen om delaktighetsvillkoren göres något mjukare, så att bidrag bättre och lättare måtte kunna meddelas.

Jag hemställer, att i motiveringen nederst på sid. 84 utskottets uttalande må erhålla följande avfattning: »Av den till nyodling avsedda delen av ifrågavarande anslag torde 100,000 kronor böra få beräknas för stenröjning å redan odlad jord.»

Häri instämde herr *Svensson, Martin*.

Herr statsrådet von Stockenström: Herr talman! Jag ber endast att få erinra om att i statsverkspropositionen för föregående år hade departementschefen vid framläggandet av huvudtiteln till stöd för sin begäran om statsbidrag, varom nu är fråga, anført: »I vissa delar av landet sakna de mindre jordbrukarna i ej ringa utsträckning för nyodling tjänlig mark. Däremot kan deras redan odlade jord vara i hög grad stembunden, varigenom ej allenast svårigheter och särskilda kostnader beredas dem vid markens brukande utan även skörderesultatet utfaller sämre än det eljest skulle göra. För jordbrukare i denna ställning skulle det vara av stor ekonomisk betydelse, därest åkerjorden kunde bli befriad från besvärade sten. Jag finner mig fördenskull böra förorda, att möjlighet beredes innehavare av dylika mindre jordbruk, som ej kunna bli delaktiga av den förmån i form av nyodlingsbidrag, som står andra jordbrukare till buds, att i stället erhålla hjälp till stembrytning å den odlade jorden.»

Departementschefen ansåg alltså, att sådana mindre jordbrukare, vilka inte hade någon odlingsbar mark, borde kunna komma i åtnjutande av bidrag från detta anslag genom att verkställa stembrytning. Mot detta yttrande gjorde riksdagen inte någon erinran, och detta var givetvis anledningen till, att, då seder-

Statsbidrag till nyodling å ofullständiga jordbruk m. m.
(Forts.)

Statsbidrag
till nyodling
å ofullstän-
diga jordbruk
m. m.
(Forts.)

mera författning i ämnet utfärdades, Kungl. Maj:t följde det uttalande, som gjordes av min företrädare i ämbetet, och mot vilket uttalande riksdagen inte gjort någon som helst erinran. Författningen fick alltså den utformningen, att bidrag till stenbrytning endast kunde lämnas till sådana jordägare, som inte äga någon odlingsbar mark, men det är just i det hänsendet man nu från reservanternas sida föreslår ändring.

Jag har endast velat påpeka, att från departementets sida ingen skärpning gjorts i fråga om den ståndpunkt, riksdagen förra året intog i denna fråga.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Det uttalande, som departementschefen refererade från föregående års statsverksproposition på denna punkt, utgör motivering för att en viss del av anslaget skulle få användas till stenröjning, men har icke avsetts utgöra belägg för den formulering, kungörelsen i ämnet erhållit. Det ligger dock en skillnad i att som departementschefen i förra årets statsverksproposition gjorde yttra, att det finns vissa jordbrukare, som inte kunna bli delaktiga i den förmån, anslaget innebär, och att säga, att de jordbrukare, som skola kunna bli delaktiga i bidrag från anslaget skola kunna »antagas sakna tillgång till odlingsbar jord, som är lämplig till åker».

Vi ha på jordbruksutskottets första avdelning granskat föregående års departementschefs uttalande och jämfört detta uttalande med kungörelsen, och då jag själv står för departementschefens uttalande förra året, vill jag vitsorda, att det icke får tolkas på det sätt som ordalagen i kungörelsen innebära, utan att detta uttalande bör ges den tolkning, som reservanterna här i dag vilja ge detsamma. Jag vill erinra om att jordbruksutskottets första avdelning var ense om den ståndpunkt, jag här refererar. Först då ärendet kom till utskottets plenum, blev situationen den, att de ledamöter av utskottet, som vid ärendets behandling förra året voro direkta motståndare till att ens någon del av anslaget finge användas till stenröjning, togo upp saken och begagnade sig av den tvist om tolkningen som uppkommit, för att driva fram sin mening. Jag menar, att dessa som förra året voro motståndare till tanken på att ens någon del av anslaget skulle få användas till stenröjning böra ju inte medverka till att stödja en uppfattning, som går ut på att kungörelsen skall göras så sträng, att de, som begagna sig av densamma, inte få någon möjlighet att utnyttja anslaget. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att här gäller det bara ett belopp på 50,000 kronor, eller en ringa del av det stora anslagsbelopp, som riksdagen nu står i begrepp att anvisa, nämligen 1,200,000 kronor. Det finns vissa trakter i vårt land, där det rent av framställts krav på, att då man i sådana bygder på grund av jordens beskaffenhet inte har samma förmån av anslaget som man har i andra trakter, man måtte få använda anslaget för stenröjning å redan odlad åkerjord.

Enligt min mening har således den kungörelse, som utfärdats om villkoren för delaktighet, fått en skärpning som aldrig varit avsedd, och det är för att ge Kungl. Maj:t möjlighet till en ändring i kungörelsen som utskottsreservanternas yrka att i motiveringen intages ett uttalande härom.

Nu säger utskottets vice ordförande, som för övrigt vid ärendets behandling förra året var motståndare till att statsbidrag av detta slag skall kunna medgivas, att det beror på Kungl. Maj:ts prövning enbart, huruvida denna ändring i bestämmelserna skall göras eller ej. Men man hörde i dag av departementschefen, att han ansåge sig hava strängt följt ordalagen i det uttalande, som gjordes av utskottet i detta fall, och skulle nu reservationen avslås i dag, är jag inte säker på, att departementschefen skulle känna sig oförhindrad att vidtaga en sådan ändring. Jag vill visserligen hoppas, att han inte skulle känna sig förhindrad att vidtaga ändringen i fråga, men det skulle vara bra, om

kammaren ville ge stöd åt den uppmjukning reservanterna föreslagit. Kungörelsen är daterad så nyligen som den 30 juli 1930 — det var förra årets riksdag, som behandlade frågan — och redan har ett av våra hushållningssällskap, Älvsborgs läns södra hushållningssällskap, haft så pass stor kännning av olägenheterna i kungörelsens avfattning, att man inkommit till Kungl. Maj:t med framställning om att få kungörelsen uppmjukad och få dess avfattning mera i överensstämmelse med vad som vid riksdagsbehandlingen förra året avsågs. Det föreligger alltså mycket starka skäl att bifalla reservationen; man gör då enligt min mening ingenting annat än att man därigenom intager den ståndpunkt, som riksdagen förra året avsåg skulle intagas, då riksdagen gick in för att begära, att av det stora anslaget skulle denna mindre del, 50,000 kronor, få användas på det sätt jag nämnt.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Gabrielsson: När utskottets ärade vice ordförande sade, att Kungl. Maj:t på eget bevåg skulle kunna göra vissa medgivanden i anslagsvillkoren, även om riksdagen inte gjorde något uttalande i saken, så vill jag å min sida framhålla, att jag har den bestämda uppfattningen — vilken också den föregående talaren gav uttryck åt — att om riksdagen avslår den framställning, som är gjord i reservationen om ett uttalande i ämnet, kommer departementschefen att anse sig vara förhindrad att medgiva någon ändring i villkoren. Jag yttrade tidigare, att en skärpning har skett i de villkor, riksdagen ifrågasatte, och detta skedde på förslag av lantbruksstyrelsen. Kungl. Maj:t hade nämligen uppdragit åt lantbruksstyrelsen att i detta ärende avgiva utlåtande, och lantbruksstyrelsen anser i likhet med utskottets ärade vice ordförande, att statsbidrag för nu sagda ändamål inte borde beviljas och att riksdagen alltså inte borde gå in för att lämna anslag härför. Därför tror jag, att även om det inte precis skett avsiktligt, så har i varje fall alltsammans egentligen blott karaktären av en gest.

Det står nämligen ett belopp av 50,000 kronor till förfogande, som riksdagen beviljar, men var och en förstår, att om det nu inte kan utgå för annat än för inköp av ammunition och borring av sten, kan icke detta bidrag utnyttjas. Riksdagen hade alldeles tydligt avsett, att man åtminstone i varje fall skulle få använda anslaget till bortforsling av sten, men en sådan användning är enligt Kungl. Maj:ts kungörelse förbjuden.

Beträffande frågan om att man i vissa fall skulle kunna få lämna bidrag även där odlingsmark finnes, har en del synpunkter framhållits, särskilt av egnahemsstyrelsen, som också är citerad. Bland annat säger den: »Så kan t. ex. å ett dylikt jordbruk förekomma t. o. m. avsevärda arealer ängsmark eller mosse, som i och för sig äro lämpliga till åker men som icke kunna nyodlas, förrän större vattenledningsföretag blivit utfört.»

Det framhölls också, om jag hörde rätt, av herr Gustafsson i Benestad, att det kan finnas odlingsmarker, som höra till fastigheten men ligga så avlägsna, att man icke med fördel kan odla dem, och då är man stängd genom Kungl. Maj:ts reglemente. Jag anser det nödvändigt att göra det uttalande, som påyrkas i reservationen, och ber att fortfarande få hemställa om bifall till densamma.

Herr Bengtsson: Genom de föregående talarna har det klarlagts, att saken kommit litet på sidan mot vad vi menade från första stund med denna motion, så detta skall jag inte inlåta mig på. Det var mera med hänsyn till vad herr landshövding Sederholm yttrade, att vi inte skola göra några stora ekonomiska uppoffringar på detta sätt, då jordbruket lider under så svårt och stort betryck, som jag begärde ordet. Jag är nämligen av en helt annan åsikt i denna sak.

*Statsbidrag
till nyodling
å ofullständiga
jordbruk
m. m.*

(Forts.)

Statsbidrag
till nyodling
å ofullständiga
jordbruk
m. m.
(Forts.)

Med den svåra ekonomiska ställning, som vår modernäring tyvärr för närvarande intar, kan det rent av ifrågasättas, om det är förenat med klok lantbrukshållning att forcera nyodlingar. Enligt min enkla syn på dessa frågor är det bättre att inrätta sig på förbättrande av den nuvarande åkerjorden samt på betesförbättringar, men sedan, då bättre tider stunda, kan fortsättning av nyodlingen företagas, för att man skall få dessa betesmarker försatta till åkerjord. Jag tycker, att det inte är så stor anledning att nu företaga nyodlingar, utan det är bättre att göra i ordning de gamla åkrarna. Här har talats så mycket om den rationella driften, och denna torde vara en av de enklaste anledningarna till att göra på detta sätt.

Då för övrigt detta endast är en rättelse av det förra riksdagsbeslutet, ber jag, herr talman, att få vädja till kammarens ärade ledamöter att i dessa svåra tider tänka på de steniga åkrarnas brukare på skilda ställen i vårt land, varför jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering; 2:o), av herr *Gabrielsson*, att utskottets hemställan skulle bifallas och den motivering godkännas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Gustafsson, Per*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, att i det stycke, som började med orden »Av den till nyodling avsedda delen», orden »torde såsom för närvarande 50,000 kronor» utbyttes mot »torde 100,000 kronor».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Gabrielssons* yrkande.

Herr *Gustafsson, Per*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 1 punkten 120 antager bifall till herr *Gabrielssons* yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Per Gustafssons* yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition: *Statsbidrag till nyodling å ofullständiga jordbruk m. m.*

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 120 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan och godkännes den motivering, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr tal-
mannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkten 121

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 122—124.

Lades till handlingarna.

Punkterna 125—134.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 135.

Lades till handlingarna.

Punkterna 136—140.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 141.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1931/1932 under benämning statens skogsodlingsanslag anvisa ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor.

Statens skogsodlingsanslag.

Beträffande detta anslag hade väckts följande till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) I: 140 av herr *Trygger* m. fl., likalydande med II: 200 av herr *Lindman* m. fl., vari hemställt, att riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i grunderna för utgående av statsbidrag från statens skogsodlingsanslag, att även aktiebolag kunde erhålla sådant bidrag;

2) I: 139 av herr *Trygger* m. fl., likalydande med II: 201 av herr *Lindman* m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte för budgetåret 1931/1932 under benämning statens skogsodlingsanslag anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och motionerna I: 139 och II: 201 samt med avslag å motionerna I: 140 och II: 200 för budgetåret 1931/1932 under benämning statens skogsodlingsanslag anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

Statens
skogsodlings-
anslag.
(Forts.)

Reservationer hade anförts

1:o) av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Carl E. Eriksson*, *Andersson* i Fältenberg, *Granath*, *Dalberg*, *Sköld*, *Carlström* och *Olsson* i Rödningsberg, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I:139 och 140 samt II:200 och 201 för budgetåret 1931/1932 under benämning statens skogsodlingsanslag anvisa ett extra reservationsanslag av 400,000 kronor;

2:o) av herrar *Sederholm*, *Johan Bernhard Johansson*, *Gabrielsson*, *Petersson* i Bjälbo, *Hedlund* i Häste och *Bengtsson* i Kullen, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i denna reservation angivits, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte

1) med bifall till motionerna I:140 och II:200 godkänna sådan ändring i nu gällande villkor för statsbidrag från statens skogsodlingsanslag att sådant bidrag kunde utgå jämväl till aktiebolag;

2) med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och motionerna I:139 och II:201 för budgetåret 1931/1932 under benämning statens skogsodlingsanslag anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

Herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Jag har inte alls begärt ordet här för att beklaga mig över att utskottet inte har velat tillmötesgå den framställning, som av Kungl. Maj:t har gjorts i fråga om detta anslag. Utskottet har här tillstyrkt en höjning på 200,000 kronor utöver vad som av Kungl. Maj:t har föreslagits. Jag vill i detta samband dock erinra om att utskottet visserligen har gjort detta tillstyrkande men att av utskottets 16 ledamöter ha 14 reserverat sig i två olika riktningar.

Jag har emellertid närmast begärt ordet för att få lämna några upplysningar över hur det verkligen förhåller sig med det ifrågavarande anslaget. Jag vill då först erinra om att anvisandet av anslag för skogsodling beslutades första gången vid 1930 års riksdag, sedan frågan tidigare hade varit föremål för en ingående utredning av särskilda sakkunniga, och vid föregående års riksdag anvisades för ändamålet ett belopp på 600,000 kronor, avsett att användas för skogsodlingsarbeten under år 1931. Eftersom detta anslag var nytt och verksamheten alltså i denna form var ny, kunde man givetvis inte, då förra årets riksdag behandlade frågan, närmare avgöra, i vilken omfattning anslaget skulle komma att tagas i anspråk. Sedan ha emellertid ifrån skogsvårdsstyrelserna och ifrån skogssällskapet, vilka ju ha att förmedla penningarnas utbetalande och även leda arbetets utförande, inkommit förslag och krav på bidrag för 1931 års skogsodlingsarbete, och det sammanlagda belopp, som sedermera blivit tillstyrkt av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, har utgjort 323,615 kronor, däri då också inräknats förvaltningsbidrag till skogsvårdsstyrelserna och till skogssällskapet.

Det hade alltså av föregående års riksdag anvisats ett belopp på 600,000 kronor, men själva belastningen på detta anslag kommer i år endast att utgöra 323,000 kronor. Beloppet har för övrigt ställts till förfogande genom beslut i konselj den 6 mars. Man vet alltså med full säkerhet, att det är detta belopp, som i år kommer att utgå för skogsodlingsarbeten, och det kommer följaktligen att uppstå en reservation på anslaget om icke mindre än 276,000 kronor i runt tal, som man alltså med säkerhet vet äro tillgängliga och komma att kunna användas för skogsodlingsarbetet under nästkommande år.

Vidare har nu centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund efter inhämtande av uppgifter från de olika skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet inkommit med beräkningar över hur mycket som skulle åtgå för arbeten under

1932. Det har då ifrån de olika skogsvårdsstyrelserna och ifrån skogssällskapet inkommit förslag om anvisande av bidrag på sammanlagt 607,000 kronor, som alltså skulle utgå under 1932. Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 september 1930 framfört dessa anslagskrav och då angivit, att det totala behovet för 1932 års skogsodlingsarbeten torde komma att uppgå till i runt tal 600,000 kronor. Man visste givetvis inte då, när detta förslag framlades ifrån centralrådet, hur stora belopp som skulle komma att krävas för arbeten under 1931, och man kunde givetvis då inte alls heller veta, hur stor reservation som skulle komma att uppstå. Man anförde emellertid som sagt, att det totala belopp, som skulle behöva stå till förfogande under 1932, i runt tal utgjorde 600,000 kronor.

När vi sedan i departementet hade att taga ställning till frågan om det nya anslagskravet, så kunde vi inte undgå att taga hänsyn till de framställningar avseende 1931 års arbeten, som i december inkommo, och man kunde redan då bedöma, att en ganska stor reservation skulle komma att uppstå. Det anfördes också i statsverkspropositionen, att en reservation på omkring 300,000 kronor skulle komma att föreligga, och med hänsyn till detta förhållande ansåg man, att ett nytt anslag på 400,000 kronor skulle kunna vara tillräckligt. I själva verket blir ju inte reservationen fullt så stor, som man då trodde, men den blir, som jag nyss nämnde, i alla fall 276,000 kronor. Med tillägg av det anslag, som av regeringen här föreslagits, nämligen 400,000 kronor, skulle följaktligen för 1932 års skogsodlingsarbeten finnas att tillgå ett anslag på 676,000 kronor. Om jag emot denna siffra ställer det belopp, som ifrån centralrådet har beräknats komma att behövas för 1932, nämligen 607,000 kronor, eller i avrundat tal 600,000 kronor, får man väl dock anse, att från regeringens sida inte visats någon som helst njuget i detta hänseende. Det skulle enligt regeringens förslag ställas till förfogande ett belopp, som mer än väl skulle räcka till att täcka det behov, vilket enligt centralrådets beräkningar skulle komma att föreligga för nästa år. Och jag vill också erinra om att därigenom skulle finnas tillgängligt för 1932 års skogsodlingsarbeten ett belopp, som är mer än dubbelt så stort som det belopp, som utgår för ändamålet under 1931.

Det förefaller mig dock något egendomligt, att man inte skulle taga någon som helst hänsyn till att en reservation föreligger på ett anslag, men då man nu från utskottets sida påyrkar en höjning med 200,000 kronor, får jag närmast det intrycket, att man inte riktigt räknat med denna reservation, eller också tror man, att anslaget dock i själva verket skall komma att under 1932 belastas hårdare än man nu kan förvänta.

Från centralrådet har ju som sagt denna beräkning inkommit, innefattande 600,000 kronor, och sedan centralrådet ingått med detta förslag, ha inte några ytterligare omständigheter inträffat, som ha föranlett, att man kan förvänta, att en höjning härutinnan kommer att ske. Inte heller har från centralrådet till regeringen inkommit någon framställning i detta hänseende.

Nu vill jag gärna vitsorda den stora både nationella och ekonomiska betydelsen av att kalmarker och vanhävdade skogsmarker bli försatta i skogbärande skick, och jag anser givetvis, att det är mycket önskvärt, att denna verksamhet bedrivs i all den omfattning, som är möjlig. Jag vill dock erinra om att dessa anslag för skogsodling utgå ju endast under förutsättning att skogsägaren själv bestrider halva kostnaden, och det är kanske beklagligt nog så, att just nu har en hel del skogsägare vissa svårigheter att komma ut med det kapitaltillskott, som erfordras från deras egen sida. Jag vill emellertid gärna erkänna den stora betydelsen av att denna verksamhet verkligen kommer att bedrivas i den omfattning, som kan ske, men jag skulle tro, att om det för 1932 ställes till förfogande ett belopp, som är mer än dubbelt så stort som det belopp,

Statens
skogsodlings-
anslag.
(Forts.)

som i år krävts och verkligen kommer till användning, har man anledning antaga, att det beloppet skulle vara tillräckligt.

Jag har endast här inför kammaren velat närmare tillkännagiva, hur det förhåller sig med detta anslag, närmast då för att få lämna den upplysningen, att en ganska avsevärd reservation föreligger.

Herr Sederholm: Den efter min mening principiellt viktigaste fråga, som här föreligger till behandling, är den, som avser, huruvida rätten att få del av statens skogsodlingsanslag fortfarande bör vara begränsad endast till enskilda jordägare och icke komma bolag till del. Denna fråga har ju redan tidigare varit föremål för debatt. Den har varit debatterad bland de sakkunniga, och det har motionerats om den i riksdagen tidigare. Jag har alltid biträtt den sidan, som hävdar, att rätten att få bidrag till skogsodling icke borde vara begränsad endast till enskilda fysiska personer, utan den borde även kunna komma bolag till del. Jag grundar denna min uppfattning på det förhållandet, att dessa anslag ju avse att i produktivt skick försätta marker, som för närvarande ligga improduktiva. Det måste då vara ett statsintresse och ett statsintresse på lång sikt, att dessa marker verkligen bli producerande, att de komma att ge avkastning, komma att ge arbetstillfällen, komma att ge beskattningmöjligheter och därigenom nationalekonomiskt bidraga till stärkande av nationalhushållet.

Om nu bolaget eller den enskilda människan icke anser, att vederbörande utan statsbidrag vill göra ett sådant arbete, som i varje fall inte kan komma den nuvarande generationen till godo utan vars resultat ligga ganska långt fram i tiden, så bör det väl vara ett statsintresse i lika hög grad, att dessa förbättringar åstadkommas, oberoende av vem som nu kan vara ägare till marken, om det är en enskild eller om det är ett bolag. Det är ju för övrigt icke på något vis säkert, att de nuvarande äganderättsförhållandena i detta hänseende komma att bestå vid den tid, när marken verkligen kommer att ge avkastning av ekonomisk betydelse.

Jag menar därför, att det är både rationellt och rättvist, att dessa medel komma även bolagen till godo. Och jag har också anslutit mig till den motion, som går ut på detta. Men de kalkyler, som nu av statsrådet anfördes, grunda sig ju närmast på förhållandena, sådana de skulle vara, därest den nuvarande begränsningen skulle vidmakthållas. De kunna alltså inte anses vara hållbara för de förhållanden, som uppstå, därest rätten att erhålla bidrag utvidgas. Hur mycket som i sådant fall skulle kunna komma att utgå mera, vill jag inte försöka mig på att beräkna, det är ju inte gott att räkna ut, men då nu detta anslag är ett reservationsanslag, kan det väl ändå vara rimligt, att man bibehåller det vid vad det från början varit, d. v. s. 600,000 kronor, och sedermera, om det uppstår ännu större reservationer även vid en sådan utvidgning, till ett kommande år vidtaga den inskränkning, som kan anses befogad.

På grund av vad jag sålunda anförut ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Tjällgren: Herr talman! Inom utskottet har jag röstat för ett till 600,000 kronor förhöjt anslag. Detta har skett på grund av de upplysningar, som inom utskottet lämnats beträffande förefintligt behov av anslag för ifrågasvarande ändamål. Däremot har jag inte kunnat ansluta mig till vad som i motionerna framförts beträffande ändring av bestämmelserna för anslaget utgående. Jag vill ju säga, att rent principiellt sett kan det vara riktigt, såsom också utskottets ärade vice ordförande nyss framhållit, att bolagen lika väl som de enskilda borde få komma i åtnjutande av detta anslag, men detta är enligt min mening farligt, ty skulle man nu ändra bestämmelserna för detta anslags utgående i

enlighet med vad motionärerna föreslagit, kan det tänkas, att anslaget blir otillräckligt för de enskilda skogsägarna, och det kan också hända, på grund av den särskilt i Norrland rådande arbetslösheten bland de mindre skogsägarna och de mindre jordbrukarna, att ökade krav på anslag komma att uppstå. Därför kan jag inte vara med om en ändring av dessa bestämmelser.

För bolagens vidkommande tror jag inte, att det skulle vara av så stor betydelse, om man ginge in för den ändringen. Inom utskottet talades om att denna ändring skulle vara av speciell betydelse för de små bolagen, de s. k. familjebolagen. Dessa små bolag och familjebolag, vad nu särskilt beträffar skogsägande bolag, börja ju försvinna mer och mer, de så att säga uppslukas av de större bolagskoncernerna, och jag tror inte, att det skulle betyda så mycket för dessa stora bolagskoncerner, om de komma i åtnjutande av ett eller annat tusental kronor för detta ändamål. Jag tror inte heller, att man kan befara, att bolagen, om bestämmelserna komma att förbliva sådana de äro, skola komma att minska sina arbeten i fråga om skogskultur.

På grund av de upplysningar, som nu ha lämnats från statsrådsbänken beträffande behovet av detta anslag, har jag ingen anledning att yrka bifall till utskottets förslag, utan jag vill tillkännagiva, att jag kommer att rösta för den kungl. propositionen, som sammanfaller med den reservation, vilken är framställd av herr Johansson i Uppmälby och till vilken jag alltså, herr talman, yrkar bifall.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Jag skall inte nu närmare ingå på den frågan, huruvida det kan vara berättigat eller icke berättigat, att bolagen få del av detta anslag. Jag anser, att den frågan är så litet utredd, att man för ögonblicket icke kan taga ståndpunkt till densamma. Men jag vill framhålla, att ett bifall till motionen skulle komma att medföra konsekvenser med avseende å skogsutdikningsanslaget. Jag föreställer mig, att lika väl som det skulle kunna vara berättigat för bolagen att få del av skogsodlingsanslaget, borde det vara berättigat för dem att få del av skogsutdikningsanslaget.

Då jag således anser, att man för ögonblicket inte bör taga ståndpunkt till denna fråga, så har jag anslutit mig till den reservation, som är framlagd av herr Johansson i Uppmälby m. fl.

Beträffande anslagsbeloppet har ju nyligen chefen för jordbruksdepartementet anfört skäl för ett bifall till herr Johanssons reservation. Jordbruksministern har ju framhållit, att det finns 677,000 kronor tillgängliga, därest riksdagen bifaller vad Kungl. Maj:t här har begärt, och då centralrådet har ansett, att 607,000 kronor äro ett tillräckligt belopp, måste 677,000 kronor väl vara tillfyllest.

Jag yrkar bifall till den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. avgivna reservationen.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Det är på två punkter, som meningarna här skilja sig. Den ena är i fråga om anslagets storlek, och den andra är i fråga om ändring av grunderna för anslagets användande.

Vad nu först beträffar anslagsbeloppets storlek, vill jag erinra om att detta skogsodlingsanslag infördes på riksbudgeten vid föregående års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t, föregånget av en stor och omfattande utredning, där ett stort skogsodlingsprogram upplagts för kultivering av våra kalmarker, uppröjning av vanhävdade skogsmarker och uppröjning av stavaskogar, ett stort skogsodlingsprogram, som slutligen genomfört skulle, med de 50 procent, som staten skall bidraga med, endast för statens vidkommande sluka ett belopp av närmare 39 miljoner kronor. Förslaget innehöll en uppdelning av detta pro-

Statens
skogsodlings-
anslag.
(Forts.)

grams genomförande på ett stora antal år, men man tog ett anslag av 600,000 kronor för första året, intill dess att rörelsen hunnit komma i gång. De förordningar, som blevo en följd av detta riksdagsbeslut, hunno ju inte utfärdas och komma i tillämpning förrän sent på sommaren föregående år. Skogsvårdsstyrelserna, som skola ha hand om verksamheten, hunno ju inte heller att ordna sig för en användning av detta första års anslag så snabbt, att planen hann genomföras under föregående år, och det har uppstått en reservation på anslaget.

Men jag vill då säga, att när departementschefen rör sig med dessa siffror om inkomna ansökningar, hänföra sig givetvis dessa rön, också centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund yttrande, till den tidpunkten, då centralrådets petita ingåvos till Kungl. Maj:t, vilket väl var någon gång i september månad föregående år, förmodar jag. Det är ju alltså naturligt, att vid den tiden ej så många ansökningar kunde ha kommit in, men det upplystes inom utskottet, att nu större antal ansökningar inkommit, och det är ju då tydligt, att någon skogsodlingssäsong ej hann utnyttjas föregående år, men vi ha nu på våren börjat en skogsodling. Då är det klart, att anslaget då kommer att tagas i anspråk i större utsträckning, men det är en annan sak jag vill påpeka, när man bedömer anslagets storlek. Avsikten var föregående år, att man skulle börja med ett årsanslag av 600,000 kronor, men att man till ett kommande år skulle taga ett vida högre anslag. Man räknar med 1 1/2 miljon till 2 miljoner. Skogsvårdsstyrelserna, som ha hand om denna verksamhet, de ha nu organiserat sig för omhändertagande av denna verksamhet. De ha drivit propaganda, låtit trycka cirkulär och låtit skicka ut dem till markägarna, och de ha inrättat och utökat sina plantskolor med tanke på, att de riktlinjer, som anvisades för anslagstilldelningen i fjol, också skulle komma att av statsmakterna fullföljas. Det må därför ej förtänkas, att när det är en minskning av anslaget i stället för som man hade hoppats en ökning, detta vållar en viss osäkerhet hos de handhavande organen, en osäkerhet, som naturligtvis ej är bra med hänsyn till organisationen av detta arbete. Det är ju klart, att skogsvårdsstyrelserna bli tveksamma om hur det skall bli, när de i stället för den utökning av anslaget, som man tänkt skulle ha kommit, nu se, att vi gå in för en minskning av anslaget. Jag vill dock framhålla, att det här gäller ett anslag av produktiv art, av nationalekonomisk betydelse. Det gäller att skapa skogsbruk på våra kalmarker. Det är ett produktionsfrämjande företag, ett igångsättande av arbeten, som i alldeles särskild grad lämpa sig för tider av arbetslöshet, sådana som de närvarande. Det synes mig därför, som om det varit välbetänkt att man, då enligt min mening anslaget säkerligen kommer att tagas i anspråk, hade uppmuntrat till fortsättning av igångsättande av dessa arbeten och därigenom berett möjligheter till ökade arbetstillfällen och samtidigt gagnat ett produktionsfrämjande arbete. Jag finner sålunda, att den ökning av 200,000 kronor, som utskottets beslut i själva verket innebär, är välgrundad, och det bör ej av departementschefen kännas alltför hårt, om han på detta sätt får ett anslag, som står i god överensstämmelse med vad riksdagen förra året tänkte sig.

Den andra punkten, varom meningarna bryta sig, det är huruvida ändring i grunderna skall företagas så, att bolag skola få del av detta anslag. Jag vill då erinra om, att i proposition till föregående års riksdag föreslog Kungl. Maj:t också, att bolag efter vissa grunder skulle bli delaktiga av detta anslag, men det ströks av riksdagen. Det kan invändas, att det kanske ej är riktigt att söka påyrka en ändring så snart efter det, att dessa grunder ha blivit fastställda, men motivet till att denna fråga framställles i år är det, att detta anslag får bl. a. användas för uppröjning av s. k. stavaskogar, som ju finnas i Norrland men icke i södra Sverige, under det att kalmarker som bekant ej förekomma i någon egentlig utsträckning i Norrland. Dessa stavaskogar befinna sig i stor utsträckning på bolagens marker, och dessa arbeten kunna i tider som

de närvarande icke komma igång, om ej staten i en eller annan form stöder dem. I södra delarna av landet har man ej klart för sig vad dessa stavaskogar äro. Det förstod man inom utskottet. Stavaskogar äro gamla, man kan säga hundraåriga ogenomträngliga snår, som behöva genomhuggas och gallras så mycket, att växtligheten får fart. Upphuggningen av stavaskogar är ingen nyhet. Anslaget får användas, när det gäller enskild mark, för sådant ändamål, men nu är det så, att dylik skog finnes i rätt stor utsträckning på bolagsmarker. Nu veta vi, att den nu rådande depressionen å trävarumarknaden har fört med sig, att åtskilliga företag i Norrland hava måst inskränka sin drift eller i vissa fall kanske rent av inställa densamma. Deras arbetare gå således sysslolösa. Det har framförts från Norrlandshåll den synpunkten, att här skulle öppna sig ett utomordentligt tillfälle att bereda arbetstillfällena åt dessa arbetare, och då bolagen själva ju skola bidra med hälften av kostnaden, sålunda 50 procent, så har det sagts från ledningarna för dessa företag och närstående, att de skulle med stort intresse se, om det genast skulle kunna komma igång sådana arbeten. Därigenom skulle ett ökat antal arbetstillfällen kunna beredas åt numera sysslolösa arbetare. Denna uppröjning av stavaskogar är ett arbete, som i alldeles särskild grad lämpar sig för beredande av arbetstillfällen därför, att av kostnaderna för detta arbete utgå omkring 90 procent i rena arbetslöner. Redan skogsodling å kalmarker är ju också ett mycket lämpligt anslag därför, att där utgår ungefär 70 procent i arbetskostnader, men just uppreisningen av stavaskogarna är i alldeles särskild grad lämpad såsom sýselsättning åt folk, som för tillfället är entledigat, då ju den övervägande delen av anslaget utgår i rent kontant arbetshjälp. Det är denna omständighet: den rådande depressionen och tilltagande arbetslösheten, som har motiverat motionärens yrkande om en ändring — en ändring, som för övrigt Kungl. Maj:t förra året, som jag redan nämnt, gick in för. Jag vet ju, att det inom riksdagen på vissa håll råder animositet mot bolagen, men den skall väl ändå ej drivas så långt, att man ej kan vara med om en åtgärd, som är både praktisk och nyttig, och som har samma betydelse nationalekonomiskt sett som ett kulturbefrämjande arbete på våra kalmarker. Man skall väl ändå ej vid anslagets utdelande uteslutande eller i övervägande utsträckning se till, vem som äger marken, utan det är väl dock själva markåtgärderna, som borde vara huvudsaken. Och det finnes där uppe i Norrland flera under bolagsnatur varande företag, som äro i så pass ekonomiskt trångmål, och som ha det så pass svårt, att de fullväl motivera ett statsbidrag för deras arbeten lika väl som hos mången enskild, vars ekonomiska ställning jämförd med sagda bolags kanske är bättre. Det har i förra årets proposition gjorts ett uttalande om vilka bolag, som närmast skulle komma i fråga, och man tänkte sig, att de på storindustriell drift grundade bolagen inte skulle komma i fråga. Man siktade mera på de mindre och medelstora, och det finnes också många familjebolag i Norrland. Det har också i reservanternas förslag i motiveringen uttalats, att skogsvårdsstyrelserna vid tilldelandet av anslag skulle kunna företaga en diskretionär prövning med hänsyn till de behov, som i ena eller andra fallet kunde föreligga. Det vore således enligt min mening välgrundat, om riksdagen i fråga om detta anslag fullföljde den plan, som man förra året gick in för. Detta anslag bör bestämmas till vad utskottet föreslagit: 600,000 kronor. Även i fråga om grunderna vore det synnerligen välbetänkt att i dessa tider, när man söker efter arbeten och sýselsättning åt folk, då också företaga denna ändring. Det är dock av oerhört stor betydelse och en stor skillnad i vad som här begäres, att man skall sätta igång produktionsbefrämjande arbeten under det att man av arbetslöshetsanslag till nödhjulsarbeten mången gång använder medel till vida större belopp men till mindre produktivt gagnande och nödvändiga företag.

Statens
skogsodlings-
anslag.
(Forts.)

Statens
skogsodlings-
anslag.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, med anledning av vad jag har anfört, att få yrka bifall till den av herr Sederholm m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Enhörning*.

Herr **Linders**: Herr talman, mina herrar! Det förefaller mig ganska märkvärdigt, att herr J. B. Johansson här begagnat tillfället att hålla ett propagandatal angående skogsskötsel i allmänhet och behovet av åtgärder för densamma. Det ha vi fått något till livs under skogsveckan, och för resten äro vi ej oense alls om behovet av skogens vård och förbättring. Vad det här gäller är inte att försöka sig på någon demonstration i politik i ekonomiska ting, ty för det lämpar sig icke alls tiden, men vad det gäller att avgöra är frågan om vilket behov av anslag man för närvarande har. Här har saken dock förelegat på det sättet, att alla de synpunkter, som man behövt, de planer, som behövt uppgöras i förväg, och de beräkningar, som behövs för att grunda en proposition på, de ha förelegat för det nuvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, och förslaget har avlämnats till riksdagen. Jag kan inte se annat än att herr J. B. Johansson nu kommer med påståenden och beräkningar och ansökningar, som vi ej äro i tillfälle att pröva, om de äro riktiga eller tillräckligt vägande för att därpå grunda ett annat förslag än det, som har förlagts i den kungl. propositionen. Det förefaller mig ganska märkvärdigt, att herr J. B. Johansson, som ju så nyligen har suttit i samma ställning som den nuvarande jordbruksministern, på så lösa boliner kan i dessa tider kräva ett förslag i enlighet med den av herr Sederholm avgivna reservationen.

På grund av att det har upplysts i debatten, att här 14 å 16 utskottsledamöter reserverat sig, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att en av dem, som ensamma stå för utskottets betänkande, nämligen herr Tjällgren, redan under debatten här tillkännagivit sin anslutning till Kungl. Maj:ts förslag. Det är tydligt, att man här, sedan saken blivit uppklarad, har en tydlig majoritet för den reservation, som är avgiven av herr Johansson i Uppmälby m. fl. Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman! Till grund för dessa åtgärder, som nu vidtagas från statsmakternas sida för att höja skogsproduktionen, ligger ju ett kommittéarbete, som påbörjades på hösten 1928 och avslutades inom ett år, och då jag var ordförande i den kommittén, som hade detta uppdrag, torde det ligga nära till hands, att jag finner anledning att yttra några ord i detta ärende. Förhållandet var ju det, att detta kommittébetänkande, när det var ute på remiss, upptogs synnerligen välvilligt, och det medhanns att låta det komma på riksdagens bord föregående år. Det är att märka, att de tvenne ändringar, som Kungl. Maj:t då gjorde i kommittébetänkandet, de rättades tillbaka av jordbruksutskottet, och detta stora förslag gick sedan igenom i riksdagens bägge kamrar utan ett ords debatt. Detta torde väl vara ett synnerligen gott bevis för att riksdagen i sin helhet omfattar dessa förslag med synnerlig välvilja och stort intresse. Nu gingo ju beräkningarna ut på, att de marker, som man ville göra produktiva, skulle kunna medhinna att behandlas på en tidrymd av 15 år, och den beräknade kostnaden gick upp till cirka 80 miljoner kronor, och därav skulle 50 procent utgå såsom statsbidrag. Sålunda skulle den sammanlagda statliga kostnaden belöpa sig till i runt tal 40 miljoner kronor. När detta belopp delas ut, och detta beräknades inom kommittén för 15 år, skulle man ha erforderliga 2 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor om året, men det ansågs inom kommittén och har också gillats av skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapen, att man ej var rustad att taga emot så stora belopp genast. Det behöves ju plantskolor,

som skola framalstra skogsodlingsmaterial. Det tar några år. Och det behöves vidare anskaffas duktiga plantörer, om det skall finnas garanti för, att detta arbete utföres på ett gediget och ordentligt sätt, så att inte dessa anslag på något sätt bli tillspillogivna eller mindre väl använda. Nu är det emellertid klart, att om intresset för detta skall väckas, så behöver det göras en rätt så kraftig propaganda. Det behöves upplysning på området, så att skogsägarna få upp ögonen för vad som behöves göras, och skogsvårdsstyrelserna skulle ju ingalunda våga göra detta, och inte heller skulle de våga vidtaga de kostnadsåtgärder, som äro erforderliga för att möta det blivande behovet, om icke reservationer komma att finnas på detta anslag i enlighet med det förslag, som riksdagen har godtagit. Jag fann det därför mycket förvånande att, när det kungl. förslaget låg på riksdagens bord, anslagsbeloppet var minskat. Jag hade tänkt, att en ändring kunde hava skett i det, men att det skulle ha varit en höjning och icke en minskning, som kommit till stånd. Det är visserligen sant, att ansökningar ej ännu hunnit komma in i full utsträckning, så att motiv för att beloppet skulle kunna begränsas detta år kan ju visserligen finnas, men det anser jag dock icke vara rådligt, ty då avstannar det arbete, som man tänkt sig skola utökas i stället för att minskas, så att jag hoppas, att riksdagen skall gå in för att bevilja det högre beloppet och att man sedan får inom kort tid se, om utvecklingen visar, huruvida ytterligare behov kunna föreligga, jag hoppas, att det blir anledning redan till kommande år kanske att gå in för en ökning av detta belopp. Det säges visserligen nu, att skogsägarna ej äro rustade till att kunna bidra med sin andel i dessa tryckta tider. Men vi få utgå från, att de planer, som göras upp i olika landsdelar, läggas på det sätt, att skogsägarna kunna fullgöra sina plikter inte på ett år kanske utan under en följd av år, då de i mycket stor utsträckning kunna presteras sin egen andel genom eget arbete.

Vad sedan beträffar frågan huruvida bolagen skola komma i åtnjutande av detta statsbidrag, så måste jag säga, att redan uti kommitténs betänkande bolagen ej voro medtagna, och anledningen till att så ej gjordes var kanske närmast det, att bolagen icke hade kommit i åtnjutande av statsbidrag när det gällde skogsutdikning, och att man ansåg, att man här måste ställa sig på samma ståndpunkt. Men jag vill tillkännagiva, att för min egen del anser jag det vara fullt befogat och jag tror det är synnerligen gagneligt, att bolagen komma i åtnjutande av detta bidrag för att just i närvarande tid, såsom här tidigare är påpekat, kunna bidra till arbetslöshetens minskande genom att gå in för detta. Jag hoppas, att riksdagen nu går in här för genom ett bifall till det förslag, som nu föreligger i den av herr Sederholm m. fl. avgivna reservationen, till vilken jag nu ber att få yrka bifall.

Herr Sederholm: Jag begärde ordet för att lämna några förklaringar med avseende å en passus i herr J. B. Johanssons yttrande och även i anledning av herr statsrådets förklaring. Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund infortrade på sin tid, i september i fjol, uppgifter från skogsvårdsstyrelserna om hur stort statsbidrag, som kunde beräknas utgå från statens skogsodlingsanslag i olika företag. De inkomna uppgifterna sluta på 607,000 kronor. Vi visste ej då, om det förefanns några reservationer. Det har sedermera, i enlighet med vad statsrådet här upplyst, visat sig, att det fanns reservationer å 273,000 kronor. Alltså skulle därigenom finnas disponibelt ungefär 670,000 kronor, d. v. s. något mera än dessa uppgifter omfattade.

Vid ärendets behandling i jordbruksutskottet uppgav jag, att genom senare inkomna uppgifter detta behov på 607,000 kronor hade stegrats, men

Statens
skogsodlings-
anslag.
(Forts.)

jag gjorde en viss reservation för riktigheten av denna uppgift. Sedan har det konstaterats att denna min uppgift berodde på en förväxling med statens skogsdikningsanslag, vadan denna siffra 607,000 fortfarande har giltighet och torde vara normerande för skogsägarnas nuvarande behov av statsanslag för skogsodling.

Jag har velat även här lämna denna upplysning, som jag förut meddelat utskottets ledamöter under hand.

Herr **Tamm**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i korthet bemöta ett uttalande, som nyss gjordes av herr Elof Andersson, däri han uttalade farhågor för, att om bolagen skulle erhålla något bidrag av skogsodlingsanslaget, så skulle detta kunna föranleda en framställning från deras sida om att även få del av det s. k. dikningsanslaget. Ehuru jag ju måste säga, att någon befogad anledning att förhindra eller motsätta sig bolagens vinnande av delaktighet i dessa båda anslag enligt mitt förmenande icke föreligger, så vill jag påpeka, vilken stor skillnad det föreligger mellan dessa båda: skogsodling och skogsdikning.

Vid skogsodling inrättar man sig ju ur räntabilitetssynpunkt på en mycket lång sikt. Man kan ej tänka sig någon förräntning av de pengar, som nedlagts på skogsodlingen, förr än tidigast efter en 40—50 år. Vid skogsdikning, om den klokt utföres, är förhållandet helt annorlunda. Här har man god räntabilitet, i många fall en t. o. m. mycket god sådan på mycket kort tid och praktiskt taget många gånger omedelbar. Det gör ju också, att de, som ha intresse av att nedlägga sina pengar på skogsarbeten, i främsta rummet komma att göra detta på dikningar. Förhållandet är ju också det, att man beträffande skogsodling numera torde kunna säga, att av våra gamla kalmarker de bättre överhuvud taget redan äro skogsodlade. Vad som återstår, är i regel marker med sämre bonitet och sämre växtlighet, vilka på grund därav i hög grad komma att försvåra och fördröja räntabiliteten på det nedlagda kapitalet.

Nationalekonomiskt sett, skulle jag vilja säga, borde det väl vara ungefär lika riktigt, om marken i den enes eller den andres ägo blir hjälpt att skogsodlas, och jag tror, att det fortfarande skulle behövas en uppmuntran för många av de mindre bolagen på grund av de dåliga räntabilitetssynpunkterna vid skogsodlingen och att de borde få framtråda och begära samma hjälp, som de enskilda kunna få. Det är givet, att de stora och mera kapitalstarka bolagen väl knappast skulle göra anspråk på bidrag i detta fall och inte kunna påräkna sådant heller.

Till sist vill jag säga, att jag gjort detta uttalande, icke såsom någon bolagsrepresentant utan såsom skogsman.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. vid förevarande punkt avgivna reservationen, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innehölles i herr Sederholms m. fl. vid nämnda punkt anförda reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkanden; och förklarade herr talmannen sig anse propositionen på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. avgivna reservationen, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson*, *Johan Bernhard*, och herr *Sederholm* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. vid jordbruksutskottets utlåtande nr 1 punkten 141 avgivna reservationen, röstar

Statens skogsodlingsanslag.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innehålles i herr Sederholms m. fl. vid nämnda punkt anförda reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 142—144.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 145.

Lades till handlingarna.

Punkterna 146—177.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 178—181.

Lades till handlingarna.

Punkten 182.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 183, angående lantmäteriuundervisningens ordnande.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående viss ändring i Nationernas förbunds akt, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo sammansatta konstitutions- och statsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Genève den 2 oktober 1930 dagtecknad konvention om finansiell hjälp m. m., jämte i ämnet väckt motion.

Ang. en internationell konvention om finansiell hjälp m. m.

I en den 30 januari 1931 dagtecknad, till riksdagen den 4 februari 1931 överlämnad proposition, nr 14, hade Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag samt med överlämnande av texten till en i Genève den 2 oktober 1930 dagtecknad internationell konvention om finansiell hjälp föreslagit riksdagen att dels godkänna ifrågavarande internationella konvention om finansiell hjälp dels ock be- myndiga riksgäldskontoret att, i händelse av behov, tillhandahålla statsobli-

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.

(Forts.)

gationer eller kontanta medel för fullgörandet av de förpliktelser, som svenska staten iklädde sig genom konventionens biträdande, ävensom att vidtaga de åtgärder i övrigt inom riksgäldskontorets förvaltningsområde, till vilka en tillämpning av konventionen kunde giva anledning.

Propositionen hade hänvisats, i vad den avsåge visst bemyndigande för riksgäldskontoret, till statsutskottet och i övrigt till konstitutionsutskottet. Efter överenskommelse mellan konstitutionsutskottet och statsutskottet hade den behandlats av sammansatt utskott.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en i anledning av propositionen inom andra kammaren väckt motion, nr 347, av herr *Flyg* m. fl., i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta att avslå regeringens proposition nr 14 om godkännande av den internationella konventionen om finansiell hjälp och i enlighet därmed även avslå förslaget om bemyndigande för riksgäldskontoret att vidtaga på grund av undertecknandet givna åtgärder.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med avslag å motionen II: 347 och med bifall till förevarande proposition

dels godkänna ifrågavarande internationella konvention om finansiell hjälp,

dels ock bemyndiga riksgäldskontoret att, i händelse av behov, tillhandahålla statsobligationer eller kontanta medel för fullgörandet av de förpliktelser, som svenska staten ikläder sig genom konventionens biträdande, ävensom att vidtaga de åtgärder i övrigt inom riksgäldskontorets förvaltningsområde, till vilka en tillämpning av konventionen kunde giva anledning.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! I den föreliggande konventionen är det fråga om att ingå en ömsesidig borgensförbindelse mellan staterna för lån, som kunna behöva upptagas av stat, som blir angripen eller hotas med angrepp.

Varje borgensförbindelse är ju en sak, som är rätt betänkelig. Man vet vad man har i ett visst ögonblick, men man vet inte vad som kan vara tillgängligt i framtiden. Det är just det som gör, att lånet är ofantligt mycket mindre farligt än borgensförbindelsen, och detta gäller även i nu föreliggande fall.

Visserligen kan man ha den uppfattningen, som herr utrikesministern uttalat i den kungl. propositionen, att om vi biträda konventionen, kan man hoppas, att det aldrig kommer i fråga att utkräva denna förbindelse, därför att freden bevaras. Ja, det är en uppfattning, som den, som går i borgen, i allmänhet har. Jag känner ej någon, som inte, när han skrivit på en borgensförbindelse, gått och varit övertygad om, att han icke skulle behöva infria den utan han har hyst den uppfattningen att denna borgen bara vore en profomasak, som nog aldrig komme att utkrävas. Men jag tror, att det lätt kan inträffa, att den, som hyser sådana förhoppningar, en dag finner, att han varit allt för förhoppningsfull.

Det är emellertid en sak, som i förevarande fall har stor betydelse, och det är den, att om ett krig skulle bryta ut och särskilt om det skulle bryta ut mellan länder så belägna, att vi vore i närheten av krigsskådeplatsen, så behövde vi sannolikt våra pengar för vår egen räkning. Ty just en sådan situation, att ett krig antingen hotar eller har utbrutit, inverkar i enorm grad på de ekonomiska och finansiella förhållandena, och det är sålunda särskilt vid ett sådant tillfälle ganska obehagligt att vara engagerad på grund av en borgensförbindelse.

Nu kan man ju säga, att det är en bagatellsumma för våra förhållanden, som det här gäller, då det på vår del skulle komma ett belopp av omkring 1,314,000

kronor årligen, alltså en annuitet å detta belopp. Och när det står i konventionen, att lånen skola avvecklas på 30 år, kan var och en räkna ut, vad denna vår förpliktelse skulle innebära. Det högsta vi skulle kunna bli bundna att betala vore således 1,314,000 kronor under loppet av 30 år, däri innefattat såväl ränta på de lån, som vi garantera, som avbetalning. Vad detta motsvarar för kapitalbelopp vid lånetillfället, det har jag inte räknat efter så noggrant, men det är kanske någon av kammarens ledamöter, som är matematiker och kan räkna ut i en hastig vändning och tala om vad det innebär för värde. Jag har gjort ett överslag, och jag tror, att beloppet skulle bli omkring 13 å 14 miljoner kronor. Det skulle representera förpliktelsen att under loppet av 30 år betala ett belopp av 1,314.000 kronor. Om det är något mer eller litet mindre, är icke av någon större betydelse.

Men om vi nu, trots de betänkligheter, som finnas mot att gå i borgen, på grund av beloppets icke allt för stora betydelse skulle gå med på denna borgensförbindelse, kunde man tycka, att det vore av vikt att veta, under vilka villkor man är skyldig att utbetala beloppet liksom under vilka villkor man själv kan räkna på en hjälp, ifall man skulle råka ut för en sådan situation.

Det är i detta avseende som, såvitt jag förstår, åtskilligt brister att döma av de papper, som blivit riksdagen förelagda. Utskottet liksom Kungl. Maj:t i sin proposition har gjort gällande, att det, för att det skall bli något lån, för vilket vi genom denna borgensförbindelse äro ansvariga, fordras enhälligt beslut av Nationernas förbunds råd. Det är i slutet av den kungl. propositionen som detta närmare utvecklas. Läser man emellertid början av propositionen, finner man där, att föredraganden erkänt, att bestämmelsen i konventionen lider av en viss oklarhet i denna punkt.

Jag för min del gör visserligen icke anspråk numera på att vara någon skicklig lagtolkare, utan jag har allt mer och mer fått gå tillbaka till mitt eget bondförstånd. När jag emellertid på det sättet läser artikel 1 och artikel 2 i konventionen, kommer jag till det resultatet, att när ett krig har brutit ut och det skall bli fråga om finansiell hjälp till en stat, som har blivit angripen, fordras det icke för hjälpens lämnande enhällighet i rådet, utan den angripna staten skall ha hjälp, såvida icke rådet besluter annorledes, och detta beslut måste ske enhälligt på grund av en senare bestämmelse i konventionen. Den hjälp däremot, som kan ifrågakomma i det fall, att krig icke har brutit ut utan krig hotar, beror helt och hållet på rådets beslut och för ett beslut om hjälp i det fallet fordras enhällighet. Sålunda heter det i artikel 1, att därest det och det inträffar, nämligen att »en stat i strid med sina internationella förpliktelser griper till krig mot en hög fördragsslutande part, *skall* denna på begäran erhålla den i förevarande konvention stadgade finansiella hjälpen, så vitt icke rådet besluter annorledes», och det finns en artikel 28 längre fram, som säger, att detta beslut skall vara enhälligt. Med avseende återigen på hot om krig heter det i artikel 2, att rådet under viss förutsättning skall »på begäran av motparten, för den händelse den är ansluten till förevarande konvention, *kunna* tilldela denna finansiell hjälp, om det anser, att freden icke kan värnas på annat sätt».

Såvitt jag kan tolka författningen, kan man följaktligen icke utgå ifrån, att finansiell hjälp aldrig lämnas i andra fall, än då rådet därom är enhälligt. En annan sak är däremot när rådet har att bestämma själva lånets belopp och de villkor, som skola fastställas vid föreliggande lånetransaktion. Då gäller det, att rådet avgör saken, men detta behöver endast ske genom majoritetsbeslut. Jag har nämligen inte sett, att det i detta fall är föreskrivet, att det skall vara enhällighet, och enligt konventionen skall det vara majoritetsbeslut i alla de fall, då enhällighet icke är föreskriven. Jämför artiklar 14 och 28.

Om man nu verkligen vill godkänna konventionen, kan man dock icke undgå

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

att finna, att den lider av åtskilliga brister, brister överhuvud taget eller särskilt visavi oss. Vår andel i borgensförbindelsen liksom övriga länders andelar i densamma skall bestämmas efter den skala, som gällde för bidragen till Nationernas förbund den 1 januari 1930. Nu är det så att varje stat tilldelats ett visst antal enheter, med vilka den ingår i fördelningen. Sverige har 18 enheter. Denna skala är antikverad, och den är för Sveriges del synnerligen ofördelaktig. Om vi se på den, finna vi, att t. ex. Sverige har, som jag sade, 18 enheter, medan Frankrike har 79. Sålunda har Frankrike, ett land med över 40 miljoner människor, ett av de rikaste land i Europa, med stora kolonier, 79 enheter, under det att Sverige med sina 6 miljoner invånare går in med 18 enheter, Italien med 60, Japan med 60, Argentina med 29 och Kanada med 25 o. s. v. Överhuvud taget kan man säga, att denna fördelningsgrund är för de svenska intressena ganska obillig, och man tycker det är egendomligt, att när man nu gör en traktat angående finansiell hjälp, man utan vidare skall använda denna skala, som gäller angående bidragen till Nationernas förbund.

Emellertid såg jag i den kungl. propositionen, att man har förklarat, att det förhållandet, att en skala fastslagits här i konventionen, icke skulle på något sätt hindra, att man skulle kunna vara benägen att revidera denna skala. Det har emellertid visat sig vara en av de svåraste uppgifterna inom Nationernas förbund att få en revision på någon punkt vidtagen. Så snart det gällt de särskilda staternas bidrag, har det nämligen varit ytterligt svårt att åstadkomma enighet och det fordras enhällighet för en ändring av den nuvarande överenskommelsen, såvida man inte ändrar pakten eller går tillbaka till den ännu ofördelaktigare normering, som ingick i Nationernas förbunds stadga i dess ursprungliga lydelse.

En annan sak, som synes vara olämplig i konventionen, är, att det medges ovillkorlig rätt till anslutning när som helst för den, som icke har gått med på överenskommelsen ursprungligen. Herrarna veta ju, att det brukar vara så i vissa internationella traktater, att de stater som redan ingått en sådan överenskommelse, hava att ge sitt samtycke, för att någon annan skall få biträda överenskommelsen. Här fordras emellertid icke detta, och det är väl ingenting att säga om den saken, men det betänkliga är, att den stat, som dröjer med sitt inträde i denna överenskommelse, genast, när han söker inträde, blir berättigad att få samma ställning som de, som varit med under loppet av många år. Följaktligen skulle en stat, vilken börjar bli orolig för, att ett krig skall bryta ut eller att den skall hotas av krigsfara, och som hela tiden hållit sig tillbaka från överenskommelsen, i sista minuten kunna skynda sig att inträda, och den kommer icke desto mindre i åtnjutande av samma rättigheter som de stater, vilka tidigare varit med om överenskommelsen. Från svensk sida är det, på sätt mycket riktigt påpekats, icke lämpligt att traktaten ordnats på så sätt.

En ytterligare brist i traktaten sammanhänger med det förhållandet, att i densamma bestämmas, att den ej skall träda i kraft, förrän avrustnings- eller nedrustningskonferensen lyckats fastställa en plan för staternas nedrustande till den gräns, som bestämmas av den nationella säkerheten. Hela traktatens trädande i kraft är, som man ser, beroende av, att denna nedrustningskonferens kommer att leda till ett resultat d. v. s. att man kommer överens om en plan, enligt vilken de särskilda staterna skola nedrusta i en viss utsträckning.

Ja, det är ju ganska naturligt, att man har tillerkänt nedrustningskonferensens resultat en så stor betydelse, men man hade väntat också en annan bestämmelse, nämligen för det fallet att en stat ensidigt nedrustar, d. v. s. att en stat, när alla andra stater eller stater i allmänhet hålla uppe sitt försvar under stora uppoffringar — visserligen icke något försvar i någon särskilt stor skala utan just så mycket t. ex., som fastställts under denna nedrustningskonferens

— kanske icke rustar alls utan ställer sig försvarslös. Är det verkligen rimligt, att om en stat, som sålunda ställt sig försvarslös, blir angripen eller hotad med krig, de övriga, som ha rustat och använt sina medel för att sätta sitt land i försvarsskick, skola lämna finansiell hjälp åt denna stat, som icke gjort en enda uppoffring för denna situation — vilken visserligen, ja, otvivelaktigt, dock är möjlig — nämligen att den kan bli invecklad i krig. Det synes mig, att detta hade varit något, som man bort taga i betraktande, då man ingick denna överenskommelse.

Om jag nu söker sammanfatta min uppfattning om denna konvention, kan jag säga, att jag finner den vara ett uttryck för denna lystnad att göra konventioner med många och långa artiklar och utförliga bestämmelser, som härska inom Nationernas förbund. »Plurimæ leges, pessima respublica», heter det, men denna gamla sats har Nationernas förbund ändrat om på det sättet, att det har proklamerat genom sina handlingar »ju flera avtal, ju längre, ju vidlyftigare avtal, desto lyckligare för freden och för folken». Ett uttryck härför ha vi, såvitt jag förstår, däruti, att trots det att man förstod, vilket nära samband denna fråga har med nedrustningsfrågan, trots det att man insåg, att denna nedrustning borde vara ett *conditio sine qua non*, för att denna konvention om finansiell hjälp skulle träda i kraft, så hade man bråttom att träffa denna överenskommelse redan på förhand, ehuru det är alldeles otvivelaktigt, att åtskilliga av dess bestämmelser skulle kunna haft gagn av att bli behandlade i samband med nedrustningsfrågan.

Denna brådska gör på mig intryck av bristande allvar i arbetet för freden. Det tycks inom Nationernas förbund gälla mera att visa, att man arbetar för freden, än att verkligen åstadkomma något effektivt i det avseendet. Om man i alla fall skulle gå med på denna konvention, när den nu har kommit till stånd och biträtts av så många, så är åtminstone min uppfattning den, att det sker mera som en gest för att ge uttryck åt, att man har de varmaste sympatier för allt, som, låt vara i minsta mån, kan befordra freden, än därför att man tror, att en överenskommelse som denna kan ha någon praktisk betydelse för ifrågavarande stora mål.

Jag gör sålunda för min del icke något yrkande, men jag kommer att rösta för konventionen, därför att man ej behöver befara, att den i någon avsevärd grad skall skada vårt lands intressen.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre **Ramel**: Herr talman! Den nu föreliggande konventionen angående finansiell hjälp till angripen stat utgör, såsom såväl i Kungl. Maj:ts proposition som i sammansatta utskottets utlåtande framhållits, ett steg i riktning mot ett vidare utvecklande av den solidaritet mellan staterna, som utgör en oundgänglig förutsättning för skapandet av en verksam internationell fredsorganisation. Jag skall icke här ingå på något som helst redogörande för konventionens bestämmelser. Det torde tillräckligt ha klarlagts i propositionen. Jag önskar här endast framhålla, att konventionen måste betecknas som ett led i de i Genève alltjämt fortgående strävandena att öka säkerhetskänslan för de skilda förbundsmedlemmarna och därigenom bereda vägen för ett internationellt avtal om rustningarnas nedskrivning.

Konventionen ansluter sig på visst sätt till artikel 16 i förbundsakten, vilken som bekant handlar om gemensamma åtgärder mot den stat, som bryter den gällande fredsorganisationen, men är det oaktat konstruerad så som ett från förbundsakten fristående avtal. Konventionens betydelse synes mig framför allt ligga däri, att den kan komma att utgöra ett ytterligare hålverk mot de tendenser, som eventuellt kunna komma att göra sig gällande att bryta den all-

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

männa freden. Liksom sanktionerna enligt artikel 16 är dess främsta syftemål att förebygga krig. Det är å andra sidan ingalunda min avsikt att på något sätt söka överdriva betydelsen av konventionen i detta hänseende. Redan den begränsade omfattning, som givits den finansiella hjälpen enligt konventionen, och de synnerligen starka garantier, som där föreskrivits för finanshjälpens utbetalande, leda givetvis till den slutsatsen, att konventionen måste betecknas som ett blygsamt steg i riktning mot säkerhetssystemets förstärkande.

Den svenska inställningen till Nationernas förbunds sanktionssystem har alltifrån Sveriges inträde i Nationernas förbund kännetecknats av en viss tveksamhet inför strävandena att utvidga sanktionssystemet. Denna tveksamhet har givetvis haft sin grund däri, att man från svensk sida haft en känsla av, att förbundet ännu icke vuxit sig tillräckligt starkt, för att man med full tillförsikt skulle kunna emotse dess handhavande av detta sanktionssystem, och man har vidare ansett sig ha anledning att frukta, att ett ytterligare utvecklat sanktionssystem för Sveriges del skulle innebära en större fara för indragande i oss ovidkommande konflikter än en motsvarande ökning av den egna säkerheten.

Denna inställning måste också ses mot bakgrunden av den allmänt omfattade uppfattningen, att Sveriges ställning till det internationella samfundet medfört, att åtagna förpliktelser också måste uppfyllas. Man har sålunda från svensk sida ingalunda velat undandraga sig ett deltagande i sanktioner, men vad man velat undvika har varit, att föreskrifterna utbyggdes på ett sådant sätt, att de skulle kunna medföra fara för Sveriges indragande i en gemensam aktion i de fall, då syftet med densamma icke vore uteslutande eller främst ett bevarande av världsfreden utan fastmer tillgodoseendet av ett mer eller mindre utpräglat makt- eller gruppintresse.

I den mån den nu föreliggande konventionen äger samband med sanktionssystemet enligt artikel 16, synas konventionens bestämmelser vara så avfattade, att de lämna de garantier, som kunna begäras i nyss nämnda avseende. Varken vid krigsfall eller vid krigshot kan finanshjälpens lämnas, med mindre vederbörande stat på olika sätt klart ådagalagt sin beredvillighet att lojalt fullgöra sina åligganden enligt förbundsaktens bokstav och anda, och vid krigshot erfordras uttryckligen, att motparten åsidosatt rådets rekommendationer.

Då slutligen samtliga råds makter måste vara ense om beslutet, de tvistande parternas röster oräknade, är det enligt min mening knappast möjligt att tänka sig, att finanshjälp skulle kunna komma att tillerkännas en stat under sådana förhållanden, att man å svensk sida icke skulle finna det vara överensstämmande med rikets intresse och de civiliserade staternas gemensamma solidaritetsplikt att deltaga däri.

I motsats till åtskilliga andra åtgärder till säkerhetssystemets utbyggande, vilka förut sett dagen inom Nationernas förbund men hittills icke realiserats, ha sålunda bestämmelserna om finanshjälpens konstruerats på ett sådant sätt, att de böra giva den svenska opinionen fulla garantier för hjälpens principiellt riktiga användning. Ur svensk synpunkt måste det dessutom, såsom såväl i propositionen som i konstitutionsutskottets utlåtande framhållits, anses vara en bestämd fördel, att konventionen konstruerats såsom ett fristående avtal och att i en av dess artiklar klart fastslagits, att de rättigheter och förpliktelser, vilka staterna åtagit sig enligt artikel 16 i förbundsakten, förklarats skola lämnas orubbede.

En anslutning till konventionen från Sveriges sida innebär sålunda intet avsteg från den alltifrån början hävdade svenska uppfattningen om förbundsmedlemmarnas behörighet att själva pröva frågan, huruvida en stat gripit till krig utan att underkasta sig den fredliga procedur, som är föreskriven i för-

bundsakten, d. v. s. pröva, om förutsättningarna för tillgripande av de i förbundsakten föreskrivna maktåtgärderna enligt artikel 16 äro för handen.

Att konventionen utgör ett led i strävandena att söka åstadkomma ett internationellt avtal om rustningarnas begränsning och nedskrivning har klart och tydligt fastställts i konventionens bestämmelser om dess ikraftträdande, där det föreskrives, att konventionens ikraftträdande och bibehållande i kraft, i vad angår godkännande av nya lån, skall i fråga om en var av de höga fördragsslutande parterna vara beroende av ikraftträdandet, i vad angår denna part, av en med tillämpning av artikel 8 i Nationernas förbunds akt antagen plan för rustningarnas nedskrivning. Det har under dessa förhållanden av svenska regeringen ansetts önskvärt att redan nu begära riksdagens godkännande av denna konvention, på det att det icke skulle kunna sägas, att svenska regeringen underlåtit något, som kunde vara ägnat att medverka till, att denna för världens och särskilt Europas vidare utveckling så oerhört betydelsefulla konferens skall kunna giva ett positivt resultat.

I den kungl. propositionen angående godkännandet av finanshjälpkonventionen har man utgått ifrån, att vid tilldelandet av finansiell hjälp enligt artikel 1, d. v. s. i fall av krig, en samfällid viljeyttring, ett enhälligt beslut av Nationernas förbunds råd erfordrades. Emellertid har det av den föregående ärade talaren framhållits, att artikelns formulering tyder på att ett formligt enhälligt beslut erfordras endast för det fall, att finansiell hjälp, trots att vissa i artikeln angivna förutsättningar föreligga, enligt rådets förmenande icke skall lämnas den angripna staten. För min del fasthåller jag bestämt vid den uppfattningen, att ett enhälligt rådsbeslut under alla förhållanden måste utgöra förutsättningen för att finanshjälpkonventionen sättes i funktion, en uppfattning, som för övrigt utan varje motsägelse kommit till uttryck under förhandlingarna i Genève.

Den ursprungliga avfattningen av konventionens första artikel var, att finansiell hjälp skulle lämnas i de fall av krig eller krigshot, då rådet besluter, att denna hjälp bör lämnas en hög fördragsslutande part. Längre fram under förarbetena erhöi bestämmelsen i konventionen om finanshjälp vid krigsfall en formulering, enligt vilken rådet under vissa förutsättningar skulle besluta om lämnande av finanshjälp. Vid båda dessa tillfällen har man således utgått ifrån ett beslut av rådet, som givetvis måste vara enhälligt. Vid konventionstextens slutliga utformning insisterade emellertid vissa stater om bud på, att rådet även i de fall, där ett tydligt angrepp föreläge, borde äga diskretionär prövningsrätt.

Som i propositionen framhålles, är den definitiva utformningen av bestämmelsen frukten av en kompromiss; genom att däri uttalas, att i krigsfall den ena parten under vissa förutsättningar skall erhålla finanshjälp, såvitt icke rådet besluter annorledes, har man velat inskräpa hos rådet en principiell skyldighet att ingripa i väpnade konflikter, då det på grundval av finanshjälpkonventionens kriterier kan fastställa angriparen, genom att lämna den angripna parten finanshjälp på de i konventionen stadgade villkor. Enär ett fastställande av angriparen erfordrar ett enhälligt rådsbeslut, blir följaktligen en enhällig viljeyttring av rådet en nödvändig förutsättning för att finanshjälpkonventionens mekanism skall sättas i rörelse. Till yttermera visso ber jag få hänvisa till artikel 14, vari det heter, att rådet skall befullmäktiga vederbörande parts regering att emittera ett lån, sedan det erkänt, att densamma i kraft av artiklarna 1 eller 2 bör erhålla finansiell hjälp i enlighet med konventionen.

Vidare har av herr Trygger framställt vissa anmärkningar mot den bestämmelsen i konventionen, att Sverige skall betala efter den skala, enligt

Första kammarens protokoll 1931. Nr 20.

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

vilken bidrag nu utgår, till Nationernas förbund. Förra årets delegation vid Nationernas förbund försökte, på samma sätt för övrigt som 1929 års delegation, att förändra denna bestämmelse så, att skalan, efter vilken skulle betalas, skulle vara den nya, som senare kunde antagas. Det anfördes emellertid då från vederbörande, att man icke kunde antaga detta förslag, utan det fick bli en fråga för framtiden; man måste veta vad vederbörande skola betala, när man vänder sig till de olika riksförsamlingarna. Så och så mycket skall den betala och så och så mycket den o. s. v. Man måste erkänna, att det ligger något berättigat i detta resonemang. Jag är övertygad, att den svenska riksdagen icke skulle finna sig i, om man skulle säga: vi begära här ett belopp, men hur mycket det blir, veta vi icke. Då man lägger fram frågan för den svenska riksdagen, måste man också veta, hur mycket som skall betalas. Man måste ha ett belopp fixerat. Om det sedan kommer att bli ändrade förhållanden, få vi taga hänsyn till det. Det är ju sant, att det kan bli vissa svårigheter med att få detta ändrat, men blir det för galet, är det givet, att ändring kan äga rum.

Dessutom vill jag erinra om, att den nuvarande skalan är säkerligen betydligt mer oförmånlig för åtskilliga andra stater än för oss. Vi sträva ju efter en ny och bättre skala, men jag är ingalunda säker — det får jag tyvärr erkänna — att det är förmånligt för Sverige, att en ändring sker. Svenska regeringen kommer naturligtvis att kämpa så mycket som möjligt för Sveriges intressen och arbeta på, att icke skalan skall höjas för oss, men det är många andra strävanden därvidlag, och för närvarande är ju uppfattningen i världen den, att Sverige är ett ekonomiskt sett relativt förmånligt ställt land.

Det har också framförts anmärkning mot den ovillkorliga rätten till anslutning, och det har sagts, att den borde begränsas på något sätt. Både 1929 och 1930 års delegationer sökte i överensstämmelse med statskontorets ståndpunkt arbeta därför, men det har icke lyckats. Att emellertid uppfattningarna kunna vara delade, framgår av att riksgäldskontoret förordat den nuvarande formuleringen, som man också har fått rätta sig efter.

Att traktaten träder i kraft i samband med avrustningskonferensen har — det veta ju herrarna lika väl som jag — varit ett ofrånkomligt villkor bland annat för Storbritanniens och Italiens anslutning till densamma. Och det är givet, att en traktat av denna betydelse icke kan och icke bör träda i kraft, utan att dessa två stormakter också ansluta sig. Det har dessutom från många håll betonats, att just det nära sambandet med avrustningskonferensens beslut har en viss betydelse, ty det skulle vara ett pådrivande moment till att verkligen få något resultat av avrustningskonferensen.

Det har också anmärkts på den brådska, med vilken man arbetat på denna traktat. Jag vill anföra, att under fyra år har man skrivit och format om den, så att någon så fruktansvärd brådska har icke ägt rum.

Traktaten innehåller, såsom det framhållits, vissa svagheter, men den utgör dock ett stort steg framåt, ett steg, som jag är övertygad, att Sveriges riksdag i dag kommer att taga.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr **Roos**: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att göra något yrkande, som skiljer sig från utskottets hemställan, men jag vill begagna tillfället att uttala en önskan om ytterligare utformning av den tanke, som ligger till grund för konventionen om finansiell hjälp till angripna eller med krig hotade stater.

Obligatorisk skiljedom i alla tvister mellan staterna har under årtionden varit föremål för fredsvännernas strävanden. 1907 års Haagkonferens uttalade sig för obligatorisk skiljedom i rättstvister. Då man skulle uppdraga en bestämd gräns mellan rättstvister och intressetvister, befanns detta dock omöjligt. Ännu så sent som år 1918 ifrågasatte en svensk-norsk-dansk kommission, tillsatt för att vid världskrigets slut tillvarata de neutrala staternas intressen, huruvida det vore klokt att ens eftersträva fullt förbehållslösa skiljedomsavtal mellan en större krets av stater och därmed utsätta sig för den nära till hands liggande risken av deras brytande, till betänkligt förfång för skiljedomsprincipen i det hela. Ledamöterna av denna kommission kunde likväl alla betraktas som uppriktiga fredsvänner.

År 1924 synes ett omslag ha ägt rum i tänkesättet. Det s. k. Genèveprotokollet innehöll förbud mot varje anfallskrig — sådant betecknades som ett internationellt brott. Om tvist ej kunde lösas genom förlikning eller enhälligt rådsutlåtande, skulle förbundet icke — såsom paktens förutsätter — resignera utan anordna ett skiljedomsförfarande, vilket skulle utmyнна i en för parterna bindande lösning. Bestämmelserna i detta protokoll gjordes dock till föremål för stark kritik, särskilt från engelsk sida, och blevo icke av makterna godkända.

Fyra år därefter, närmare bestämt den 27 augusti 1928, undertecknades i Paris den s. k. Kelloggtraktaten. Denna traktat, till vilken Sverige år 1929 anslöt sig, innehåller ett fördömande av krig såsom medel för avgörande av internationella tvister och uttalade, att avgörandet eller lösningen av alla tvister eller konflikter, av vilken natur eller vilket ursprung de än må vara, som kunna uppstå mellan traktatens undertecknare, aldrig må lösas annorledes än genom fredliga medel.

Obligatorisk skiljedom i staternas alla tvister var härigenom fastslagen som princip. Betydelsen härav kan icke överskattas. Ännu återstod dock att vidtaga åtgärd eller åtgärder för att göra den uttalade principen effektiv. Nationernas förbund saknar medel att tvinga stat att mot sin vilja underkasta sig skiljedomsförfarande. De i förbundsakten upptagna s. k. sanktioner torde, när det gäller, icke komma till användning i erforderlig omfattning. Särkilt torde mindre, fredsälskande stater endast med största motvilja finna sig i att sända trupper för att delta i krig, allra helst i sådana, av vilka den egna statens intressen icke äro berörda. Förr strävade man att lokalisera uppkomna krig; sistnämnda sanktionsförfarande leder lätt till deras utvidgande.

Det slag av sanktion, om den så får kallas, som den nu ifrågavarande traktaten innebär, drabbas, såsom lätt inses, icke av en dylik anmärkning. En sådan sanktion kommer säkerligen också — och det torde vara den föreslagna konventionens förnämsta förtjänst — att göra tvistande stater mera benägna att anlita skiljedomsförfarande. Den blir härigenom i viss mån ett komplement till Kelloggtraktaten.

Om en plan för nedrustning blir av Nationernas förbund antagen, skall en stat, som icke inom ett år efter nedrustningsplanens ikraftträdande ställer sig densamma till efterrättelse, icke kunna åtnjuta understöd enligt finanshjälpkonventionen. Denna konvention må därför även kunna bidra till att åstadkomma en välbehövlig och av folken efterlängtd nedrustning.

Det utkast till förevarande frågas lösning, som år 1925 förelades vederbörande i Finland och som låg till grund för den framställning i ärendet, som finska regeringen år 1926 avlät till Nationernas förbund, innehöll en plan att redan i fredstid insamla medel för att vid krig kunna finansiellt stödja en angripen stat. Den av Nationernas förbund antagna konventionen innebär däremot, som av propositionen framgår, att staterna skola avlämna garantiförbindelser å vissa belopp, å vilka förbindelser inbetalning ej behöver ifrågakom-

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

ma förr än något år efter krigsutbrott. Detta torde ur viss synpunkt få anses som en förbättring av det ursprungliga förslaget.

Däremot äro i detta vissa andra förändringar vidtagna, av vilka jag måste anse åtminstone en som en försämring. Den ändringen är, att den stat, som kommer i åtnjutande av finansiellt stöd, skall återbetala detta. Jag är övertygad därom, att konventionen skulle få en långt större verkan och betydelse, om understödet bleve lämnat icke som lån utan som bidrag utan återbetalningsskyldighet. Den skulle därigenom ge ett långt starkare uttryck för den solidaritet mellan människorna och folken, på vilken allt fredsarbete måste byggas, och skulle avgjort starkare verka som en fredsfrämjande faktor. Jag tillåter mig hemställa, att hans excellens herr ministern för utrikes ärendena ville, om möjlighet därtill föreligger, verka för en ändring i detta syfte av konventionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Lindhagen**: Herr talman! Den som upplevat hur stora svårigheter det möter att få folkförbundets ideella program, som ju icke är något aktionsprogram men riktlinjer för framtiden, reviderat så, att det bättre motsvarar sin ideella uppgift, den förstår, att vi befinna oss ännu långt ifrån till och med en så anspråkslös strävan. Denna iakttagelse bestyrkes av den nu föreliggande propositionen. Vi se nämligen, hur mycket lättare det är för folkförbundet att samla sina medlemmar om att organisera kriget i stället för att gå rakt på freden.

Man känner fortfarande mentalt, att kriget är en större och mera närliggande realitet än freden. Redan detta kastar en skugga av tvivel om den s. k. nedrustningskonferensens möjligheter att utan pejlande av djupen i situationen komma till avsevärda resultat, ett tvivel, som även, oavsett denna konvention, finnes hos många människor i världen.

Det sammanhänger emellertid också med de s. k. sanktionerna. Mången frågar sig, om det icke är nog med sanktionerna. De innefatta ju möjligheter för folkförbundet att med vapenmakt undertrycka illojalt upprorsförsök från någon medlem. Dessutom kan förbundet pålägga ett helt folk, oskyldiga män, kvinnor och barn, ekonomiska lidanden genom de s. k. ekonomiska sanktionerna.

Denna konvention avser väl således en utvidgning av sanktionerna. Här är det meningen, att man skall icke blott hjälpa med militära maktmedel den, som oförskyllt blir anfallen, utan även med pengar.

Före detta ärende behandlades en fråga om att Sverige skulle anhålla att bli frigjort från all skyldighet att deltaga i sanktioner, d. v. s. ett yrkande i rak motsats mot det förslag, som nu föreligger. Det är många som tro, att sanktionerna äro ett farligt inlägg i folkförbundsakten. Dessa komma väl sålän i tillämpning, och komma de till användning, är det troligt, att själva förbundet kommer att skakas i sina grundvalar. Därför vore det, mena många med mig, bäst för förbundet, om sanktionerna utgingo ur dess författning.

På grund därav hade jag en viss sympati för professor Lundstedts motion i andra kammaren. Jag har tidigare mer än en gång gjort samma yrkande ehuru i samband med en allmän revision av folkförbundets akt, som alltså icke inskränkte sig till berörda fråga. Konstitutionsutskottet har i allmänhet svarat med några rader, att förslaget icke förtjänade avseende, ty Kungl. Maj:t sköter i alla fall utrikespolitiken, brukar utskottet särskilt betona. Men nu har utskottet i alla fall med anledning av den nämnda motionen skrivit en liten avhandling. Det har alltså visat sig, att konstitutionsutskottet någon gång kan återgå till sin gamla uppgift att diskutera en principfråga, vilket är dess förstfödslo- rätt men som det på sista tiden underlåtit.

Jag hade därför, herr talman, tänkt begära ordet vid det förra ärendet, som

ju har ett visst sammanhang med detta. Medan man ännu behandlade jordbruksstaten, gick jag ut för att endast hämta ett oskrivet papper, men när jag kom tillbaka, hade konstitutionsutskottets utlåtande nr 7 redan blivit avgjort. Hade jag varit i tillfälle att närvara, skulle jag — jag nämner detta, emedan det ärendet som sagt har sammanhang med nu förevarande fråga — yrkat, att riksdagen — med framhållande av vikten av en allmän och allsidig revision av folkförbundets akt — måtte såsom ett uttryck för denna sin uppfattning hemställa, att Kungl. Maj:t såsom ett led i en undersökning för berörda ändamål ville överväga och verka även för Sveriges befriande från de s. k. sanktionsplikterna. Det var kanske lyckligt, att jag icke kom in i kammar-aren, när ärendet behandlades, ty jag har sedan hört av talmanskapet, att nämnda yrkande, som på förhand tillställts talmannen, ansågs överskrida motionens ram och att därför icke kunnat ha framställts proposition på detsamma.

Vad beträffar den organisation av kriget, som här ifrågasättes och som tydligen är mycket lättare att genomföra än en organisation av de verkliga fredstankarna, får jag i alla fall medge, att meningen väl är, att genom det hot om hjälp till angripen stat, som ligger i den ifrågavarande konventionen, skulle sanktionsbestämmelsernas hot till avskräckande från obehörig krigföring ytterligare skärpas. I den meningen skulle konventionen således även vara ett fredsverk samt har jämväl uppfattats på sådant sätt.

Emellertid må anmärkas, att konventionen således mera befarar ytterligare krig än en evig fred. Inför konventionen måste man därför göra sig frågan: vilka krig hota mest? Jo, det är i vår tid nationalkrig och inbördeskrig.

Inbördeskrigen kunna vara krig mellan nationer, som kämpa inom samma stat, eller också krig mellan klasser. Redan nu förberedas ju privata rustningar av de bägge ytterlighetspartierna för att börja den kampen, och nationalkrigen förberedas nog också, såsom i Tyskland och andra besegrade länder i Europa, som ha nationalitetsfrågor olösta. Om något sådant inträffar, kan konventionen leda till nog så äventyrliga komplikationer för Sverige. Men jag skall inte här inlåta mig på den frågan vidare än nu skett.

Men däremot, herr talman, måste jag fästa uppmärksamheten på att det är andra mera närliggande krig, som sammanhånga med dem, som fruktas av konventionen och som man får ägna mycket allvarlig uppmärksamhet åt. Jag tänker på de undertryckta nationaliteternas frigörelse från härskande makter. Sådant kan inträffa till och med inom Europa, fast faran där icke är fullt så stor, emedan det endast gäller smärre och partiella minoriteter. När den kampen däremot en gång bryter lös mellan kontinenter och raser — och den kan komma fortare än vi tro, den är redan under uppmarsch — kommer saken att ställa sig annorlunda. Då kan det hända för att taga ett exempel, att den kinesiska befolkningen i franska Kina börjar uppror och det stora kinesiska riket eller andra självständiga asiatiska stater anse, att de måste gripa in och hjälpa de upproriska. Detsamma kan inträffa med besittningar till andra stater, som äro medlemmar av folkförbundet, såsom Holland, Spanien, Italien, England och Nordamerika. Då ställer sig frågan: vad få vi därvid för förpliktelser? Det är inom parentes sagt egendomligt att se, hur diplomaten fortfarande behärskar folkförbundet, i det man i konventionen använder ett så löjligt uttryck som den »höga» medlemmen o. s. v. Då ställer sig emellertid frågan så: äro vi då — och det äro vi — skyldiga enligt folkförbundets akt och denna konvention att hjälpa Frankrike eller andra länder att undertrycka en befrielsekamp inom deras egna områden? Då äro vi ute på den rena orättens vägar. Genom en konvention får man väl icke binda sig att gå orättens vägar. Då kanske det brister även för oss, så att vi icke lyda lagarna, men det kan också hända, att majoriteten är för att vi skola lyda dem.

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

Jag har förut påmint om den svenska intervjuen med den kinesiske utrikesministern för två år sedan, då han i korthet förklarade, att nu är Asiens tid kommen, det gäller frigöra sig från det europeiska förtrycket och att Kina för det ändamålet behöver en mäktig här och en mäktig flotta.

Det förestår således möjligheter genom denna konvention, vilka vi icke nu kunna förutse. Man vill ju vara opportun och inte bry sig om sådant, när det gäller detta lilla blygsamma försök, som också utskottet kallar det. Det är ju blygsamt till sin uppränning nu, men det kan bli en fruktansvärd verklighet vid sådana tillfällen, som jag tillåtit mig antyda. Inför en dylik situation anser jag mig icke kunna underlåta att göra ett yrkande, hur olägligt det än kan anses vara för vår tids maskinpolitik. Jag är mycket tveksam om hela konventionen ur de synpunkter jag omnämnt, men det ligger en välvillig avsikt bakom, och jag vill därför icke sätta mig emot den i sin helhet.

Jag yrkar, herr talman, att riksdagen ville bifalla utskottets hemställan om godkännande av ifrågavarande konvention, dock under förbehåll av Sveriges fritagande från understöd till krigföring mot en stat, som anser sig nödsakad gripa till vapen för medverkan till en nationalitets frigörelse från främmande herravälde.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Till en början ber jag att få erinra därom, att det är Kungl. Maj:t och icke riksdagen, som leder Sveriges utrikespolitik i allmänhet och Sveriges konventionspolitik i synnerhet. Det gör, att när Kungl. Maj:t under denna lednings handhavande för riksdagen framlägger ett konventionsförslag, ligga därbakom verkligheter och överenskommelser, som ställa både utskottet och riksdagen i ett visst tvångsläge. Utskottet har icke samma möjligheter som i andra fall, när Kungl. Maj:t t. ex. framlägger ett lagförslag, att titta på detaljerna och föreslå ändringar, utan när överenskommelsen med andra makter är underskriven, står den som en helhet sådan den är. Man har visserligen att taga reda på detaljerna, men att komma med några ändringsförslag är liktydigt med en hemställan om avslag. Under sådana omständigheter måste utskottet pröva, huruvida det finnes skäl för att tillstyrka bifall till förslaget, sådant det föreligger, eller om det finnes skäl att avstyrka sådant bifall eller eventuellt att yrka på något slags uppskov. Några andra möjligheter torde knappast föreligga.

När kritik riktas mot konventionsförslaget, har jag därför velat erinra om detta förhållande, just därför att många av de betänkligheter, som här framkommit under överläggningen, också ha uttalats under debatten i det sammansatta utskottet. Då emellertid utskottet stannat vid att tillstyrka konventionens ratificering, har utskottet emellertid i sin motivering, såsom synes på sid. 49, uttalat, att utskottet förutsätter, att för Sveriges del ratifikation sker först sedan Sveriges regering förvissat sig om att konventionen kommer att vinna mera allmän anslutning från staternas och särskilt de europeiska makternas sida samt utrikesnämndens beretts tillfälle att ånyo höras. Jag vill icke fördölja, att det inom utskottet varit ganska starka sympatier för insättandet av ett ytterligare villkor, nämligen att ratifikation icke skulle få ske, förrän nedrustningskonferensens beslut föreläge. Det syntes emellertid flertalet inom utskottet, att om Kungl. Maj:t nu framlagt denna proposition för att få riksdagens principiella godkännande, torde det vara tillräckligt med de förbehåll, som här gjorts, alldeles speciellt då man ställt förbehållet om utrikesnämndens ytterligare hörande före ratifikation. Om det i den politik för Sveriges del, som Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t allena på eget ansvar för, befinnes önskvärt, att riksdagen nu, kanske efter mångas mening något för tidigt, uttalar sitt godkännande av denna konvention, torde icke utskottet eller riksdagen böra motsätta sig detsamma utan att man är fullt beredd på att

föra en annan politik, och det är ju icke här i riksdagen, som ledningen och initiativet därvidlag bör ligga.

Under sådana förhållanden skall jag tillåta mig att endast med några ord beröra de invändningar, som här äro gjorda. Beträffande det yrkande, som framställdes av den siste ärade talaren, vill jag då framhålla, att det knappast förefaller mig kunna tjäna det intresse, som den ärade talaren eljest företräder, nämligen fredens intresse. Jag tror, att ett sådant förbehåll, som han påyrkade, knappast låter sig göra med bibehållande av konventionen och av vårt nuvarande förhållande till folkförbundsstaterna i allmänhet.

Beträffande de önskemål, som av den närmast föregående talaren framfördes, nämligen, om jag fattade honom rätt, att en angripen stat borde slippa återbetala det lån, som den tagit, måste jag svara, att utskottet här väl närmast fattat konventionen som en konvention om hjälp till självhjälp, vilket i och för sig är en mycket sund princip. Om ifrågavarande stat sedermera icke kommer att bliva i stånd att betala, blir det en sak för sig. Därför måste man ha öppna ögon, och det har även utskottet haft.

Det är emellertid den förste ärade talaren i dag, som gjort de viktigaste invändningarna, och jag skall be att med några ord få beröra dem. Såvitt jag fattade talaren rätt, ansåg han, att enhällighet icke skulle behövas inom rådet, för det fall att krig hade utbrutit, ty då står det uttryckligen i art. 1: »*skall* denna på begäran erhålla den i förevarande konvention stadgade finansiella hjälpen». Det står emellertid också ett par andra ord, som samme ärade talare även mycket riktigt anförde: »Därest en stat *i strid med sina internationella förpliktelser* griper till krig mot en hög fördragsslutande part, skall» o. s. v. Denna fråga, om en stat har i strid med sina internationella förpliktelser gripit till vapen, d. v. s. om den mot sina internationella förpliktelser är angripare, måste ju avgöras av rådet. Om nu inga särskilda bestämmelser här finnas angående beslut, gäller den allmänna regel i folkförbundsaktens art. 5, där det heter: »För ävägabringande av beslut av församlingen eller rådet kräves *enhällighet* av de vid sammanträdet representerade medlemmarna, med mindre för visst fall annat är uttryckligen stadgat i denna akt eller i föreliggande traktat.» Vad man möjligen kan tveka om i ett dylikt fall, synes mig icke vara, att det kräves enhällighet, men möjligen kunde man tveka, huruvida parternas röster skulle medräknas eller icke. Det är en fråga som jag emellertid icke skall gå in på; jag tror icke, att den här har något särskilt intresse. Att emellertid på grund av denna bestämmelse enhällighet fordras, då det gäller att konstatera *förutsättningarna* för att finansiell hjälp skall erhållas, synes mig vara fullkomligt klart.

Vad beträffar den skala, som skall tillämpas, delar jag nog — och det tror jag också var fallet med utskottet — den ärade talarens tveksamhet. Men om man ser på de ändringar, som vidtagits i den skala för bidrag, som gäller inom folkförbundet, finner man, att Sverige under en ganska lång tid haft 18 enheter. Även där denna skala i övrigt rubbats, har Sverige stått kvar vid sina 18 enheter, och Danmark har på liknande sätt stått kvar vid 12 enheter. För Norge, som en tid hade 11 enheter, har en minskning skett till 9, men trots de ändringar, som i övrigt vidtagits, ha bidragen för såväl Danmark som Sverige förblivit desamma. Jag tror icke — och hans excellens har ju redan understrukit det — att en förändring av skalan skulle för Sverige innebära en nedläggning av de nuvarande enheterna utan att det snarare skulle bliva fråga om en höjning. Med hänsyn härtill har det förefallit mig, som om ett fasthållande av den nuvarande skalan är fördelaktigt för Sverige.

Sedan anmärkte den ärade förste talaren, att anslutningen till konventionen är fri utan tidsbegränsning och att alltså den, som kommer med allra sist, möjligen av farhåga för ett då hotande krig, får samma ställning som de förut

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

anslutna staterna. Ja, denna erinran är fullkomligt befogad, men jag kan inte finna, att den egentligen kan anses drabba förevarande konvention, utan den drabbar snarare förbundsakten. Om man betraktar konventionen, såsom delvis också har skett, ur den synpunkten, att den är en utbyggnad till förbundsaktens art. 16 och särskilt dess näst sista stycke, ha vi de grundläggande förpliktelserna i nämnda artikel i förbundsakten. Där säges ju, att förbundets medlemmar överenskomma att vid tillämpningen av de i artikeln förutsedda ekonomiska åtgärderna ömsesidigt understödja varandra i syfte att så mycket som möjligt nedbringa därav följande förluster och olägenheter. De skola vidare stödja varandra i motstånd mot de särskilda åtgärder, som av en fördragsbrytande stat riktas mot någon av dem. Om jag icke alldeles misstar mig — och jag tror icke, att jag gör det — har särskilt från engelska regeringens sida framhållits, att det i konventionen är fråga om en specificering och en precisering av de skyldigheter, som åligga staterna enligt nyssnämnda punkt. Jag har också under studiet av konventionen kommit till den allt fastare övertygelsen, att genom densamma förpliktelserna i denna del i förväg preciseras på ett sätt, som verkligen måste anses utgöra ett starkt stöd för en fredlig politik. Därigenom att hela förbindelsen ingås i fredstid, får den icke den ringaste karaktär av sanktion från den enskilda statens sida, och därigenom försvinna fullständigt farhågorna för att den självbestämmningsrätt, som formellt finnes i fråga om sanktionernas vidtagande från de enskilda staternas sida, skulle sättas i fara genom biträdande av denna konvention. Jag kan icke se annat än att när förbindelsen ingåtts under fred, måste den fyllas, även om krig inträder och t. o. m. om krig tillgripes av ifrågavarande stat själv. Men det är icke den enskilda staten, som beslutar, om ett sådant fall föreligger eller icke, när det är fråga om lånet, utan då är det rådet och förtroendemännen, som handhava lånefördelningen. Det är rådet som beslutar, men dess beslut precisera ingenting annat än inträdandet av lånegarantien, som är given redan i fred. Det är alltså fråga om en förbindelse, som avser ett möjligt krigsfall men som är oberoende av den konkreta situationen. Följaktligen ha de särskilda staterna fortfarande fullkomlig frihet att för sin del besluta angående sanktioner, i den mån de hava sådan frihet enligt förbundsakten. Om man nu säger, att lånehjälpen kommer sådana stater tillgodo, som mycket sent begagna sig av denna rätt, är det riktigt, men man måste besinna, att de då endast få kräva fullgörandet av de skyldigheter, som i konventionen preciserats, under det att de eljest kunnat göra anspråk på fullgörandet av en till sin omfattning helt och hållet obestämd skyldighet. För mig framstår det därför såsom en fördel, att det på förhand preciserats, vad de kunna göra anspråk på, men jag upprepar, att vederbörande stat oberoende av konventionen kan framställa anspråk med stöd av näst sista momentet i förbundsaktens art. 16.

Den ytterligare erinran, som den ärade talaren gjorde, hänförde sig till den omständigheten, att en ensidigt nedrustad stat, som blir angripen, får samma rätt till hjälp som alla övriga. Ja, mig förefaller också detta rätt besynnerligt. Men invändningen gäller icke heller här konventionen. Betraktar man konventionen som en precisering av de allmänna skyldigheterna, enligt art. 16. näst sista stycket, tror jag icke, att det varit möjligt att avfatta den annorlunda. Har man icke i förbundsakten skapat garantier mot ensidig nedrustning från viss stats sida, tror jag, att det icke heller blir möjligt att göra det i en konvention, som preciserar förbundsaktens allmänna förbindelser utan att taga sikte på de särskilda staterna. Under sådana förhållanden har icke utskottet heller ansett sig kunna på denna grund avstyrka förslaget.

Naturligtvis föreligger här — och det är nog även utskottets mening -- en från vår synpunkt sett onödig brådska. Men huruvida denna uppfattning

är berättigad eller icke, ha vi icke ansett oss egentligen kunna pröva, såsom jag inledningsvis nämnde, då nu Kungl. Maj:t ansett det nödvändigt att framlägga frågan för riksdagen, och alltså att beslut måste fattas. Vi ha inom det sammansatta utskottet för vår del endast velat betona, att Kungl. Maj:t icke bör uppfatta riksdagens beslut om ett godkännande av konventionen så, att omedelbar ratifikation bör ske. Jag tror, att det i de mycket mjuka och försiktiga ordalag, som använts på sid. 49, även kan inläggas den möjligheten, att en ratifikation icke bör ske, förrän nedrustningskonferensens resultat föreligger. Det är en fråga, som utskottet icke har att göra med, men i vilken riksdagen i allt fall får sitt ord med, då utrikesnämnden höres.

Under sådana förhållanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till sammansatta utskottets hemställan.

Herr Nerman: Herr talman! Det förefaller ganska klart, att när Sveriges riksdag i dag formellt ger sitt godkännande åt den internationella konventionen om finansiell hjälp, är Sveriges folk därmed hopplöst fjättrat vid den internationella imperialistiska utvecklingen — i realiteten, hur fullt det än låter, som lydnad åt starkare imperialistiska makter. Men i en folkrepresentation, som med sådant lättsinne spelar bort — inte bara 1,314,000 kronor om året men också svenska folkets rätt att självt bestämma om krig och fred, är det ganska lönlöst och meningslöst för en ensam röst att göra något längre uttalande. Jag ber därför att med hänvisning till herr Flygs motion få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till nämnda motion.

Då jag vidare anser regeringsförslaget tillräckligt ödesdigert för riksdagens kommittenter, svenska folket, kommer jag att hemställa om votering.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag kan inte instämma i den föregående talarens hårda historiska dom över den svenska riksdagen för dess upprörande lättsinne. Det förefaller mig, som om lättsinnet härvidlag finnes på andra sidan, men jag kan icke underlåta att säga, att det i varje fall är en smula beklagansvärt, att vi behandla så allvarliga ting som detta inför den förströdda församling, som herrarna för tillfället befinna sig i. Jag förmodar dock, att man icke kan göra gällande annat än att det är på grund av en tillfällighet, som kammaren vid behandlingen av en så viktig fråga är så skingrad som nu.

Den föregående ärade talaren gjorde gällande, att Sverige genom att gå in för ifrågavarande konvention är för tidernas evighet fjättrat vid den s. k. imperialismens vagn, och han talade om att vi nu icke längre avgöra i frågan om krig eller fred för Sveriges vidkommande. Jag finner i hans anförande en genklang av den motion han erinrade om, nämligen herr Flygs kommunistiska motion, där det rent av göres gällande, att Sverige genom att godkänna denna konvention kan tvingas att lämna hjälp till krigsförberedelser även till ett Vitfinland, som vill driva erövringskrig gentemot Ryssland för att förvärva Karelen och därmed sammanhängande landområden. Jag vill gentemot varje sådan fantasi för min del konstatera, att lån icke kan utlämnas annat än med rådets enhälliga tillstånd. Jag vill för det andra konstatera, att lån icke kan utlämnas, förrän rådet vidtagit åtgärder för åstadkommande av medling eller för att på annat fredligt sätt slita tvisten i fråga. Jag vill vidare konstatera, att lån icke kan erhållas, förrän en av parterna, den angripande parten, för sin del vägrat medverka till ett fredligt avgörande. Jag vill konstatera, att rådet har rätt att avbryta utlämnande av lån. Det har rätt att för sin del ställa villkor, och det har därjämte skyldighet att av den stat, som erhåller lån, kräva en förbindelse att ställa sig fredlig medling och skiljedom till efterlevnad.

När detta är fallet, herr talman, då förefaller det åtminstone mig tämligen självklart, att här äro möjligheterna att erhålla lån såväl vid risk av krig som

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

även vid risk av krigsfara så starkt kringgårdade, att det synes mig orimligt, att någon enda stat kan erhålla tillgång till sådana lån utan att vara lojal gentemot förbundsrådet och även gentemot fredens och den internationella fredliga överenskommelsens sak. Det gör, att den argumentation, som här framfördes från den siste ärade talarens sida, för mitt vidkommande faller på hälleberget, och jag är inte benägen att i något avseende lyssna till den argumentationen.

Jag anhöll emellertid, herr talman, tidigare om ordet med anledning av det sakligt kritiska anförande, som hölls av den förste ledamoten på stockholmsbänken, högerens ledare herr Trygger, som ju onekligen var av en helt annan saklig och kritisk skärpa. Jag instämmer därvidlag fullständigt i vad utskottets ärade ordförande, herr Reuterskiöld, yttrade i sitt anförande. Men jag vill därtill uttala en liten förvåning, inte så mycket över själva innehållet som snarare över tonen i herr Tryggers kritik av Kungl. Maj:ts proposition. Han talade om att denna konvention var ett uttryck för, om jag inte missminner mig, bristande allvar. Det var egentligen bara en önskan att göra konventioner. Det var en gest, såsom herr Trygger yttrade. Han tog över huvud taget konventionen ganska litet från den allvarliga sidan. Jag undrar, herr Trygger och herr talman, om inte här föreligger en ganska uppseendeväckande personlighetsklyvning mellan å ena sidan herr Trygger såsom den frie ledaren för närvarande av höger i senaten och å andra sidan den herr Trygger, som för inte länge sedan befann sig i samma ställning, som hans excellens herr utrikesministern för närvarande gör — den herr Trygger, som körde in på de spår, i vilka sedermera den nuvarande utrikesministern troget och lojalt mot herr Trygger har fortsatt. I de instruktioner, som år 1929 utfärdades till den svenska Genève-delegationen, finna vi ingenting, herr Trygger, av herr Tryggers anda från i dag. Där säger man rörande denna fråga, att visserligen kanske Sverige inte erhåller något gagn av konventionen, men man säger ärligt ifrån att man anser frågan vara av den natur, att Sverige trots de eventuella ekonomiska uppostringarna svårigen lär kunna undandra sig att jämte övriga förbundsstater medverka till dess realiserande — alltså ingenting av herr Tryggers tenfall från i dag, utan ett öppet erkännande, att konventionen kan vara av värde. Jag tycker, att den herr Trygger, som å dragande kall och ämbetes vägnar har ägnat konventionen detta allvarliga omdöme och till och med givit den ett tillstyrkande, inte borde vid den nu förevarande behandlingen av frågan uttala sig med den något överlägsna attityd, som herr Trygger nyss här intagit.

Jag vill vidare erinra, att vid konventionens slutliga utformning liksom också av Kungl. Maj:t i propositionen och av vederbörande utskott i dess utlåtande tagits betydande hänsyn till de instruktioner, herr Trygger såsom utrikesminister meddelade delegaterna i Genève år 1929. Den herr Trygger erinrade bland annat om att ett eventuellt biträdande från Sveriges sida syntes böra bli beroende av att säkerhet vunnits därom, att förslaget vinner en allmän anslutning från staternas sida. Jag ber herr Trygger observera, såsom herr Trygger säkerligen med sin klara intelligens redan har gjort, att utskottet använt fullständigt samma ordalag i slutet av sitt uttalande, då utskottet där uppställer samma förutsättning, som herr Trygger gjorde vid fixerandet av instruktionerna för delegaterna år 1929.

I instruktionerna anförde herr Trygger vidare, att vid frågan om den definitiva anslutningen till konventionen från Sveriges sida bör hänsyn tagas till de resultat, som vid denna tidpunkt må föreligga med avseende å förbundets nedrustningsarbete, till vilket nu föreliggande plan nära ansluter sig. Även därvidlag finner jag, såsom herr Trygger redan gjort, att man vid konventionens uppgörande framför allt på grund av de energiska påtryckningarna från

Englands sida har tagit hänsyn till denna förutsättning. Denna konvention är ju bestämt anknuten till den kommande nedrustningskonventionen och denna lilla konvention träder för vårt vidkommande inte i kraft förrän den eventuella nedrustningskonventionen har trätt i kraft för Sveriges vidkommande, d. v. s. sedan vi själva, den svenska riksdagen och regeringen, hava tagit ställning till detta spörsmål.

Här nödgas jag dock för min del göra en liten reservation gentemot herr Tryggers uttalande, då han i debatten förde in en ny synpunkt, som herr Trygger själv inte tog hänsyn till vid behandlingen av instruktionsfrågan. Herr Trygger beklagade, att i denna konvention inte fanns någon reservation för hjälp åt en sådan stat, som eventuellt fullständigt avrustat eller gått till mycket stark nedrustning. En sådan stat som Danmark, som jag förmodar lekte herr Trygger i hägen, borde enligt hans förmenande egentligen inte erhålla hjälp enligt en sådan konvention. Jag tillåter mig inte att ha någon mening i sakfrågan; det kan vara onödigt att behandla den i detta sammanhang. Men jag gör det observandum för herr Trygger själv, att denna reservation från herr Tryggers sida inte fanns medtagen i de av honom föreslagna instruktionerna år 1929. Herr Trygger själv sade då ingenting om denna sak, inte ett enda ord. Detta gör, förefaller det mig, att den anmärkning herr Trygger nu senare kommit med i detta fall inte gärna kan från hans sida riktas gentemot konventionen, då man på denna punkt inte tidigare har haft någon möjlighet att taga hänsyn till herr Tryggers betänkligheter i denna del eftersom han aldrig framfört dem.

Det kan vara onödigt att vidare förlänga debatten. Efter denna min kritik dels åt vänster — om jag nu får räkna Sveriges kommunistiska partier till vänsterriktningen — och dels åt högersidan, ber jag för min del att utan tvekan få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekman: Herr talman! Det är en bestämmelse i artikel 18, punkten 3, som jag har fäst mig vid. Det heter där: »De belopp, som förtroendemännen avkräva de ordinarie och de särskilda garanterna, skola omedelbart erläggas till förtroendemännen av ifrågavarande regeringar. Dessa utbetalningar skola äga rum, även om dessa regeringar befinna sig i krig med den låntagande regeringen.» Vad det här gäller är infriandet av borgensförbindelsen. Därvidlag är man skyldig att betala även till förmån för en stat, med vilken man befinner sig i krig, således sin fiende.

Jag tänker mig nu ett sådant fall som att Tyskland och Sverige skulle befinna sig i krig med varandra — det kan ju gälla t. ex. Gotland, och kriget kan vara tillåtet enligt Nationernas förbunds akt, då man har försökt de förlikningsåtgärder, som äro föreskrivna, utan att kriget kunnat undvikas. Jag antager vidare, att ett annat land, t. ex. Danmark, passar på att begagna sig av Tysklands trångmål för att på ett otillåtet sätt angripa detta land för att återfå gamla danska områden. Tyskland är då berättigat att erhålla lån. Visserligen innehåller artikel 1, att lånet kan nekas, om alla förbundsrådets makter äro ense därom, men det behövs bara, att en enda makt sympatiserar med Tyskland, för att Tyskland skall få sitt lån. Skyldighet att ansvara för detta lån inträder då även för Sverige, som är i krig med Tyskland. Det är klart, att när Sverige sålunda med sin garanti bidrager till att förhjälpa Tyskland till ett lån, detta även underlättar för Tyskland att föra sitt krig med Sverige. Om vidare Tyskland inte kan betala sina årliga amorteringar, komma förtroendemännen att avkräva Sverige dess andel i beloppet. Sverige måste då, enligt konventionen, *omedelbart* erlägga sin andel till förtroendemännen, och dessa utbetalningar skola äga rum, även om Sverige befinner sig i krig med den låntagande regeringen, i detta fall Tyskland.

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

Nog är det väl ett egendomligt avtal, som kan skapa en sådan situation. Detsamma gäller nog också om åtskilliga andra bestämmelser i konventionen. Herr Trygger har redan i sitt första anförande pekat på åtskilliga andra oegentligheter i detta fördrag, som gör det ganska äventyrligt för Sverige att ansluta sig därtill. Det är dessutom en gammal sats, att den som går i borgen, han går i sorgen. Om nu betalning avkräves Sverige vid ett tillfälle, då landet befinner sig i krig eller andra svårigheter, kan det vara ytterligt svårt för Sverige att infria sin borgensförbindelse, men det heter som sagt, att beloppet skall »omedelbart» erläggas till förtroendemännen.

Jag kan för min del inte biträda ett sådant avtal som det här föreslagna. Jag yrkar därför avslag.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman! Efter vad som förekommit skall jag icke närmare ingå på den fråga, som borde vara den grundläggande, nämligen frågan om det framlagda avtalets betydelse såsom fredsfaktor. Men nog skall man vara ganska sangvinisk, om man verkligen tror, att en makt, som beslutat sig för det i våra dagar mer än någonsin allvarliga och ödesdigra steget att börja krig, skulle låta avhålla sig därifrån av medvetandet, att den makt, som skulle anfallas, komme att erhålla den blygsamma finansiella hjälp, som enligt konventionen kan ifrågakomma. Man får nämligen komma ihåg, att den föreslagna garantisumman gäller inte för varje förekommande fall, utan den gäller sammanlagt för de fall, som under en viss period kunna uppkomma, och det är således, förmodar jag, fullkomligt omöjligt att ge hela beloppet åt en enda angripen makt — man måste reservera även för senare fall. Men även om det vore hela beloppet, är ju det belopp, som kommer ifråga, icke stort, när det gäller ett krigsfall och de kostnader, lidanden och förluster, som ett krig medför. Jag skall emellertid som sagt inte närmare gå in på detta, utan jag har begärt ordet för att tala om två speciella saker. Den ena är den av den förste ärade talaren berörda frågan, huruvida det behövs enhällighet hos rådet eller inte för att bevilja den här ifrågavarande hjälpen.

Gentemot utskottets ordförande skall jag då först erinra om att enligt artikel 28 punkten 2 »alla andra beslut» — nämligen alla andra än de, som äro nämnda i punkten 1 av samma artikel — »av rådet i kraft av denna konvention skola fattas med enkel röstövertvikt av de vid mötet företrädde medlemmarna, de tvistande parternas ombuds röster icke medräknade». Det är svårt att inse, hur de allmänna grunderna i pakten skola kunna gälla emot ett sådant uttalande i denna andra punkt av artikeln 28. Det kommer således an på vad som står i första punkten av samma artikel. Där står, att enhällighet fordras — utom för beslut i vissa frågor, som inte för tillfället intressera oss — för beslut av rådet i kraft av artiklarna 1 eller 2. Beträffande artikeln 2 är saken ganska klar. Men i fråga om första artikeln är det inte så klart. Det står där i första punkten, att part skall på begäran erhålla den i förevarande konvention stadgade finansiella hjälpen, »så vitt icke rådet beslutar annorledes». Det enda beslut av rådet, som uttryckligen omnämnes i första artikelns första punkt, är ett beslut av rådet att »besluta annorledes», d. v. s. att besluta att vägra finansiell hjälp. Skall enhällighet fordras för ett beslut om att ge hjälp, skall detta bero på att man skall läsa in ett beslut av rådet i den föregående delen av artikeln 1: »Därest — — — en stat i strid med sina internationella förpliktelser griper till krig mot en hög fördragsslutande part», vilket ju måste konstateras av rådet. Men nog är det åtminstone tvivelaktigt, huruvida, när artikel 28 punkten 1 talar om beslut »i kraft av artiklarna 1 eller 2», därmed åsyftas andra beslut än sådana, som uttryckligen omnämnes i artiklarna 1 eller 2, och även ett sådant beslut, som inte uttryckligen omnämnes utan alle-

nast förutsattes, nämligen ett beslut, som innefattar konstaterande av att en stat gripit till krig mot en hög fördragsslutande part. Jag måste således ge den ärade förste talaren rätt så till vida, att det är åtminstone i hög grad oklart, huruvida för ett beslut om meddelande av finansiell hjälp erfordras enhällighet av rådet eller icke.

Den andra punkten, som jag ville beröra, är punkten om ikraftträdandet. För min del har jag aldrig haft vidare lätt att förstå, varför denna konvention om finansiell hjälp skall träda i kraft endast om en avrustningskonvention eller nedrustningskonvention föreligger. Det förefaller mig, att ju mera oförhindrad den angripande staten har varit att företaga rustningar, på ju högre nivå således dess krigsmakt står, i desto större behov av finansiell hjälp skulle den anfallna och förutsatt fredliga staten vara. Men inte heller på denna punkt skall jag gå närmare in. Jag vill bara påpeka, att när det heter i artikeln 35, att denna konvention träder i kraft endast i den mån det finnes en gällande plan för rustningarnas nedskärning, antagen med tillämpning av artikel 8 i Nationernas förbunds akt, har man därmed uttalat, att denna konvention om den finansiella hjälpen står i viss förbindelse med inskränkning av rustningarna. Men då förefaller det onekligen mycket besynnerligt, att blotta tillvaron av en sådan konvention om rustningarnas nedskärning är tillräcklig för den nu föreliggande konventionens ikraftträdande utan avseende på vad konventionen om rustningarnas nedskärning innehåller. Man kan ju möjligtvis säga, att det står, att planen för rustningarnas nedskärning skall vara antagen med tillämpning av artikel 8 i förbundsakten. Men då är det åtminstone i hög grad oklart, om man skall kunna tillämpa denna bestämmelse så, att principen, att det skall vara rustningar för självförsvar, skall vara fullkomligt genomförd. Skall man vänta på detta, kommer denna konvention säkerligen aldrig att träda i kraft. Ser man bort därifrån, kan denna konvention om rustningarnas begränsning tänkas fastställa sådana mått, som i huvudsak bevara status quo eller åtminstone långt överskrida vad vi i Sverige för vår del i allmänhet anse vara önskvärt. Det är dock mycket besynnerligt, att man gör denna konventions ikraftträdande beroende av en annan konvention, vars ämne man känner, men vars innehåll man inte känner. Är det verkligen så, som utskottets ordförande antydde, att utskottets utlåtande ger Kungl. Maj:t fria händer att vänta med nedläggandet av ratifikation, till dess man får se vad en blivande nedrustningskonvention innehåller, kan jag endast uttrycka min livliga förhoppning, att Kungl. Maj:t, om, som jag antar, denna konvention kommer att i enlighet med utskottets yttrande godkännas av riksdagen, måtte i full utsträckning begagna den rättighet, som enligt utskottsordförandens tolkning på grund av riksdagens blivande beslut skulle tillkomma Kungl. Maj:t.

Herr Trygger: Endast några ord, herr talman! Jag är förekommen av den siste ärade talaren i hans svar till utskottets ordförande, då denne till stöd för att enhällighet krävdes åberopade artikel 5 i förbundsakten. Det avgörande är nog, såsom den siste ärade talaren framhöll, artikel 28 i den här föreliggande konventionen. Jag kan inte förstå — jag säger det fortfarande — hur man skall kunna tolka art. 1 och 2 jfr. med art. 28 annorlunda än jag har gjort. Det finns ett stöd härför även i en annan artikel, nämligen artikel 14. Det talas där om det fallet, att man verkligen skall emittera ett lån. Då heter det i utrikesdepartementets översättning: »Då Nationernas förbunds råd erkant, att en hög fördragsslutande part i kraft av artiklarna 1 eller 2 bör erhålla finansiell hjälp i enlighet med denna konvention, skall det befullmäktiga nämnda höga fördragsslutande parts regering att emittera ett lån» etc. Hade meningen varit, att rådets medlemmar skulle vara fria i sitt avgörande av frågan, huru-

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.*

(Forts.)

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

vida lån skulle beviljas eller ej, och det därjämte fordrats enhällighet i fallen uti båda artiklarna, 1 och 2, hade man nog inte använt uttrycket »erkänt» — »reconnu». Inte heller hade man då använt uttrycket »bör erhålla». Om det hade varit lagskrivare, som haft förstånd att skriva en lag — och i Genève har man ju mycket förstånd — hade man nog inte kunnat skriva på det sättet, att, om Nationernas förbunds råd *erkänt*, att en part i kraft av artiklarna 1 eller 2 *bör* erhålla finansiell hjälp, etc. Då hade det i stället hetat, att, då förbundsrådet enligt artiklarna 1 eller 2 beslutat, att en part skall erhålla finansiell hjälp etc., skall rådet befullmäktiga etc. Just uttrycket »bör» är ett uttryck, som passar för båda de fall, som jag avsåg. I ena fallet gäller det en ovillkorlig rättighet för parten, naturligtvis under viss förutsättning — var finns det en rättighet i världen, som inte är en rättighet bunden vid en viss förutsättning? Det ena fallet gäller således, säger jag, att parten har en ovillkorlig rätt under viss förutsättning att få hjälp, och denna rätt kan icke upphävas på annat sätt än genom att rådet enhälligt beslutar annorlunda. Det andra fallet avser, att det är blott *fara* för krig, och där gäller, att rådet skall ge parten denna rätt, om rådet prövar det riktigt. När man nu vill föra ihop dessa båda fall, är det ganska naturligt, att man formulerar artikel 14 så, som nu skett. Hans excellens utrikesministern sade, att man i Genève allmänt var ense om att det fordrades enhällighet. Men herrarna veta väl, hur det går till, när man resonerar exempelvis om ett lagförslag. Vi kunna taga riksdagen som exempel. Vi komma tillsammans och diskutera ett lagförslag. Vi vilja ha det på det och det sättet, och några få i uppdrag att skriva. De skriva på ett visst sätt. Sedan kommer man och säger: »Vi voro ense allesammans.» Det har kanske varit ett fåtal, som närmare satt sig in i saken, och majoriteten, som hört på de andras ord, och det var i själva verket inte mer än de, som skrevo texten, som stodo för densamma. Men vad hjälper det? Det är inte lagens författare, deras tankar och motiv, som bestämma lagens innehåll, utan det är lagens lydelse. Så även här. Herrarna voro kanske ense om att det skulle vara på ett visst sätt, men ni skrevo inte så. De, som skrevo denna konvention, skrevo annorlunda, de ha inte skrivit så, att herrarnas mening har framgått av lydelsen. Jag kan inte hjälpa det. Anledningen måste ha varit den där olikheten i uppfattningen mellan olika makter i denna fråga, som hans excellens utrikesministern talar om i motiveringens och som löstes genom en kompromiss, vilken utrikesministern själv erkänt vara otydlig, såsom herr Hammarskjöld också påpekat. Kompromissen skulle ju ha varit alldeles omöjlig, om det varit klart, att man var ense om att det skulle fordras enhälligt beslut. Då hade det inte behövts någon kompromiss. Här står uttryckligen i den kungl. propositionen: »Grundsatsen om *lämnande av finanshjälp* i fall av krig innefattas i konventionens första artikel. Enligt denna skall den angripna staten på begäran erhålla finansiell hjälp, så vitt icke rådet besluter annorlunda. Denna formulering är resultatet av en kompromiss. Som redan i det föregående antytts, hade under förarbetena vissa stater, bland dem Finland och Frankrike, yrkat på att rådet borde åläggas skyldighet att, sedan krig utbrutit, tilldela den ena parten, den angripna, finanshjälp; andra stater åter, såsom Japan och Tyskland, hade föredragit att giva rådet full handlingsfrihet i detta avseende.» Kompromissen består nu, som herrarna väl förstå, däri, att man bestämde, att när krig utbrutit, då *skulle* parten ha hjälp; när det förelåg krigshot, fick rådet avgöra om hjälp skulle lämnas. På så sätt fick vardera sidan något; under sådana förhållanden kan man förstå kompromissen, och man förstår också oklarheten.

Det må nu vara hur som helst härmed. För min del tycker jag, att det skulle vara värdefullt, ifall vi här kunde ena oss om en viss tolkning. Det är ganska rusligt att gå in på ett avtal, om man inte själv, när man skall underteckna

det, har klart för sig vad man förbinder sig till och vilka rättigheter och förpliktelser som ur avtalet kunna uppkomma. Men det är väl alldeles omöjligt att bli ense här. Det är för mycket jurister här i kammaren för att man skall kunna komma till någon enighet.

Jag skall be att få framställa en ytterligare anmärkning. Herr Reuterskiöld har på det allra kraftigaste betonat, att konventionen endast är en utbyggnad av artikel 16 i Nationernas förbunds akt. För mig är konventionen inte detta. Utbyggnad och utbyggnad, därom kan man ha olika uppfattningar. Men när man samtidigt formulerar saken så, att detta är en precisering av de plikter, som åligga oss enligt artikel 16, vill jag bestrida detta. Konventionen är någonting för sig, någonting, som man har gått in på, som ej har med artikel 16 att göra. Våra förpliktelser enligt artikel 16 bli varken större eller mindre, om vi åtaga oss denna extra förpliktelse. Enligt min personliga uppfattning böra vi svenskar vara synnerligen försiktiga vid tolkningen av artikel 16, så att vi inte komma att sitta så fast i denna, att vi sakna en berättigad handlingsfrihet, ifall det skulle bli ett krig. Jag menar, att vi skola inte lägga in i art. 16 några svävande tolkningar, utan vi böra vara noga på vår vakt, så att det ej tolkas in i vårt godkännande av konventionen något annat än vi verkligt förbundit oss till.

Så vill jag säga herr Vennerström några rent personliga ord. Herr Vennerström tyckte, att mitt uppträdande i dag icke stode i överensstämmelse med den instruktion, jag som utrikesminister gav i denna fråga. Dels var språket den gången mycket mjukare, och dels hade jag ej i instruktionen upptagit en enligt min mening viktig sak, som jag i dag påpekat. Vad nu språket beträffar, herr Vennerström, så var jag tacksam, när jag satt i utrikesdepartementet — jag som inte har annat än ett strävt juridiskt språk — att herrarna där skrevo det så mjukt och fint, som det bör vara, när det skall presenteras för Europa. Förresten, för såvitt skillnaden icke bara var en formell olikhet utan även något reellt, har jag en helt annan skyldighet, när jag sitter som utrikesminister än när jag sitter här i kammaren. Här är det min rent personliga mening jag uttalar. När jag som utrikesminister uppträtt, har jag gjort gällande det som jag ansåg, att man överhuvud taget skulle kunna anse vara nyttigt för vårt land och som jämväl uppbars av en verklig och mera allmän mening. Därför kunde jag inte för ifrågavarande stadium komma fram med någon fordran med hänsyn till den ensidiga avrustningen, ty då skulle bland andra inte herr Vennerström och det stora parti, som han tillhör, ha varit nöjda. Det hade varit orätt av mig att kasta fram en sak, som jag visste rönte så mycket motstånd inom ett så mäktigt och vad utrikesfrågorna gäller intresserat parti som det herr Vennerström tillhör.

Men nu skall jag be att få göra en fråga till sist: var har herr Vennerström fått tag i den omförmälda instruktionen? Är den inte hemlig? Men inför konstitutionsutskottet är ju ingenting hemligt, och vad konstitutionsutskottet vet, få vi veta allesamman!

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, friherre **Ramel**: Herr talman! Min högt ärade företrädare stora kompetens på det juridiska området vill jag gärna erkänna och likaledes herr Hammarskjölds, men det kan ju inte förnekas, att när denna fråga behandlades i Genève, av ombud för femtio olika stater, däribland synnerligen framstående juridiska experter, vilka ägnat lång tid åt att studera just denna konvention, allesamman voro fullständigt eniga därom, att ett beslut av rådet fordrades och att det fordrades ett enhälligt beslut av rådet. Jag tror i alla fall, att när en sådan tydlig mening hos lagstiftaren kommit till synes, måste detta också ha betydelse för framtiden.

Herr Trygger talade om »denna kompromiss». Jag vill nämna, att kom-

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.*

(Forts.)

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

promissen bestod i, att som det nu är skrivet, fordras det först ett enhälligt beslut av rådet för att konstatera vem som är angripare, men sedermera kan rådet genom ett annat enhälligt beslut bestämma, att finansiell hjälp skall i detta fall icke ges. Det ligger nämligen i rådets uteslutande rättighet att bestämma detta, men det fordras i båda fallen ett enhälligt beslut. Det var på så sätt en kompromiss kom till, om detta innebär kompromiss.

Herr Reuterskiöld: Man skulle, mina herrar, av debatten kunna tro, att den ärade talaren på stockholmsbänken verkligen har företrätt olika meningar som utrikesminister och nu som talare i kammaren. Om så skulle vara fallet, erinrar det mig livligt om den gamla akademiska historien om en professor, som hade en mening i fakulteten, en annan mening i drätselnämnden och en tredje i konsistoriet, eftersom han måste se sakerna ur de olika synpunkter, som dessa olika institutioner hade att representera. Jag säger detta därför att den ärade talaren själv mycket gärna dröjer i de akademiska historiernas värld, men jag tror inte precis, att det förhåller sig på det sättet, utan jag tror, att den ärade talaren här känt sig mera fri att få ge uttryck åt vad han på ett mera försiktigt sätt under andra förhållanden har framfört. När nu utskottet, som inte har samma frihet som den ärade talaren, följt honom i hans försiktighet under ansvar, tror jag, att motsättningen mellan den ärade talaren och utskottet i grund och botten inte är så synnerligen stor. Den är det dock kanske på en punkt.

Kammarens ledamöter veta säkerligen, att inom lagskrivningen har det länge funnits två huvudkategorier, och nu ha vi fått en tredje. Den ena är den civila lagen; den ligger hos lagberedningen, och den sköter man om med synnerlig omsorg, förmodligen för att den skall handhavas av juristerna och därför måste vara alldeles klar. Den andra är den administrativa rätten. Den tycker man, att man kan skriva litet hur som helst, det gör inte så mycket, ty den skall vanligt folk tillämpa, och med vanligt förstånd går det ganska bra. Nu ha vi fått en tredje kategori: konventionerna. De innebära ju i själva verket inte någon lagskrivning alls, men man brukar tala om lagskrivare och lagstiftning även där, och de ha fått till språk det diplomatiska språket, som ju åtminstone delvis lider av en rätt så stor tvetydighet, när man nämligen inte riktigt vill binda sig utan excellerar i att få fram satsen, som åtminstone inte skola kunna tolkas alltför strängt eller alltför klart. Om man ser det ur den synpunkten, har man enligt min mening inte rättighet att på en konvention lägga den måttstock, som man lägger på civillagstiftningen, ja inte ens den, som man lägger på den administrativa lagstiftningen, utan man får lov att taga den måttstock, som överhuvud taget tillämpas vid konventionstexten, och jag tror, att även i det fallet ger mig den ärade talaren rätt.

Nu skilja vi oss åt väsentligen på en punkt, och det är den, som det egentligen gäller: är konventionen ett bihang till en precisering av art. 16 eller är det det inte? Den ärade talaren menar, att det är icke någon precisering av art. 16, utan en fristående akt.

Till förebyggande av missförstånd vill jag då säga, att art. 16 innehåller tre huvudsaker, som här ha något intresse: den första är frågan om de militära sanktionerna, den andra frågan om de ekonomiska sanktionerna och den tredje frågan om den ömsesidiga hjälp, som på grund av att en stat vidtagit dessa sanktioner kan behövas, därför att staten är ekonomiskt eller militäriskt illa ställd. Om förutsättningarna för sanktionernas tillgripande, de militära eller de ekonomiska, äro för handen eller ej, bestämmer enligt den uppfattning, som Sverige alltid hävdadt, staten själv. Då blir, när denna konvention kommer före, huvudfrågan: inkräktar konventionen på denna fria bestämningsrätt? Utskottet har därpå med en motivering, som jag tror delvis skiljer sig från

Kungl. Maj:ts — i sak överensstämmen den, men kanske inte i form — klart visat, att åtminstone efter utskottets uppfattning äro vi fullkomligt obundna, och jag hörde inte heller, att den ärade talaren bestred detta.

Då kommer den här tredje punkten om den ömsesidiga hjälpen. Det är ingen sanktionsåtgärd, men det är en åtgärd, som förutsätter, att vissa sanktionsåtgärder ha företagits eller att den situation inträtt, då staterna skola taga under övervägande, om sådana skola vidtagas eller inte. *Det är denna tredje skyldighet till ömsesidig hjälp, som preciseras genom denna konvention*, och jag vill säga, att vid föredragningen inom utskottet framhölls uttryckligen, att det från en främmande stats sida betonats på ett sätt, som man kunde uppfatta, som om meningen varit, att det skulle vara en uttömmande precisering. Då gjordes den frågan från en utskottsmedlem till föredraganden, om detta var meningen, och därpå svarades, att det var inte en uttömmande precisering, men otvivelaktigt låg häri en precisering.

Då frågas: är det någon fördel att få en precisering, fast den inte är uttömmande? Enligt mitt förmenande: ja. Det är ur dessa synpunkter, jag sett konventionen, och jag tror, att ser man ur den synpunkten, föreligga icke de betänkligheter och svårigheter vid tolkningen av dess art. 1 och vad därmed sammanhänger, som här gjorts gällande. Den ärade talaren på stockholmsbänken har själv citerat vad som i Kungl. Maj:ts proposition är sagt av föredragande departementschefen på sidan 6, att den slutliga utformningen av konventionens första artikel onekligen lider av en viss oklarhet. Föredraganden har därvid ansett, att denna oklarhet hänför sig till ett annat moment än den ärade talaren ansåg. Jag kan naturligtvis inte på något sätt yttra mig om vad som varit talat eller tänkt i Genève utan håller mig uteslutande till vad förbundsakten säger, och det är att observera, att förbundsakten och denna konvention använda ungefär samma uttryck, då det talas i första artikeln här om »i strid med sina internationella förpliktelser», i strid med de förpliktelser, som åligga den, som griper till krig etc. Ja, om man ser detta som ett bihang till art. 16 näst sista stycket, inte till de två sanktionsstyckena, kan man inte komma ifrån, att förutsättningen för konventionens tillämpning är det enhälliga konstaterande, som jämlikt folkförbundsakten sker angående frågan om vem som är angripare. Jag kan åtminstone för min del inte läsa det på något annat sätt.

Sedan kom den ärade talaren in på art. 14, och den ärade talaren ville då med stöd av den franska texten »doit recevoir l'assistance» göra den tolkningen, att här stod ett »bör», och det var ju inte detsamma som »skall». Den engelska texten har ordet »should». Jag skall inte disputeras om det franska språkets finesser — dem känner säkerligen den förutvarande utrikesministern mycket bättre än jag — men efter min mening är det litet svårt att på franska uttrycka en internationell matts skyldighet på annat sätt än med detta »doit», och jag undrar om inte, när man sammanställer den franska och den engelska texten — jag ger personligen alltid företräde åt den franska, men officiellt äro de ju likställda — man måste komma till den uppfattningen, att det här föreligger en verklig skyldighet för såvitt förutsättningarna äro för handen. Men beträffande förutsättningarnas konstaterande menar den uppfattning, som här hävdas i strid med vad jag sagt: dessa förutsättningar skola konstateras enligt konventionen själv. Detta torde vara herr Tryggers mening. Enligt min mening skola förutsättningarna konstateras på sätt förbundsakten säger.

Ja, om det nu är olika meningar om detta, tror jag inte det egentligen praktiskt inverkar mycket på frågan, ty dessa former, som här äro föreskrivna, äro i allmänhet av den natur, att de mera äro till för att förebygga sin egen användning än för att verkligen slita en farlig situation, som uppstår, och jag

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

tillåter mig tvivla på att, därest icke denna enighet uppnås, det skulle kunna bli något som helst resultat.

Hur man än vänder på saken, kunna vi inte komma ifrån, att konventionen har utarbetats i samband med sanktionssystemet, och läser man Kungl. Maj:ts proposition, är sambandet där mycket starkare, ja, så betänkligt starkt, att om man bara stannat vid den, skulle jag ha varit betänksam mot att tillstyrka konventionen, men läser man utskottets betänkande, vågar jag säga, att det samband med 16 artikeln:s sanktionsbestämmelser, som kunde vara farligt, är totalt eliminerat inte bara genom ett skrivsätt utan genom ett betraktande av själva sakförhållandena.

Herr Sundberg: Herr talman! Jag skall bara yttra några korta ord om hur jag som ledamot av utskottet tolkat art. 1 i dess sammanhang med art. 28. Jag har nämligen i art. 1 fäst mig vid att, då det kan komma i fråga en sådan här finansiell hjälp, skall det göras en ansökan ifrån den stat, som vill ha hjälpen. Detta framgår av ordalydelsen i artikeln, där det står: »så skall denna på begäran». . . Det skall således komma en ansökan till rådet om den finansiella hjälpen. Vad som står i art. 28, anser jag hänföra sig till denna ansökan. Den enhällighet, som föreskrives i art. 28, avser denna ansökan, d. v. s. den skall enhälligt bifallas. Bifalles den inte enhälligt, har, som det står i slutet av art. 1, rådet beslutit annorledes.

Herr Vennerström: Jag vill återkomma till den av herr Trygger framförda meningen, att det är en mycket stor brist i konventionen, att en stat, som nedrustat eller till och med avrustat, skall kunna få hjälp av de här lånegarantierna. Ja, är det verkligen det? Jag vill för min del hävda den meningen, att då borde verkligen herr Trygger ha satt in sin position som utrikesminister för att avhjälpa denna kardinalbrist hos konventionen i fråga. Det är klart, att vi från mitt parti — det tror jag, jag kan säga utan att falla herr Möller i ämbetet — säkerligen hade opponerat oss, men herr före detta excellensen hade i detta fall kunnat försöka åstadkomma en borgerlig samling om sin position.

Sedan vill jag konstatera, att herr Trygger erkänt, att här förelegat en personlighetsklyvning. Jag tror, att herr Trygger som utrikesminister varit tvungen att vara allvarlig och diplomatisk, men den herr Trygger, som vi allesammans känna och uppskatta inom denna kammare, han är kritikern och satirikern, och han släpper inte så sällan gäcken lös, och det är den sidan av sin mångfasetterade personlighet, herr Trygger i dag låtit komma till synes.

Men då herr Trygger sade, att han som utrikesminister hade skyldighet att tillvarataga statsnyttan, då skulle jag till sist vilja fråga, om på den punkten kan föreligga någon personlighetsklyvning, så att man inte även som riksdagsman sedermera skall tillvarataga statsnyttan.

Herr Trygger: Jag ber om ursäkt för att jag åter tar till orda, men jag har varit tyst ganska länge den här riksdagen — om jag också talat rätt flitigt i dag — så att det må tillåtas mig att yttra ännu några ord.

Jag vill då säga, att redan från början måste jag förklara mig fri från varje berättigad misstanke att icke vara nöjd med utskottet. Jag tycker, att utskottet i sin slutmotivering på ett mycket lyckligt sätt löst denna fråga under förutsättning, att man skulle antaga konventionen. Jag instämmer livligt i de restriktioner eller råd, som utskottet gav Kungl. Maj:t. Jag har således inte alls här uppträtt mot utskottet, men mot utskottets ordförande måste jag fortfarande hålla fast — ty det är för mig en mycket viktig sak — att jag kan inte uppfatta konventionens antagande som en precisering av våra plikter och rättigheter enligt art. 16 i Nationernas förbunds stadgar. Jag kan så mycket

mindre göra detta, som denna konvention i art. 29 uttryckligen säger: »Bestämmelserna i denna konvention kunna icke tolkas såsom inkräktande på de rättigheter och förpliktelser, vilka uppstå för de höga fördragslutande parterna enligt bestämmelserna i art. 16 av Nationernas förbunds akt.» Konventionen själv vill således inte anses som ett närmare preciserande av art. 16 i Nationernas förbunds akt.

När jag återopade, att det står i art. 14, att Nationernas förbunds råd erkänt, att hjälp bör erhållas, återopade å sin sida utskottets ärade ordförande häremot, att i den franska texten heter det visserligen »doit» men i den engelska »should». Men det är icke alls så, att det är dessa ord, »bör», etc., som i och för sig själva ha betydelse för mig, utan jag påpekade, att man skulle ha skrivit hela denna paragraf på ett helt annat sätt, om man velat stadga enhällighet inom rådet såsom villkor för finansiell hjälp överhuvud taget.

Slutligen skall jag tillåta mig att under några minuter ytterligare bemöta herr Reuterskiöld. Jag svarade herr Vennerström, att min förmåga att lägga mina tankar i ord inte var så stor som utrikesdepartementets, och överhuvud talar man ju ibland litet strävare och ibland litet mjukare. Jag svarade också, att då jag inte tog in i instruktionen något angående den ensidiga avrustningen, som förresten ej var så akut då som nu, berodde detta på hänsyn till att jag inte representerade bara mig själv, utan jag representerade vårt lands regering. Då drog herr Reuterskiöld fram ett exempel och förklarade att mitt sätt att gå till väga påminde honom om en gammal Uppsalahistoria. Den berättade om en professor, som sagt, att i fakulteten röstar man på ett sätt, i drättselnämnden ser man saken från en annan synpunkt och i konsistoriet från en tredje. Jag skulle enligt honom ha gått tillväga på precis samma sätt. Nu vill jag säga herr Reuterskiöld, att då det gäller formuleringen, sättet att uttrycka sig, är det inte underligt, att man i lägre instanser tar det litet lättare för att sedan utveckla sin vältalighet i den högre instansen. För herr Reuterskiöld är detta naturligtvis ganska svårt, då han alltid talar lika väl, men för en sådan där som mig kan det mycket lätt hända.

Vidare vill jag med avseende å realanmärkningen, att jag inte på det stadiet skulle ha kommit fram med alla möjliga villkor, som jag rent personligt skulle vilja fastställa för denna hjälp, framhålla att det är icke detsamma — och det håller jag absolut på — då jag talar på mina personliga vägnar och när jag talar som representant för landet i förhållande till utlandet. Det borde man mycket väl kunna förstå.

Jag skall bara taga ett exempel. Om en person, som är van att slarva med sina enskilda affärer, också sitter i en bolagsstyrelse, får han allt akta sig för att taga lätt på affärerna där, ty då går det alldeles åt pipan. Man får i alla sådana fall noga betänka, om man bara representerar sig själv eller man representerar någon annan.

Nu kan man ju säga, att en riksdagsman representerar aldrig blott sig själv. Jo, när frågan gäller skälen för eller emot en åtgärd, och det ej är klart, att ett nationellt intresse kräver ett visst beslut. Därom kan ej vara tal i förevarande fall.

Herr Lindhagen: I den duell, som uppstått i kammaren mellan Trygger och Vennerström, ber jag att få fästa uppmärksamheten på att herr Trygger kommit fram med ett påstående, som förtjänar mera avseende än den dialektik, som ägt rum om småsaker och föga om själva saken.

Trygger anmärkte nämligen mot Vennerström, att instruktionen för Sveriges ombud i folkförbundet är en hemlig handling. Jag anser, att vi här ställas inför ett missförhållande, nämligen sekretessen i utrikesdepartementet. Om dessa instruktioner icke vore hemliga — jag har försökt att motionsvis få en

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.

(Forts.)

ändring, men det har icke lyckats — behövdes icke sådana här konfronteringar om vad man gör i hemlighet och vad man gör offentligt.

Jag har tillåtit mig framställa ett yrkande. Den största faran för Sverige är, att landet äventyrar att med orätt bli skyldigt understödja en stat i ett krig, som avser att slå ned en rörelse för befrielse av undertryckta nationaliteter. När Vennerström skulle kritisera kritiken här mot propositionen, vände han sig mot herr Nerman, som han kallade yttersta vänstern, och mot Trygger, som han kallade den yttersta högern. Däremot nämnde han ingenting om mina betänkligheter, varför jag fick den uppfattningen, att han ansåg, att det kunde ligga någonting däri, helst som jag såg, att Vennerström flera gånger läste igenom mitt förslag vid talmansbordet. Jag ber därför att få tacka honom för att det i alla fall finns ett tyst medgivande, att det kan ligga någonting under det yrkande, som jag tillåtit mig framställa.

Herr **Reuterskiöld**: Endast några ord! Den siste ärade talaren berörde frågan om de handlingar, som en annan talare hade citerat. Det är ju självklart, att när det sammansatta utskottet haft denna proposition till behandling, som ansetts vara så betydelsefull, att ett sammansatt konstitutions- och statsutskott för dess behandling bildats, har utskottet också erhållit handlingar i saken. Att dessa handlingar varit tillgängliga för utskottets ledamöter, är då också självklart, och att man, i den mån det behöves för frågans behandling, må kunna nämna någonting ur dessa handlingars innehåll, förefaller mig också självklart. Helt annorlunda vore det, om man hade publicerat dessa handlingar in extenso. Jag tror, att den omständigheten, att de fortfarande formellt äro hemliga, inte nu har samma betydelse, och då kan det vara fullt befogat att använda dem.

Beträffande ett par punkter, som den ärade talaren på stockholmsbänken berörde, ber jag att ytterligare få stryka under ett par saker. Skillnaden mellan hans och min uppfattning rörande artikel 16 i denna konvention ligger, såvitt jag förstår, icke däri, att jag anser konventionen vara en precisering av artikel 16, utan däri, att jag anser den vara en precisering av ett visst moment i artikel 16, vilket är en följd av sanktionsbestämmelserna, och då förlorar motsättningen rätt mycket i betydelse. Den andra omständigheten är, att denna precisering icke är uttömmande, och i och med detta hava vi icke heller kommit i strid med den artikel, som den ärade talaren uppläste ur denna konvention.

Vad sedan beträffar den andra punkten, som rör formuleringen, kan jag icke neka till, att det förefaller mig, som om en debatt i kamrarna rörande uppfattningen av de olika artiklarna är tämligen ändamålslös, eftersom vi icke kunna ändra dem. Jag vill stryka under, att riksdagen icke har någon annan möjlighet att inverka på dessa artiklars formulering än genom utrikesnämnden, som ju bör höras, innan konventionen underskrives. Om därvid sådana erinringar rörande texten, som nu i dag gjorts, framställas, då kunna de verkligen bliva beaktade, och då är allt bra; om de icke skulle bliva beaktade, har man att ställa sig inför detta val: är icke-beaktandet av dessa erinringar av den art, att konventionen bör falla? Men om man stannar vid, att konventionen icke bör falla, synes det mig vara riktigare och bättre att icke diskutera dessa artiklars formulering i kamrarna.

Det är mycket sant, att en riksdagsman endast representerar sig själv. Men jag trodde för min del, att herr Trygger också väsentligen representerade första kammarens högerparti.

Herr **Vennerström**: När herr Lindhagen mot mig gjorde gällande den satsen, att den som tiger han samtycker, nödgas jag säga några ord.

Jag kan inte vara med om hans förslag här i dag av den anledningen, att vi inte kunna göra någonting annat än antingen bifalla eller avslå konventionen. Vi kunna inte formellt hänga på den någonting, vare sig det ena eller det andra, utan vi få säga antingen ja eller nej. Av detta formella skäl kan jag icke gå med på herr Lindhagens förslag.

Vad sedan beträffar själva sakinnehållet i herr Lindhagens förslag, erkänner jag, att jag läst igenom detsamma flera gånger men inte blivit färdig med att taga position vare sig på den ena eller andra sidan. Det kan ju hända, att det ligger någonting i hans förslag; men det kan också hända, att man genom att försöka få en ändring till stånd i denna riktning provocerar ett nationalitetskrig. Det förhåller sig ju ändå på det sättet, att minoriteterna inom olika nationer kunna spela en mycket stor roll i krigsprovocerande syfte, och det kan ligga en fara i att man ger dem litet på hand, om man går den linje, som herr Lindhagen föreslagit.

Men detta är bara en reflexion, som jag har gjort, och jag har för min del inte velat taga någon position i den av herr Lindhagen väckta sakfrågan.

Herr **Möller**: Jag ber om ursäkt för att jag i debattens sista stund begärt ordet endast för att säga några få ord, men jag vill bara påpeka, att den socialistiska internationalen på sitt senaste sammanträde energiskt underströk, att denna konvention rörande finansiell hjälp till angripen stat borde av parlament och regeringar antagas så snabbt som möjligt. Det utgör ju för mig en tillfredsställelse, att Sverige så snart efter detta sammanträde tycks vara färdigt att bifalla konventionsutkastet.

Jag skulle också vilja säga ett enda ord om förbehållet. För min del anser jag, att det förbehållet att det skall finnas en avrustningskonvention, innan konventionen träder i kraft, är för stater av Sveriges typ synnerligen värdefullt. Vi veta alla, vilka invändningar som från olika håll göras mot en något så när rationell avrustningskonvention. Ätminstone de smärre staterna måste vara intresserade av, att en konvention av denna beskaffenhet kommer till stånd. För de till Nationernas förbund hörande olika staterna betyder ju ett sådant förbehåll ingenting annat, än att man så mycket som möjligt vill mobilisera deras tryck till förmån för en avrustningskonvention. Jag anser, att detta skäl för förbehållet är mycket, mycket viktigare än det andra, att staterna bli försvagade. Risken för att de skulle bli så svaga, att en utom förbundet stående makt därigenom skulle så att säga få en privilegierad ställning, tror jag uppriktigt sagt inte föreligger. Men den andra risken, att även en avrustningskonvention kommer att bibehålla en alltför hög militär standard i Europa, tror jag vara en mycket, mycket reellare risk än den av landshövding Hammar-skjöld påpekade.

Jag vill också säga, att personligen är jag något tveksam om slutet av utskottsutlåtandet, såsom det är formulerat. Det finns ett förbehåll rörande avrustningskonvention. Huru det kommer att gå med denna konvention, ligger verkliga i vida fältet. Att till detta göra det ytterligare förbehållet, att Sveriges regering först skall förvissa sig om, att konventionen kommer att vinna mera allmän anslutning och sedan liksom överlämna åt ledamöterna i utrikesnämnden att tillsammans med regeringens representant tolka vad som kan kallas en »mera allmän anslutning», finner jag inte vara ett så särskilt lyckligt påhitt. Jag skall icke ställa något yrkande, då jag inte tror, att det i praktiken kommer att få så stor betydelse, men jag skulle nog helst hava sett, att man nöjt sig med det förbehåll, som finns i konventionen själv beträffande dess ikraftträdande.

Rent principiellt torde väl den finansiella hjälpen, då det gäller att visa sin

*Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)*

Ang. en
internationell
konvention
om finansiell
hjälp m. m.
(Forts.)

solidaritet med en till Nationernas förbund hörande stat, som är angripen och av rådet enhälligt förklarats vara angripen, vara den mildaste form av solidaritet, som de andra till Nationernas förbund hörande länderna överhuvud taget kunna visa. Vanlig ekonomisk sanktion — för att inte tala om den militära — är naturligtvis en på ett helt annat sätt ingripande åtgärd än denna garanti för att stater, som befinna sig i det läge, de skola göra enligt konventionen för att få finansiell hjälp, erhålla lån därför att de äro medlemmar av förbundet. Jag har sålunda för min del inte några betänkligheter emot, att Sverige på detta sätt åtager sig en ny förpliktelse, ty det är, såvitt jag förstår, den minsta av de förpliktelser, som vi åtagit oss enligt artikel 16 i Nationernas förbunds förbundsakt.

Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa utan har endast velat fästa uppmärksamheten på att den socialistiska rörelsen i hela världen, som är ansluten till den socialistiska arbetarinternationalen, är ytterst livligt intresserad av att denna konvention verkligen kommer till stånd, dock med det förbehåll, som finns i konventionen själv.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu föredragna utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Lindhagen*, att riksdagen skulle bifalla utskottets hemställan om godkännande av ifrågavarande konvention, dock under förbehåll av Sveriges fritagande från understöd till krigföring mot en stat, som ansett sig nödsakad gripa till vapen för medverkan till en nationalitets frigörelse från främmande herravälde; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle avslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nerman* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits avslag, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta konstitutions- och statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 184, angående pension åt landshövdingen S. H. Kvarnzelius; och
nr 185, angående pensionsförbättring åt vissa befattningshavare vid flottans varv.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 57, angående vissa anslag från allmänna indragningsstaten m. m., under punkt 1:o gjorda framställning angående personlig professur för läraren i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala, medicine doktorn H. F. Laurell.

*Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktorn
H. F. Laurell.*

I en till riksdagen avlåten, den 23 januari 1931 dagtecknad proposition, nr 57, angående vissa anslag från allmänna indragningsstaten m. m., hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, under punkt 1:o föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att för läraren i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala, medicine doktorn Hugo Fredrik Laurell, finge vid nämnda universitet från och med den 1 juli 1931 inrättas en personlig professur i medicinsk radiologi med de åligganden för Laurell såsom innehavare av omförmälda professur, som av Kungl. Maj:t bestämdes,

dels föreskriva, att Laurell skulle vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessorer i allmänhet för åtnjutande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor vore skyldig avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur,

dels bestämma, att Laurell skulle såsom innehavare av den beslutade professuren åtnjuta en avlöning av 12,000 kronor, därav 8,000 kronor lön och 4,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte efter fem års tjänstgöring ett ålderstillägg å lönen å 1,000 kronor,

dels föreskriva, att Laurells hittillsvarande lärarbefattning skulle från och med den 1 juli 1931 hållas obesatt, så länge ifrågavarande professur innehades av Laurell,

dels förordna, att Laurells avlöningsförmåner såsom professor skulle bestri-
das av den för lärarbefattningen i medicinsk radiologi å utgiftsstaten för uni-
versitetet i Uppsala uppförda avlöningen jämte nödigt tillskott från allmänna
indragningsstaten,

dels ock för sistberörda ändamål å allmänna indragningsstaten anvisa ett
belopp av 3,000 kronor, därav 2,000 kronor skulle anses utgöra lön och 1,000
kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett tillägg av 1,000 kronor efter fem års
tjänstgöring.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, vilken hänvisats till bankout-
skottet för förberedande behandling, hade efter överenskommelse mellan stats-
utskottet och bankoutskottet behandlats av sammansatt utskott, vilket i det
nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:ts före-
varande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *C. E. Svensson, J. P. Johansson, Lind-
gren, Winkler och Paulsen*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den
lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen
måtte

a) medgiva, att för läraren i medicinsk radiologi vid universitetet i Uppsala,
medicine doktorn Hugo Fredrik Laurell finge vid nämnda universitet från och
med den 1 juli 1931 inrättas en personlig professur i medicinsk radiologi med
de åligganden för Laurell såsom innehavare av omförmälda professur, som av
Kungl. Maj:t bestämdes,

Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktorn
H. F. Laurell.
(Forts.)

b) föreskriva, att Laurell skulle vara skyldig såväl att i tillämpliga delar underkasta sig de för universitetsprofessorer i allmänhet för åtnjutande av nu gällande avlöningsförmåner stadgade villkoren och bestämmelserna som ock att vid den ålder, då annan universitetsprofessor vore skyldig avgå från sin tjänst, mot åtnjutande av pension, beräknad efter samma grunder, som stadgats beträffande övriga universitetsprofessorer, frånträda sin ifrågavarande professur,

c) bestämma, att Laurell skulle såsom innehavare av den beslutade professuren åtnjuta en avlöning av 12,000 kronor, därav 8,000 kronor lön och 4,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte efter fem års tjänstgöring ett ålderstillägg å lönen å 1,000 kronor,

d) föreskriva, att Laurells hittillsvarande lärarbefattning skulle från och med den 1 juli 1931 hållas obesatt, så länge ifrågavarande professur innehades av Laurell,

e) förordna, att Laurells avlöningsförmåner såsom professor skulle bestridas av den för lärarbefattningen i medicinsk radiologi å utgiftsstaten för universitetet i Uppsala uppförda avlöningen jämte nödigt tillskott från allmänna indragningsstaten,

f) för sistberörda ändamål å allmänna indragningsstaten anvisa ett belopp av 3,000 kronor, därav 2,000 kronor skulle anses utgöra lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett tillägg av 1,000 kronor efter fem års tjänstgöring.

Herr Svensson, Carl: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna behagade finna av den utredning, som föreligger i denna fråga, var det redan år 1927, då frågan om den medicinska radiologien var föremål för riksdagens prövning, klart för myndigheterna och Kungl. Maj:t — jag tror överhuvud taget för en var — att utvecklingen skulle komma att kräva upprättandet av professorer i detta ämne vid rikets samtliga medicinska fakulteter, ehuru man då icke var färdig att taga detta steg fullt ut. Man stannade då vid att överflytta den befintliga personliga professuren vid karolinska institutet på ordinarie stat samt till att vid universiteten i Uppsala och Lund inrätta lärarbefattningar i ämnet.

Vederbörande myndigheter hava nu funnit tiden inne att taga ett ytterligare steg, för vilket det föreligger förutsättningar, nämligen att vid Uppsala universitet upprätta en personlig professur i ifrågavarande ämne för doktor Laurell. Alla, som yttrat sig i detta ärende, och även den utskottsmajoritet, som nu avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, hava vitsordat såväl ämnets utomordentliga och växande betydelse som också doktor Laurells framstående skicklighet såsom vetenskapsman. Utskottets majoritet anser emellertid, att man bör åtnöja sig med den anordning, som för närvarande finnes, till dess att man i en icke alltför avlägsen framtid får anledning att taga frågan om den medicinska radiologiens ställning vid universiteten under övervägande i ett sammanhang för samtliga universitet. Med andra ord, professorer i detta ämne böra upprättas samtidigt i Uppsala och Lund — i Stockholm finns ju redan en sådan professur — och eftersom förutsättningar för närvarande icke föreligga för upprättande av en professur i Lund, får också Uppsala vänta. Det är, såvitt jag förstår, kontentan i den ståndpunkt, som utskottets majoritet inlagt i sitt avstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag.

Jag kan för min del icke se, att detta är någon synnerligen stark ståndpunkt. Jag finner det tvärtom vara så, att det successiva utbyggande av detta viktiga ämnes ställning vid universiteten, som skulle bli en följd av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, alltså upprättandet *nu* i Uppsala av en personlig professur, kan vara mycket lämpligt. Då det i övrigt icke gärna kan

anföras några ekonomiska betänkligheter mot detta förslag — det skulle ju nämligen innebära en kostnadsökning av endast 3,000 kronor f. n. och om fem år 4,000 kronor — och då jag slutligen är av den uppfattningen, att det är synnerligen betydelsefullt och angeläget, att riksdagen i en fråga av en art som denna tager all möjlig hänsyn till sakkunniga myndigheters krav och till den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t efter prövning kommit fram till, vill jag hemställa, att kammaren ville bifalla den reservation, som är fogad vid utskottets utlåtande och som går ut på bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber sålunda, herr förste vice talman, att få yrka bifall till nämnda reservation.

Herr Trygger: Herr talman! Efter den siste ärade talarens yttrande är det litet svårt för mig att göra något uttalande. Han har nämligen sagt nästan allt vad som kan sägas, och saken själv verkar så mäktigt för den mening, som han gjorde gällande, nämligen reservanternas i utskottet förslag om inrättandet av denna personliga professur för doktor Laurell, att man genom att yttra sig kanske snarare kunde försvaga än förstärka ställningen.

För mig ligger saken på det sättet, att radiologien har den allra största betydelse för såväl den medicinska vetenskapen som för den medicinska praktiska verksamheten. Här är nu fråga om att för en eminent vetenskapsman på detta område inrätta en personlig professur. Då säger utskottet, att det är regel, att man icke inrättar personliga professurer i andra fall, än då de verksamhetsområden, varå de skola arbeta, förut icke äro representerade. Jag undrar, om icke detta är en missuppfattning. Är det inte snarare så, att man till och med går så långt, att man inrättar personliga professurer i ämnen, som alls inte kunna hava någon praktisk betydelse för universitetsundervisningen utan blott hava betydelse för vetenskapen? Då är det väl, såvitt jag förstår, så mycket större skäl att man inrättar en personlig professur, som har en stor betydelse icke blott för vetenskapen utan också för undervisningen och den praktiska sjukvården, när man har till sitt förfogande en eminent vetenskapsman, en man, om vilken professor Forssell, vår störste forskare på detta område, har sagt, att hans arbeten bära genialitetens prägel och att han vore en prydnad för varje medicinsk fakultet.

Här har man sålunda först och främst doktor Laurells stora, eminenta vetenskapliga skicklighet och sedan det förhållandet, att man skulle göra universitetet verkligt gagn, om han bleve professor. Då frågar man: »Han är ju nu lärare; vad mera gagn har universitetet av honom, om han blir professor?» Då vill jag säga, att hans nuvarande befattning motsvarar en laboratorbefattning. Hans verksamhet blir dock en helt annan gentemot universitet, om han får säte i fakulteten och såsom professor får utöva sin verksamhet. Det är alldeles otvivelaktigt. För att icke tala om, att det vore ett lämpligt erkännande av en av vårt lands främste vetenskapsmän.

Men nu skall jag upptaga saken från en mera praktisk synpunkt. Det är inte radiologisk terapi utan diagnostik, som den mannen har företrädesvis ägnat sig åt. Skillnaden är den, att han använder radiologien till att spåra upp de sjukdomar, som sedermera skola behandlas antingen medicinskt eller kirurgiskt. Och det är just på detta område, som han har gjort sina allra största upptäckter.

Det sades i min ungdom, när man karakteriserade en medicinare i motsats till en kirurg, att för den ene var det hans skarpa öga och för den andre hans fina hand, som gav honom möjlighet att upptäcka sjukdomar. Men i denna radiologiska diagnostik har man på ett ställe något, som fyller bägge uppgifterna, och följaktligen gagnar radiologien inte blott det medicinskt-praktiska området utan även det kirurgiska.

Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktorn
H. F. Laurell.
(Forts.)

Ang.
en personlig
professur för
medicin
doktor
H. F. Laurell.
(Forts.)

Nu har man sagt, att man reglerade denna sak år 1927, och den föregående ärade talaren fäste ju uppmärksamheten på att man i Uppsala då begärde en professur, därför att man hade en riktigt framstående man, nämligen doktor Laurell, som skulle kunna erhålla den, under det att Lund ej begärde någon professur. Följaktligen kan man ju säga, att Laurell redan vid nämnda tillfälle visat sig vara en sällsynt betydande forskare. Finns det då något skäl att fördröja hans professur, därför att man icke samtidigt har anledning att göra den till ordinarie och upprätta en liknande professur även i Lund?

Jag skall be att få göra en liten erinran. Den föregående ärade talaren sade, att det endast gällde 3,000 kronor jämte ålderstillägg. Laurell har nämligen laboratorsavlönning, 6,000 kronor i lön och 3,000 kronor i tjänstgöringspenningar, under det att en professor har 8,000 kronors lön och 4,000 kronor i tjänstgöringspenningar och efter fem år ålderstillägg av 1,000 kronor. Men såvitt jag vet, gäller om radiologläraren detsamma som för laborator, d. v. s. att han efter fem år får 500 kronors ålderstillägg och efter ytterligare fem år ännu 500 kronor. I själva verket är det sålunda inte fråga om 3,000 kronors höjning jämte ålderstillägg, utan det gäller endast 3,000 kronor, såvitt jag har riktigt uppfattat saken. Det är ju en mycket anspråkslös summa.

När man nu har tillgång till en så framstående vetenskapsman på ett område, som är vår tids område och som för varje dag får mer och mer betydelse, varom i grund och botten alla äro ense — att utskottsmajoriteten också har stora sympatier för saken ser man av utlåtandet — skulle kammaren då inte kunna skänka sitt stora erkännande åt en man av eminent skicklighet och samtidigt ge universitetet en ökad möjlighet att verka på detta teoretiskt och praktiskt viktiga område?

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Bergqvist: Herr talman! Säsom herrarna se, har det sammansatta utskottet fördelat sig på det sättet, att statsutskottshalvan gått på avstyrkande av och bankoutskottshalvan med undantag av en enda ledamot på bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Detta är väl ingen tillfällighet. Statsutskottet är sparsamt och varsamt, när det gäller statsutgifter, och bankoutskottet mera rundhänt. Emellertid ha också ledamöterna från statsutskottet erkänt radiologiens stora betydelse för både terapeutiska ändamål och för diagnostiken. Men de ha resonerat som så, att undervisningen i detta ämne i alla fall är representerad även vid universiteten i Uppsala och Lund genom särskilda lärare, och att det icke har visats, att själva undervisningen egentligen skulle bli någon annan, om här inrättades en personlig professur, än när den skötes genom ordinarie lärare. Då man ser på departementschefens framställning, finner man också, att han förutsätter, att, därest doktor Laurell som professor eventuellt överginge till någon annan befattning, denna lärarbefattning skulle ånyo upptagas.

Från statsutskottshalvans sida erkännes också, att doktor Laurell är eminent skicklig och kompetent för den föreslagna professuren. Men vi ha i alla fall icke ansett oss nu kunna tillstyrka framställningen. Vi ha nämligen den uppfattningen, att frågan bör ordnas för de medicinska fakulteterna på en gång, så att förslag om att inrätta professorer i medicinsk radiologi upptages samtidigt för både Uppsala och Lund. År 1927 blev den personliga professuren vid Karolinska institutet uppförd på ordinarie stat och då inrättades de nuvarande lärarbefattningarna i Uppsala och Lund. Skall frågan ånyo upptagas, bör det ske på en gång för de båda övriga fakulteterna. Vi ha också i utskottets utlåtande sagt, att den tiden väl snart torde komma, när man måste taga upp denna fråga ånyo.

Herr Trygger berörde något spörsmålet, i vilka fall personliga professu-

rer böra inrättas, och menade, att ett fall sådant som detta naturligtvis borde gå före vissa andra fall, där det ämne, som den personliga professuren företräder, icke har någon större praktisk betydelse.

Ja, detta kan man naturligtvis diskutera om. Är emellertid ett ämne av sådan utomordentligt praktisk betydelse, synes det rätta vara, att det får ordinarie professur. Så blev det också mycket riktigt vid Karolinska institutet, och så bör det naturligtvis även bli beträffande här ifrågavarande ämne vid de båda andra medicinska fakulteterna. Men denna fråga skall jag nu icke närmare gå in på.

Att man emellertid måste iakttaga en viss försiktighet är tämligen självklart, ty de förslag, som framkomma om inrättande av nya tjänster, äro onekligen ganska många. Vi ha nu föreliggande ett förslag om förändring av en personlig professur i finsk-ugriska språk vid universitetet i Uppsala till ordinarie professur, och denna framställning kommer säkerligen att bifallas. Ytterligare ha vi en framställning om inrättande av en professur i elektricitetslära, enkannerligen i vad det gäller elektrisk högspänningsforskning. Nu är det visserligen sant, att för denna finns en stor donation, men det ställes i alla fall det kravet på riksdagen, att den nu skall lämna ut ett lån på 450,000 kronor, som man icke tänker sig återbetalade inom de närmaste tio åren.

Vi, som representerat statsutskottet i det sammansatta utskottet, ha därför ansett, att det blev väl mycket på ett år.

För övrigt är det som vi alla veta så, att den anordning som nu råder vidtogs så sent som år 1927. Man kan tycka, att när detta arrangemang icke har fortgått i fullt fyra år, det kunde få fortsätta ytterligare en tid. Det blir så litet stabilitet i riksdagens beslut, om man oupphörligen skall ändra dem.

Men då gör man förstås den invändningen, att en så högt förtjänt man som doktor Laurell ju bör få en professur. Den frågan tycker jag dock för min del skulle kunna lösas genom att han tills vidare finge professors namn, heder och värdighet. De 3,000 kronorna spela sannolikt ingen större roll för honom; jag tror det i varje fall knappast. Jag menar med andra ord, att tyngdpunkten icke ligger på den ekonomiska sidan, utan att den fastmer ligger i frågan om så att säga den ställning, som bör tillkomma doktor Laurell såsom en högt förtjänt vetenskapsman.

Naturligtvis medger jag, att det finns starka skäl för den framställning, som Kungl. Maj:t gjort, särskilt med hänsyn till ämnets vikt. Men jag anser, att, då den medicinska radiologin är av sådan betydelse, frågan om professorer i ämnet bör lösas på det sättet, att det blir ordinarie professorer, och detta icke endast vid Uppsala universitet utan även vid Lunds. Jag måste därför för min del, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pauli: Herr talman! Som gammal lundensare kan jag ju inte vara annat än tacksam för den hänsyn, som statsutskottets delen av det sammansatta utskottet visat för de lundensiska radiologiintressena. Jag undrar emellertid, om denna hänsyn kan anses vara mer än en formell artighet, och huruvida den verkligen kan anses vara sakligt grundad. Jag tillåter mig att något betvivla detta.

Det kan ju visserligen sägas, att när man så nyligen, som år 1927, ordnat radiologiundervisningen vid våra medicinska högskolor, bör en ny ordning inte genomföras endast på ett ställe utan omfatta även de övriga. Men när man resonerar så, tar man inte tillbörlig hänsyn till vad som i detta ärende är verkligt vägande, nämligen den personliga tillgång, som man i Uppsala har och som är av alldeles exceptionell natur. Detta har erkänts av fakulteten, av konsistoriet, av kanslern, av Kungl. Maj:t och även av utskottsmajoriteten — utskottsmajoriteten har bara inte dragit samma slutsats av denna omstän-

Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktorn
H. F. Laurell.
(Forts.)

Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktorn
H. F. Laurell.

dighet som de övriga uppräknade instanserna. Den har resonerat som så, att här kan man spara 3,000 kronor för statsverket under ett år eller ett par, och därför bör man också göra denna besparing.

Jag kan inte finna annat än att denna sparsamhet ej är av den rätta sorten. Det finns olika sorters kapital — det finns det kapital, som räknas i pengar, men det finns också sådant kapital, som är ovägbart och omöjligt att beräkna, nämligen det som ligger t. ex. i en överlägsen vetenskaplig begåvning.

Det är denna överlägsna vetenskapliga begåvning och — jag vill tillägga — detta brinnande intresse och denna hängivna uppoffring för sin vetenskapsgren, som doktor Laurell har visat, som det är av sådan stor betydelse för svenska staten och den vetenskapliga undervisningen att tillgodogöra sig, och de 3,000 kronor, som man här å andra sidan skulle kunna spara, reduceras, tycker jag, i jämförelse härmed till en ganska betydelselös bagatell.

Nu kan det invändas, att man ändå kan tillgodogöra sig doktor Laurells kapacitet, då han ju redan är lärare vid universitetet. Men det har framhållits bland annat av professor Forssell, som har redogjort för doktor Laurells vetenskapliga verksamhet och på det varmaste tillstyrkt en professur åt honom, att den lärarverksamhet, som doktor Laurell för närvarande utövar, endast omfattar en del av vetenskapsområdet, nämligen röntgendiagnostiken, medan däremot en professur av detta slag skulle komma att omfatta hela vetenskapsområdet, inom vilket doktor Laurell har förutsättningar att fortfarande uträtta stora ting.

Vidare kan man tänka sig den invändningen, att något ekonomiskt behov från doktor Laurells sida icke skulle förefinnas av denna befordran till en personlig professur, emedan han har inkomster av sin läkarpraktik. Men det är ju alldeles tydligt, att om han får denna lärostol och den därmed förenade höjda lönen, så frigöres han i samma mån från sin praktik och kan mera helt och odelat ägna sin tid och kraft åt vetenskaplig verksamhet.

Jag tror alltså, att man inte får låta sådana formella skäl som de av herr Bergqvist anförda vara avgörande i detta fall. När herr Bergqvist tycker, att man skall hedra doktor Laurell genom att ge honom en titulärprofessur, så är detta ju visserligen ett erkännande åt doktor Laurells förtjänster, men jag kan inte inse, att en sådan titulärprofessur skulle vara till gagn vare sig för universitetet eller för den radiologiska vetenskapen och undervisningen, och det är dock dessa ting, som man här främst velat gagna. Ett sådant syfte vinner man däremot genom att inrätta en personlig professur åt denne forskare med åtföljande utvidgad skyldighet till undervisning och vetenskaplig forskning.

När det alltså av alla de föregående talarna, och inte minst av herr Bergqvist, understrukits, att synnerligen starka skäl föreligga för Kungl. Maj:ts hemställan, som sedan upptagits av reservanterna med utskottets ordförande, herr Svensson, i spetsen, ber jag, herr talman, att för min del få förena mig med dem och varmt tillstyrka bifall till reservationen.

I herr Paulis yttrande instämde herrar *Wahlmark*, *Thelin*, *Wagnsson*, *Sandegård* och *Björnsson*.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Det föreliggande ärendet handlar egentligen om undervisningen i medicinsk radiologi. Men så som det kommit till kammaren, kan man ju säga, att det har två sidor, dels en rent saklig sida, och dels också en personlig.

Rent sakligt förefaller det som om reservanterna mot utskottets hemställan skulle vilja påstå, att genom det sätt, på vilket de vilja ha saken ordnad och vilket sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag, skulle man hjälpa upp

den medicinska radiologiska undervisningen och forskningen i landet. Det är därför nödvändigt att ännu en gång stryka under de synpunkter, som herr Bergqvist framhöll, nämligen att åtgärder redan äro vidtagna för ordnandet av undervisningen i medicinsk radiologi. Man har redan inrättat en ordinarie professur i ämnet här i Stockholm och dessutom två ordinarie lärartjänster, en i Lund och en i Uppsala.

Att sedan utskottet hänvisat till, att det ju är möjligt, att ärendet inom en kanhända inte alltför långt avlägsen framtid kommer att tagas upp igen, ha reservanterna — om man bakom den förste reservanten får ställa alla de övriga — fattat på det viset, att frågan om två professorer skulle tagas upp i ett enda sammanhang. Och eftersom det nu inte finns någon man, som kan göras till professor i Lund, så skulle på grund därav, säger man — om jag förstod herr Svensson rätt — Uppsala få vänta.

Jag tror, att detta är ett missförstånd beträffande vad riksdagen år 1927 menade, när den ordnade denna sak så som då skedde. Det var nog inte alls fråga om att spörsmålet om de båda professurerna skulle tagas upp i ett enda sammanhang, utan det var väl på det viset, att frågan om ämnets ställning vid de olika universiteten skulle tagas upp i ett enda sammanhang. Det är, när denna fråga åter kommer att dryftas, kanhända inte alls nödvändigt, att man skall inrätta ytterligare två professorer. Det är en sak, som lämnats fullkomligt öppen. Vi yttra oss följaktligen inte om några professorer utan om ämnet medicinsk radiologi och hur undervisningen i detta ämne vid de olika universiteten bäst skall skötas. Jag anser, att det är nödvändigt att framhålla detta, så att inte kammaren får den föreställningen, att det här gäller någonting nytt och någonting, som statsmakterna försummat, och som nu Kungl. Maj:t och med Kungl. Maj:t de ärade reservanterna på något sätt vilja gottgöra. Saken ligger inte på det sättet.

Reservanterna yttra, att frånsatt att man vill ge rättvisa åt en förtjänt man, vill man också ge »ett kraftigt hjälpmedel till den medicinska radiologiens utveckling i vårt land». Vad ligger nu i detta yttrande? Kommer det genom den åtgärd man här föreslår, att ske någon förändring i någon riktning? Bli det på något sätt annorlunda, än det varit sedan 1927? Ty meningen i de ordalag, som jag nyss läste upp, måste väl ändå vara den, att en verklig förändring kommer att ske. För min personliga del kan jag inte se, att någon sådan rent saklig förändring kommer att ske. Det är ju nämligen på det viset, som det står i den kungl. propositionen, att man inte skall inrätta en personlig professur i ämnet *vid sidan* om den ordinarie lärartjänsten, utan den ordinarie lärartjänsten skall sättas på vakans. Egentligen är det så, att denne personlige professor skall övertaga den lärarverksamhet, som för närvarande bedrivs vid Uppsala universitet. Det är således inte så, att man *utvidgar* undervisningen i medicinsk radiologi, utan man låter allenast den ordinarie lärartjänsten ersättas av en personlig professur. Detta är i själva verket hela förändringen. Ingenting blir försämrat i Uppsala, och ingenting blir förbättrat — det hela blir precis sak samma. Doktor Laurell, som varit den ordinarie läraren i ämnet nu, kommer att bli den personlige professorn i ämnet, om Kungl. Maj:ts förslag går igenom. I grund och botten är det faktiskt inte fråga om någonting annat än en titelförändring: den ordinarie läraren blir en personlig professor.

Därmed skall jag gå över till den personliga sidan av saken. Utan tvivel är den man, som här är ifråga, en mycket förtjänt man. Det är ju klart, att det föreligger en liten brist i den kungl. propositionen i så måtto, att man endast har ett omdöme om mannen från en enda person; det hade knappast skadat, och det brukar ju alltid ske, när det gäller personliga professorer, att man har omdömen eller vittnesmål så att säga av flera. Gärna tar man väl också vittnes-

Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktorn
H. F. Laurell.
(Forts.)

Ang.
en personlig
professur för
mediciner
doktor
H. F. Laurell.
(Forts.)

mål från utlandet för att på så sätt få en värdemätare på vårt eget lands förhållanden och andra länders förhållanden. På detta sätt får man en säkrare överblick över läget här i vårt land. Emellertid behöver ju detta alls inte förändra ens uppfattning om doktor Laurell. Jag tror, som sagt, personligen att han är en mycket förtjänt man.

Hitintills har det likväl varit så i vårt land, och jag vill särskilt säga till herr Trygger, som hade en del uttalanden om de personliga professurerna, att man inte upprättat en sådan professur enbart därför, att man haft en mycket förtjänt vetenskapsidkare. Man har inte ansett sig kunna göra detta — det har fordrats någonting mera. Ty skulle man göra så, skulle vi få många personliga professorer i vårt land. Det händer nämligen ibland inom vissa vetenskapsgrenar, att det finns en stor mängd eller i varje fall en hel del verkligt förtjänta män. Exempelvis har det inom överskådlig tid inom litteraturhistorien och historien funnits många ovanligt duktiga vetenskapsidkare, som anmält sig vid professorstillsättningarna. De ha varit av den vetenskapliga halt och varit en så stor personlig tillgång — för att nu tala med herr Pauli — att man egentligen borde haft flera professorer till förfogande för att genom en utnämning av åtskilliga av dem kunna ordentligt värdesätta deras vetenskapliga insatser. Men man har inte gjort så. Man har följt en annan regel, nämligen den, som utskottet här pekar på eller, att en anordning med personliga professorer »har tidigare kommit till användning främst när det gällt att vid en statsinstitution binda en arbetskraft, som dokumenterat sig som utomordentligt skicklig på ett visst verksamhetsområde, vilket annars ej ansetts böra få särskild företrädare vid institutionen ifråga.» Det är detta som är det vanliga. Så gjorde man exempelvis med den man, som här uppträder som garant för doktor Laurell, nämligen professor Gösta Forssell. Man kunde inte placera honom någonstans, ty vi hade inte någon professur i ämnet. Han var en högt förtjänt man, en banbrytare i vårt land för denna forskning, och följaktligen skapade man en personlig professur åt honom.

Emellertid måste jag ju medge, att det någon gång hänt, ehuru det är ytterst sällsynt, att man inrättat en personlig professur för en man, som annars, i likhet med andra, endast haft utvägen att söka en ordinarie professur. Men då har orsaken vanligtvis varit ekonomiska skäl. Mannen ifråga har haft det så ställt med sin personliga försörjning, att man kunnat misstänka, att om han skulle gå till ett annat arbete, man skulle komma att förlora en vetenskaplig kraft, ty han skulle aldrig få tid och tillfälle att utnyttja de gåvor i rent vetenskaplig riktning, som han en gång fått på sin lott. Under dessa förutsättningar har första kammaren för inte så länge sedan — det är nog inte mer än åtta eller nio år sedan — varit med om en sådan anordning.

Men detta skäl föreligger inte nu. Om doktor Laurell får en personlig professur, så ökas hans inkomster med c:a 3,000 kronor om året, såsom här redan framhållits. Dessa 3,000 kronor kunna inte för honom spela någon särskilt stor roll, då man vet, att han redan är taxerad för en inkomst av 35,000 à 36,000 kronor. Man kan således inte säga, att speciellt detta skäl föreligger för att nu gripa in från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida.

Det är på grund av de skäl, som jag här framhållit, som jag måste stanna för den uppfattningen, att intet sådant förhållande nu föreligger, att man bör tillgripa utvägen att upprätta en personlig professur, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Stadener**: Herr talman! Man kan vara den föregående ärande talaren tacksam för att han benat upp diskussionen åt oss och givit den två stora samlade punkter. Han ville först tala om saken och sedan om personen. Jag får erkänna, att det sista vill jag inte göra i så vidsträckt omfattning och

på ett så utförligt och ingående sätt, som den föregående talaren gjorde, men jag skall dock tillåta mig att i sinom tid säga någonting också om den person, som det här är fråga om.

Till en början alltså något om saken. Herr förste vice talmannens skäl att försvara det framlagda utskottsbetänkandet tycks från saklig synpunkt kunna sammanfattas i de orden, att »just ingenting försämras och heller ingenting förbättras» i undervisningen i det nu påtalade ämnet, medicinsk radiologi, ifall man låter saken vara som den för närvarande är ordnad vid Uppsala universitetet.

Herr Trygger har något vidrört det misstag, vartill talaren gjort sig skyldig. Det är en väsentlig skillnad för läraren i medicinsk radiologi, om han har tillfälle att inom akademiska konsistoriet och vid med dess sammanträden jämförliga överläggningar deltaga såsom ordinarie ledamot eller icke. Hans ämne har en eminent betydelse, såsom vi också hört antydast, för så gott som samtliga delar av den medicinska forskningen. Hans ord och framställningar böra komma kollegerna till handa från den plats, som heter akademiska konsistoriet.

Det torde väl heller inte vara riktigt att vara så ledsen som herr Bergqvist var över, att vetenskapen utvecklar sig alltför hastigt. Det är säkert riktigare att det sammansatta stats- och bankoutskottet gör sitt bästa för att följa med. Det torde väl i alla fall inte vara någonting att beklaga, att den medicinska radiologien har tagit en sådan omfattning och fått en sådan betydelse, att ingen har kunnat förutse den ens så kort tid tillbaka som 1927.

Jag är ju långt ifrån någon fackman på detta område, men jag har med den nyfikenhet, som är mänsklig, försökt att ur tillgängliga skrifter och uppsatser få en föreställning om den medicinska radiologiens åtminstone diagnostiska betydelse, och jag har gång efter annan fallit i häpnad över vad man på detta område förmår uträtta. Därom hade man säkerligen ingen tillfyllestgörande föreställning år 1927.

Då herr Bergqvist efterlyser en önskvärd stabilitet, eller som jag skulle vilja säga, konsekvens i riksdagens handlingar överhuvud taget och särskilt i den förevarande frågan om anordnandet av professorer och lärarbefattningar, vill jag påpeka, att om jag kan läsa rätt, så har riksdagen 1927 genom sitt handlinge uttalat sig just för en successiv uppflyttning av dessa lärostolar till ordinarie befattningar vid universitetet. Riksdagen förklarade då, att riksdagen ville inte lösa denna fråga, eller kunde inte — jag mäktar inte här närmare ingå på riksdagens motiv 1927 — men riksdagen kom i varje fall år 1927 icke att lösa frågan i ett enda oskiljaktigt sammanhang, utan riksdagen nöjde sig tills vidare, kanske av finansiella skäl, med att lösa frågan enbart för Karolinska institutets vidkommande. Man inrättade alltså *en* professur i detta ämne. Nu skulle jag finna det i full överensstämmelse med beslutet av 1927, om riksdagen fortsätter att behandla och lösa dessa spörsmål successivt och alltså, när nu fråga föreligger för Uppsala universitets vidkommande, löste den och sedan förbidade det ögonblick, då frågan kan vara mogen vid systeruniversitetet i Lund.

Det finns knappast någon anledning för mig att nu gå in på orsakerna till att inte någon framställning föreligger från universitetet i Lund. Man hade därstädes inte anmält sig till hägkomst år 1926, och inte heller nu har man gjort detta. Det finns väl inte heller då någon tvingande anledning för dem, som närmast intressera sig för universitetet i Lund, att nu föra denna sak närmare på tal.

Medan jag talar om saken, vill jag bekräfta en förmodan, som herr Trygger uttalade, nämligen att en akademisk lärare av nu omhandlat slag, jämförlig med en laborator, efter fem år åtnjuter ett ålderstillägg på 500 kronor och efter ytterligare fem år ett tillägg på ytterligare 500 kronor, under det att däremot en

Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktorn
H. F. Laurell.
(Forts.)

Ang.
en personlig
professur för
médecine
doktorn
H. F. Laurell.
(Forts.)

professor endast har ett ålderstillägg, som han får efter fem års tjänst, på 1,000 kronor. Det torde sålunda här vara fråga om en kostnadsökning för det allmänna i lönehänseende på 3,000 kronor samt i ålderstilläggshänseende endast för fem års tid på 500 kronor. Det kan under dessa omständigheter givetvis inte vara farhågan för det pekuniära utlägget, som har inspirerat majoriteten inom det sammansatta stats- och bankoutskottet till dess avstyrkande utlåtande.

Vad angår de personliga professurernas idé och bärande motiv, har jag anledning att tro, att en annan talare kommer att inlåta sig närmare på detta. Herr förste vice talmannen synes mena, att personlig professur endast inrättas, då det praktiska livet hotar att fränhända universitetet en förtjänt forskare. Oriktigheten i detta antagande är inlysande, om man exempelvis reflekterar över det av herr Bergqvist anförda fallet om en förefintlig personlig professur i finskugriska språk. Det torde vara svårt att angiva var någonstädes det praktiska livet skulle hava trängande behov av en specialist i finskugriska språk.

Vad så beträffar den personliga sidan av saken, föreligga från det mest sakkunniga håll klara utlåtanden om doktor Laurells förtjänstfullhet. »Hans verk», jag citerar nu en av våra mest framstående vetenskapsmän på detta område, »har en genial prägel. Han är en forskarepersonlighet av ovanliga mått. E huru det för närvarande inom vårt land finns flera framstående forskare inom radiologien, kan icke någon bland dem vare sig med hänsyn till produktionens mångsidighet och omfattning eller med hänsyn till värdet av hela den samlade produktionen, jämföras med Laurell. Laurell skulle utgöra en prydnad för varje medicinsk fakultet, och hans outröttliga, hängivna och rikt fruktbara forskningsverksamhet är synnerligen väl förtjänt av denna hedersbevisning.»

Men framför allt är för mig det viktiga, att ämnets, den medicinska radiologiens betydelse, får sitt tillräckliga erkännande. Och det synes mig inte kunna ske på det sätt, som herr förste vice talmannen har tänkt sig. Man skulle till och med, om man vill använda hans premisser och därav dra ut den sista slutsatsen, komma därhän, att man kunde nöja sig med lärarbefattningar i vilka ämnen som helst vid våra universitet i stället för professorer. »Ingenting förbättras, och ingenting försämras,» om man har en lärare eller en professor på vederbörande plats, enligt hans tankegång. Hur sparsam staten än är med sina medel — och jag har haft särskild anledning att i åttonde huvudtiteln föreslå sparsamhetsåtgärder — så sparsam bör den dock inte vara, att den inte kan kosta på sig en tacksamhetsåtgärd gentemot förtjänta medborgare och en framsynthet i fråga om att undvika alltför hopade utgifter på en gång framdeles.

Herr Bergqvist: Det var, herr talman, ett yttrande av herr statsrådet som uppkallade mig. Jag är övertygad om att jag måste ha uttryckt mig illa i mitt förra anförande, eftersom herr statsrådet kunde få den uppfattningen, att jag skulle ha beklagat mig över vetenskapens alltför raska utveckling. Jag ber att helt få fritaga mig från misstanken att hysa någon som helst önskan om vetenskapens långsammare utveckling än vad som sker. Tvärtom önskar jag den all möjliga snabbhet i utvecklingen. Vad jag sade var endast, att statsutskottet anser sig böra iakttaga varsamhet, när det gäller frågan om inrättandet av nya tjänster. Ty envar, som varit med här i kammaren någon tid, vet, att tjänstemännens antal har mångdubblats endast på ett tiotal år.

Vad nu emellertid beträffar själva saken, har det här framhållits, att det inte egentligen skulle bli någon ändring i fråga om själva undervisningen i medicinsk radiologi genom inrättandet av en personlig professur. Och detta har icke vederlagts på något annat sätt än att man talat om att en professor har säte och stämma i konsistoriet, och givetvis också i fakulteten vilket icke en lärare har. Jag förmodar emellertid, att det finns många vägar, på vilka

en lärare sådan som den här ifrågavarande kan göra sin röst hörd även inom fakultet och konsistorium.

Vad sedan beträffar själva kostnadsökningen, så är den ju inte stor. Det må ju medgivas, att den icke enbart skulle ha varit en tillräcklig anledning för att avslå Kungl. Maj:ts förslag, om det gällt endast detta enstaka fall. Men här komma oupphörligt förslag om nya utgifter, större som mindre, och det gamla ordspråket, att »många bäckar små göra en stor å» gäller också för riksdagen och dess utgifter. Här stod hans excellens herr statsministern för någon tid sedan och lade riksdagsmännen varmt på hjärtat, att de skulle söka iakttaga sparsamhet. Det direktivet har också statsutskottet sökt följa. Det är ju klart, att man kanske inte alltid träffar den rätta punkten när man sparar. Men i stort sett tror jag, att sparsamheten är berättigad. Även herr Trygger och flera andra med honom söka framhäva sparsamhetssynpunkten så mycket och så ofta som möjligt, och detta med all rätt.

Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktorn
H. F. Laurell.
(Forts.)

Herr Westman: Herr talman! Jag skall inte upprepa några av de synpunkter, som de föregående ärade talarna ha framlagt för kammaren. Jag skall endast tillåta mig att till en början göra ett par kritiska anmärkningar och sedan framhålla en synpunkt, som jag för min del tillmåter avgörande betydelse i detta ärende.

Den föregående ärade talaren slutade sitt anförande med att starkt framhålla sparsamhetssynpunkten. Han upplyste kammaren, att tjänstemännens antal på sista tiden vuxit ofantligt, och att därför nu här föreligger en anledning att hålla tillbaka. Jag fattar inte, hur den ärade talaren nu kan komma in på detta sammanhang. Ty förhållandet är, att det nu inte är fråga om att inrätta någon ny tjänst med en ny innehavare, utan det är endast fråga om att upphöja en laborator till innehavare av en personlig professur.

Den ärade talaren framhöll vidare, att det här gällde ett belopp på 3.000 kronor, vilka man kan tillmäta betydelse. Men, mina herrar, om vi betänka vilka oerhörda summor, som vi ge ut på vår sjukvård, spelar detta belopp av 3.000 kronor inte någon roll alls. Och låt oss tänka efter: vad skulle det vara för glädje med alla dessa miljoner, som vi ge ut för vår sjukvård, om inte de män, som ha den högsta ledningen av vår sjukvård om hand, vore besjälade av ett ideellt intresse för sitt verk, som kom dem att sätta in hela sin personlighet däri, och om de icke ägde de allra största kunskaper?

En sådan man ha vi här. Han har ägnat sig åt denna verksamhet utan hänsyn till sin personliga säkerhet. Eftersom här talats om andra sidor av hans liv av herr förste vice talmannen, må det vara tillåtet för mig att säga, att han ägnat sig åt sitt arbete med ett sådant glödande intresse och med sådant fullständigt bortseende av sin egen personliga säkerhet, att hans hälsa under långa tider har varit undergrävd och fortfarande är mycket klen.

En sådan anda är ovillkorligen oumbärlig för kulturens framåtförande. Det är denna anda, som det svenska folket hyllade, när den för en tid sedan trädde oss till mötes, då polarnatten gav tillbaka de hemligheter, som den gömt i sitt mörker. Varför skulle man inte hylla den andan lika väl, när den uppträder på sjukvårdens område?

Jag vill inte inlåta mig på de mindre och obetydligare synpunkter, som berördes av den föregående ärade talaren. Ty kammarens ledamöter, som äro så vana vid att bedöma administrativa frågor, ha helt säkert kunnat värdesätta dessa synpunkter till deras relativt ringa vikt.

Herr talman! Det är ur de synpunkter, som jag här framfört, som jag anser att det skulle vara synnerligen glädjande, om kammaren genom att bifalla reservationen ville uttala sitt erkännande för en man, som helt och hållet har

Ang.
en personlig
professur för
medicine
doktor
H. F. Laurell.
(Forts.)

givit sig själv åt sitt verk och satt in sin stora begåvning på ett så lyckosamt sätt, som här vitsordats av våra förnämsta auktoriteter.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman! Det finns väl knappast någon, som vill betvivla eller bestrida, att radiologien numera har en sådan ställning, att den i de medicinska fakulteterna bör företrädas av en professor. När det nu finns tillfälle att till professor förvärva en så erkänt utmärkt framstående man som den här ifrågavarande, anser jag för min del, att det tillfället bör begagnas.

Jag vill ju inte försöka inbilla varken mig eller någon annan, att jag har någon sakkunskap på detta område, utan jag kan hänvisa till vad som förekommer i de tryckta handlingarna, och jag vill därtill endast lägga, att om man som jag har vistats åtskilliga år i Uppsala, har man från de sakkunniga kretsarnas sida fått ett synnerligen starkt intryck av den ovanligt framstående forskarpersonlighet, som vi nu tala om.

Här har anförts, att det skulle stå i strid mot praxis att inrätta en personlig professur i ett ämne, som redan är företrätt. Jag tror för min del, att den praxis, som därvidlag har åberopats, egentligen varit den praxis, som riktat sig emot en dubbling av redan existerande professorer, men som inte hindrar inrättandet av en personlig professur, då ämnet förut är företrätt av en tjänsteman i lägre ställning. Men även en dubbling av professorer har förekommit. Jag erinrar mig för närvarande två fall, nämligen dåvarande laboratorn von Zeipel, som fick personlig professur i astronomi, oaktat det förut fanns en ordinarie professur i astronomi, och nobelpristagaren professor Gullstrand, som fick personlig professur i sitt ämne med frånträdande av den ordinarie professur, som han förut innehade och vilken sedan besattes med en annan.

Det är sålunda inte några nya oprövade vägar, som riksdagen skulle beträda genom ett bifall till förevarande förslag, och jag ber därför för min del att få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Jag har ett par repliker att ge. Det gäller närmast herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet.

När riksdagen 1927 behandlade den här saken, gick man ut ifrån, att medicinsk radiologi var en så pass ung och ny vetenskap, att man inte hade någon överblick över den utveckling, som den kunde taga, och att man på grund därav ville vänta och se en tid för att på det viset bättre kunna ordna saken en gång. När jag nu under mitt förra anförande sade, att ingenting kommer att förbättras och ingenting kommer att försämrats, så gällde det naturligtvis förhållandena under den väntetid, som jag talade om. Jag har nämligen den uppfattningen, att doktor Laurell inte har varit sämre som lärare än han skulle komma att bli som professor. Jag har också den uppfattningen, att han som lärare har gjort sitt bästa och att han som professor kommer att göra sitt bästa, och att det inte kommer att finnas någon skillnad mellan de båda prestationerna.

Att detta på något vis skulle kunna taga intryck av, huruvida han kommer in och kan göra sin sak gällande i konsistoriet, det förstår jag för min del inte. Han skall ju inte uppträda såsom lärare där, och jag förmodar, att konsistoriet inte kan ge honom någon större kraft precis i hans lärargärning. Jag tror inte, att konsistoriet har den förmågan. Vi behöva därför inte blanda in denna sak här. Lika litet behöva vi blanda in den finsk-ugriska historien, ty professor Wiklund, som går sin väg om något år, fick sin personliga professur i finsk-ugriska just enligt den ordning, som jag talade om. Att vi nu förvandla denna finsk-ugriska personliga professur till en ordinarie professur är beroende på

helt andra omständigheter än dem, som gjorde, att han en gång fick professuren.

Men sedan har jag lagt märke till, att vid sidan av det sakliga resonemanget, som jag tycker egentligen är det väsentliga, tvingas man att gå in på det personliga. Men om man nu går in på detta personliga, så tycker jag inte, att man behöver taga det alltför sentimentalt. Jag kan inte neka till, att jag tyckte, att herr Westmans anförande dallrade inte så litet av sentimentalitet. Ty inte behöver man väl för den skull mana fram minnet av Andrée, och inte behöver man väl säga, att »varför skola vi inte belöna den andan inom den medicinska disciplinen?» Det är ju på det sättet, att vi så många gånger tvingas glömma bort att uppmuntra den där andan av det enkla förhållandet, att vi inte kunna. Vi ha inte råd till det. Vi kunna inte upprätta personliga professurer till alla duktiga och förtjänta människor inom alla vetenskapsgrenar. Vi glömma bort — om jag får säga så — rätt många just för den sakens skull.

Nu tycker jag också, att man mycket väl kan lägga de synpunkter, som jag framhöll i mitt föregående anförande, på den här saken, då det ju inte är några större pengar, som stå på spel. Antingen man beviljar anslaget eller inte beviljar det, så är det inte mera än 3,000 kronor och litet följdpenningar, som komma senare. Det är således inte någon större ekonomisk affär, men det är i alla fall en synpunkt att taga vara på, den nämligen att i vissa fall handlar man på det och det sättet, oberoende av vilken orättvisa man begår mot andra, och i andra fall återigen handlar man så och så för att på ett alldeles särskilt sätt markera, att man uppskattar en vetenskapsgren. Vad den medicinska radiologien beträffar har den redan fått sin hederskrans. Den fick denna, när professor Gösta Forssell fick sin personliga professur.

Herr Möller: Det hade varit min avsikt att instämma i herr C. E. Svenssons anförande, men jag försummade det, och jag vill därför nu endast tillkännagiva, att jag kommer att rösta för reservationen.

Jag tycker, att det alltid hedrar riksdagen, om den förstår — det händer mycket sällan, men någon gång har riksdagen ett tillfälle därtill — att ge erkännande åt personer av alldeles särskild utmärkt förtjänst, och det är nog riktigt, som herr Olof Olsson sade, att det är många, som bli bortglömda — det är naturligt — men det finns åtskilliga, som ha blivit ihågkomna. Jag tror, att riksdagen till och med på enskild motion beviljade docenten Albert Nilsson en personlig professur, och det finns många andra fall. Jag skall emellertid inte räkna upp alla möjliga exempel.

Nog förefaller det mig av den debatt, som här förts, som om detta vore ett fall, där sparsamheten inte är särskild väl anbragt, och bankoutskottshalvans, såvitt jag vet, sällan lättsinniga grepp väcker i varje fall i denna fråga mera sympati hos mig än statsutskottshalvans grepp på saken. Jag tror överhuvud taget, att riksdagen bör kunna visa någon liten generositet emot förtjänta män. Det här, tycker jag, är inte en fråga om generositet i ekonomiskt avseende utan helt enkelt en viss generositet i omdömet om en gärning, vars betydelse i alla fall ingen har kunnat bestrida.

I detta anförande instämde herr *Vennerström*.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Ang.
en personlig
professur för
medicinska
doktorn
H. F. Laurell.
(Forts.)*

Föredrogos ånyo sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 57, angående vissa anslag från allmänna indragningsstaten m. m., under punkt 2:o) gjorda framställning angående arvode till en assistent å fysikalisk-kemiska institutionen vid universitetet i Uppsala;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 57, angående vissa anslag från allmänna indragningsstaten m. m., under punkt 3:o) gjorda framställning angående anslag till materiel vid institutionen för ärftlighetsforskning vid universitetet i Lund;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av ett institut för högspänningsforskning; samt

nr 5, i anledning av väckt motion om anslag till en personlig lärarbefattning vid Lunds universitet för docenten Gustaf Richard Raquette.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av vissa motioner, avseende ändringar i gällande tulltaxa.

Punkten 1.

*Ang.
tullen å
kondenserad
mjölk.*

I de likalydande motionerna nr 160 i första kammaren av herrar *Lundell* och *Fritiof Gustafson* samt nr 37 i andra kammaren av herr *Bengtsson* i Kullen m. fl. hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring av tulltaxan (nr 20), att den nu utgående tullsatsen för kondenserad mjölk höjdes från 10 kronor till 20 kronor per 100 kilogram.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 160 av herrar *Lundell* och *Fritiof Gustafson* samt II: 37 av herr *Bengtsson* i Kullen m. fl., om höjning av tullsatsen för kondenserad mjölk, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Ericson* i Obergå, *Olsson* i Golvvasta, *Wohlin*, *Forsberg*, *Rydberg*, *Lithander*, *Heiding* och *Anderson* i Norrköping ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 160 av herrar *Lundell* och *Fritiof Gustafson* samt II: 37 av herr *Bengtsson* i Kullen m. fl., besluta att nr 20 i tulltaxan skulle hava följande ändrade lydelse:

	Tull för 100 kg. kronor.
Mjölk och grädde:	
20. kondenserad	N 20:—

Herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad: Herr talman! Vi ha här ett litet knippe av tullmotioner, och ehuru det finns små utsikter att nu få någon ändring i gällande tulltaxor — åtminstone när det gäller att höja dem — har jag dock ansett mig vara tvungen att avge reservationer på ett par punkter och nu här på punkt 1.

Det är nämligen så, att motionsvis har förts fram krav på att tullen på kondenserad mjölk skulle höjas, och enligt mitt förmenande finns det bärande motiv för ett bifall till denna framställning. Det är visserligen sant, att tillverkningen inom landet har täckt vårt lands behov i huvudsak, och att endast

någon mindre import förekommer. Det har dock tydligt framgått av de upplysningar, som kommit utskottet tillhanda, att de anläggningar, som finnas för tillverkning av denna vara, ha mycket svårt att hålla sig uppe. Det är nämligen så att konkurrensen från utlandet är synnerligen skarp, och den tull, som föreslås, blir dock inte högre än den våra grannländer, Danmark och Norge, ha, med vilka vi ha att jämföra oss på detta område. Det synes mig, som om vi skulle kunna ha råd att kosta på oss att ha ungefär samma tullsats, som dessa våra båda grannländer ha på hithörande område.

Det är dock inte utan sin betydelse, att man försöker att upprätthålla avsättningen av våra mjölkprodukter på den inhemska marknaden, då vi veta, hur trångt det är på den utländska marknaden, när det gäller avsättningsförhållandena. Även om själva avsättningen av råvaran för tillverkning av denna produkt inte är så imponerande, kommer dock därtill en avsättning av emballage och dylikt.

Jag ber, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till den av mig med flera avgivna reservationen.

Herr Åström: Herr talman! I samband med den ganska betydande revision av tulltaxan, som försiggick vid 1929 års riksdag genom en kungl. proposition, grundad på 1925 års tulltaxekommittés förslag, företogs också en förändring på denna punkt. De förändringar, som företogs, voro i huvudsak av rent teknisk art. Möjligen voro några föranledda av olika traktatuppgörelser. Den nu påtalade förändringen var uteslutande av teknisk art. Det hade förut utgått en värdetull av 15 procent, och den ändrades nu till en vikt-tull av 10 öre per kilogram. I sin motion ha motionärerna med anledning av detta sagt, att »denna ändring av tullsatsen, som avsetts att vara uteslutande formell, har i själva verket kommit att innebära en minskning av tullskyddet». Då åtgärden vidtogs, innebar den icke någon minskning, och den gör det ännu mindre nu. Med det pris, som under 1930 varit gällande, d. v. s. högst 60 öre, skulle ju 15 procent ha kommit att utgöra 9 öre per kilogram. Förändringen betyder således i själva verket 10 procents förhöjning på den förutvarande tullsatsen i stället för, som man söker göra gällande, en sänkning av densamma.

Vad nu själva frågans räckvidd beträffar, är den kanske inte så omfattande, som man kanske skulle kunna få för sig, om man tittar på den uppdelning, som har förekommit i bevillningsutskottet, där det står 11 ledamöter mot 9. Det är tvärtom i själva verket en ganska liten fråga.

Från en del håll har nu framhållits som ett huvudskäl, att mjölkpriset kanske genom denna åtgärd i någon mån skulle kunna höjas. Man tycks ha mycket stora förhoppningar, även om det nu endast är mycket små medel, det är fråga om. Om man dock tänker på allt tal om jordbrukets brydsamma tider, kan man ju förstå dessa förhoppningar. Vi ha nu en konsumtion av kondenserad mjölk på omkring 1,400 ton. Av detta belopp ha omkring 200 ton importerats, medan 1,200 ton tillverkats inom landet. Om vi gå ut ifrån den förutsättningen, att också dessa 200 ton, som importeras, hädanefter skulle kunna tillverkas inom landet, och det sålunda skulle bli avsättning för mjölk för detta ändamål, skulle det inte kunna bli fråga om mer än tillsammans 600,000 liter mjölk, d. v. s. $\frac{1}{70}$ procent av vår nuvarande mjölkproduktion. Detta kan knappast komma att ha något inflytande på mjölkpriset, och det har man inte heller i någon högre grad kunnat göra gällande.

Det är ju här icke fråga om en industri, som har en sådan utveckling bakom sig, att den absolut behöver ett förnyat understöd. Tvärtom förefaller det, om vi studera denna industris utveckling, som den skulle ha varit ganska storartad under de sista åren. Under det att man 1929 inte frambringade mera än 304 ton av denna vara inom landet, lyckades man 1930 komma upp till 1,217 ton.

*Ang.
tullen å
kondenserad
mjölk.
(Forts.)*

Ang.
tullen å
kondenserad
mjölk.
(Forts.)

Man har således en något mera än fyrdubblad tillverkning under det sista året, och även om man räknar med att under det sista året har tillkommit en ny fabrik, så blir det ändock för de tre förutvarande en avsevärd utökning i omsättningen.

Man talar nu i motionen också om att man har svårt att kunna exportera dessa varor, därför att det är högre tullar i en del andra länder. Man glömmer dock då att tala om att i det land, som är den största exportören av kondenserad mjölk, nämligen Nederländerna, nöjer man sig med en värdetull av 8 procent, d. v. s. en avsevärt mycket lägre tullsats än den, vi ha här i landet.

Man klagar också över att danskarna ha dumpat här i landet. Danskarna ha sålt kondenserad mjölk för 63 öre per kilogram vid samma tid, som man tagit 80 öre hemma i Danmark. Ja, men samtidigt kunna vi också konstatera, att den svenska industrien i det avseendet inte har varit mycket sämre. Den har dumpat kondenserad mjölk i Danmark till 42 öre per kilogram. Det är ännu större skillnad mellan detta pris och salupriset här i landet.

Det har i allmänhet varit så, sedan man tillsatte — inte minst på initiativ av bondeförbundet — 1928 års tullkommitté, som har i uppdrag att avväga de olika tullsatsernas rättvisa, evad det gäller förhållandena mellan industrin och jordbruket, att man under denna mellantid försökt undgå att vidtaga någon ändring, som skulle kunna medföra en verklig förändring av respektive tullsats. Har man ingripit någon gång, har det uteslutande skett i tulltekniskt syfte.

När nu på detta område företagits en ändring så sent som 1929, vilken trädde i kraft den 1 januari 1930, förefaller det att vara något för mycket begärt att ett år efteråt återigen komma med ett krav på en ändring av denna paragraf i tulltaxan. Jag hemställer därför, att vi skola tillämpa de principer, som vi hittills använt oss av, och detta så mycket hellre, som vi ha all anledning att förvänta, att 1928 års tullkommitté inom en inte så avlägsen framtid skall vara färdig med den slutliga utredningen.

Jag hemställer om bifall till utskottets yrkande.

Herr Lundell: Det har här från utskottet gjorts gällande, att denna fråga skulle vara jämförelsevis underordnad för det svenska jordbruket. Jag anser den däremot vara av synnerligen stor betydelse för vårt jordbruk.

Det är visserligen sant, att denna kondensering av mjölk för närvarande inte har någon nämnvärd betydelse, men den bör kunna upparbetas, ty Sverige är på detta område efterblivet. Alla våra grannländer ha en betydligt större tillverkning av kondenserad mjölk än Sverige.

I utskottets utlåtande talas det om — det har också nämnts här under debatten — att denna inhemska »kondenseringsindustri» skulle vara av en viss betydelse för avsättningen av mjölk. Jag vill med anledning därav påpeka, att det finns ingen särskild kondenseringsindustri i Sverige, utan mjölkcondenseringen är en gren av mejerihanteringen, och det bör förbli så av det skälet, att kondenseringen bör verka reglerande på smörtlillverkningen. När det är god tillgång på mjölk, t. ex. under sommarmånaderna, är det lämpligt att kondensera mjölk just för att reglera smörtlillverkningen. Jag anser, att det är av allra största vikt, att vi här söka upparbeta den inhemska förbrukningen liksom också att vi försöka upparbeta en export. Vi böra liksom Norge kunna exportera kondenserad mjölk. Vi ha ju också större förutsättningar än Norge att kunna tillverka en billig kondenserad mjölk.

Orsaken till att tillverkningen av kondenserad mjölk i Sverige inte omfattas med det intresse, som den bort, har varit, att det inom landet ej har tillverkats några maskiner för detta ändamål. Man har nämligen måst importera dyrbara maskiner. Inte nog härmed. Man har också varit tvungen att låta

utländska montörer resa hit för maskinernas uppsättning. Allt detta har gjort, att det ställt sig så dyrt, att man ej har vågat företaga några experiment. Emellertid är det nu fyra stycken mejerier inom Sverige, som tillverka kondenserad mjölk. Om det nu kan beredas dessa tillverkare en tillfredsställande tull, är det mycket troligt, att vi skola kunna upparbeta denna synnerligen viktiga gren av mejerihanteringen.

Det är tyvärr många personer här i detta land, som inte alls ha en aning om, vad kondenserad mjölk är. Den finns nämligen inte i den allmänna handeln. Kondensering av mjölk består däri, att omkring $\frac{2}{3}$ av den vattenmängd, som finnes i mjölken, borttagas. Detta är ju endast av stor fördel ur näringspunkt, ty härigenom blir ju detta näringsämne mera koncentrerat och även hållbarare, och det har också sin stora betydelse vid transport av varan.

Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till den av herr Johan Nilsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr Björnsson: Herr talman! Då jag kommer att rösta för utskottets förslag, är det inte av någon omtanke om konsumentintresset i denna fråga. De konsumenter, som man har att räkna med inom landet, äro karamellfabrikanterna, och jag tror inte, att det spelar någon så stor roll, om de få sin råvara något fördyrad.

Jag vill emellertid erinra om det förhållandet, att vi hade samma motion före i fjol och även 1929. Då sades precis som i år, att det vore omöjligt för denna industri att fortsätta, om den inte fick ett bättre skydd. Det tillverkades emellertid under år 1929 300 ton, och under år 1930 har trots olycksspådomarna produktionen kommit upp till en fyra gånger högre kvantitet. Skulle riksdagen nu öka tullskyddet, är det stor fara värt, att man skulle fördärva denna industri, som synes vara stadd i en glädjande utveckling. Man riskerar att ställa till med denna industri på samma sätt, som man tidigare har gjort med potatismjölindustrien, nämligen så att resultatet blir då en överinvestering av kapital. Man får en konkurrens över det rimliga och en kvalitativt lågt stående produktion på samma sätt, som man nu har det i fråga om potatismjölstillverkningen. Jag tror, att detta är ett varnande exempel, som borde räcka till för att avskräcka riksdagen att gå med på detta förslag om tullförhöjning.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Lundell begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 16 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på

Ang.
tullen å
kondenserad
mjölk.
(Forts.)

Ang.
tullen å
kondenserad
mjölk.
(Forts.)

det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundell* och herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 45;

Nej — 47.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
tullen å
sparris.

Punkten 3.

I motionen nr 162 i andra kammaren av herr *Persson* i Fritorp m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att tullen å färsk sparris skulle utgå med 85 öre per kilogram och å konserverad sparris med 100 öre per kilogram.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 162 av herr *Persson* i Fritorp m. fl., om höjning av tullsatserna för färsk och konserverad sparris, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Leander, Forssberg, Rydberg* och *Lithander*, vilka yrkat bifall till motionen nr 162 i andra kammaren.

Herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad: Herr talman! Jag skulle vilja vädja till första kammaren, om den inte skulle vilja vara med på att besluta ytterligare en liten tullförhöjning i dag, nämligen å sparris.

Såsom framgår av utskottets betänkande, har ju importen av sparris högst väsentligt ökat på senare tider. Särskilt ha vi blivit väl tillgodosedda från Amerika, som har ökat sin export hit högst avsevärt. Det är ju så, att sparrisodlingar ha satts i gång i olika länder, och det finns på sina platser mycket fördelaktiga naturliga förutsättningar för en sådan odling. Det uppstår då på detta produktionsområde liksom på så många andra lätt ett överskott, och detta överskott placeras givetvis då med fördel dit, där tullskyddet är lägst. På den nu föredragna punkten om sparris liksom på den förutvarande, som vi nyss voterade om, ha vi en lägre tullsats i vårt land, än man har i vårt grannland Danmark. Danmark har ju ändå ord om sig att vara ett frihandelsland, och det förefaller mig, som om vi inte på något sätt skulle verka protektionistiska, ifall vi ställde vår tull i jämbredd med den danska. Det finns dock här på vissa områden i vårt land mycket naturliga förutsättningar för att driva sparrisodling i större utsträckning. Jag tänker då på kusttrakterna i södra delarna av landet. Där finnes sandjord, som näppeligen kan användas till någon annan odling, och som man där har tillgång på tång och dylikt, för gödsling, kan sparrisodling där bli en utomordentligt lämplig sysselsättning för husmän och småbrukare, varigenom de kunna förvärva sig en, även om den är blygsam, så dock för dem mycket värdefull biförtjänst.

Nu är det så, att om inte möjlighet finns för konservering av sparris, vågar man inte odla sparris i någon större utsträckning, ty avsättningen av den färska sparrisen måste ske så gott som dagligen omedelbart efter skördandet, och

det är givetvis alltid något osäkert. Kan däremot konserveringen organiseras, blir säkerheten för denna odling naturligtvis i viss mån större.

Jag tror därför, att man utan att på något sätt skada något konsumentintresse här i vårt land sannerligen har gott fog för att gå in för bifall till motionen och till den reservation, som jag jämte några andra utskottsledamöter tillåtit mig avlämna. Den innefattar nämligen ett bifall till den i ämnet väckta motionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Åström: Herr talman! Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Leander: Herr talman! Det må ju vara tillåtet för en principiell frihandlare att en och annan gång beträda tullvägen. Jag anser nämligen, att man inte bör vara för steril i sin uppfattning. Man bör inte lägga sig till med en sådan dogmatisk tulltro, att man tror, att allt är hjälpt bara man röstar för tullar eller att detta skall vara en ofelbar medicin för det betryckta näringslivet, men man bör väl inte heller bliva en dogmbunden frihandlare, som har en panisk förskräckelse för allt, vad tullar heta.

För min del anser jag, att när det gäller lyxtullar, bör man inte hysa några betänkligheter utan lugnt kunna vara med om dem. Därför har jag ständigt röstat för att det vid köp av pärlor och diamanter skall utgå en extra beskattning. Nu är också enligt min mening sparris att hänföra till lyxvaror. Det blir ingen fördyring av brödet, om vi gå med på den här motionen. Sparris är alldeles icke något bröd. Sparris kan ju smaka gott för gommen, d. v. s. för somliga gomar, men det är dock inte nödvändigt för livets uppehälle och livets nödortft. Man lever lika länge, om man inte förtär en enda sparris.

Därför tycker jag, att man i detta fall med gott samvete kan rösta för en tullförhöjning. För övrigt skulle man ju här kunna anställa ett experiment. Blir det nu så, att de, som tro, att tullen gagnar, få rätt däri, att sparrisodlarna i sydöstra Skåne bli hjälpta, får man naturligtvis böja sig därför. Blir det däremot så, att de, som anse, att tullar aldrig hjälpa, kunna på grund av erfarenhet hänvisa till, att dessa sparrisodlare inte kommit i bättre ställning genom en tullförhöjning, ha de ju fått vatten på sin kvarn och kunna sedermera peka på detta exempel bland många andra. Alltnog, hur man än resonerar, tycker jag, att kammaren kan gå med på reservanternas förslag, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Möller: Herr talman! Jag skall inte gå in på någon sakdebatt. Tidpunkten är inte så lämplig, men jag skall bara tillåta mig att gratulera den frisinnade regeringen till sitt parti.

Det är nämligen, som vi alla veta, på det sättet, att denna regering har enligt min mening på ett förtjänstfullt sätt försökt främja tullfredstanken i världen genom att utarbeta och medverka till en tullfredskonvention mellan några av småstaterna. Det skulle vara ett exempel för de övriga staterna att följa. Det är då mycket intressant att iakttaga — visserligen har riksdagen inte behandlat själva tullfredskonventionen — att ledamöter av det frisinnade partiet begagna det första tillfälle, som överhuvud taget bjuds vid denna riksdag, där denna sak skall behandlas, för att medverka till en förhöjning av tulltaxan. Jag bara konstaterar detta, och det är mycket intressant att iakttaga detta. Jag vet inte, om det är något slags skyddsåtgärd gentemot den kommande tullfredskonventionen eller vad det nu skall betyda.

Det är kanske för mycket sagt, att i den förra frågan var det åtminstone någon frisinnad röst, som avgjorde utgången. I den nu föreliggande frågan

*Ang.
tullen å
sparris.
(Forts.)*

Ang.
tullen å
sparris.
(Forts.)

har till och med tullförhöjningen en speciell representant bland reservanterna och talarna från det frisinnade partiet.

Ja, herr talman, för min del yrkar jag avslag. Jag tycker nämligen, att en sämre inledning till en blivande tullfredskonvention kan man överhuvud taget inte tänka sig i den svenska riksdagen.

Herr Björnsson: Herr talman! Herr Leander började med att deklarerat, att han var principiell frihandlare, och för att illustrera detta påstående yrkade han bifall till förevarande tullkrav. Jag tror snarare, att han gjorde det för att tillämpa den sats, som engelsmännen formulera på det sättet, att barmhärtigheten börjar hemma. Sparrisodling har ju ett visst intresse för Blekinge, det landskap i Sverige, som kallas för vårt lands trädgård. Jag tror, att man bör uppfatta herr Leanders röstning på det sättet, och jag vill bara erinra om att bland reservanterna saknar man t. ex. från högern herrar Wohlin och Nylander samt från bondeförbundet herr Olsson i Golvvasta och herr Heiding. Detta visar, att det här gäller en tullfråga, som man bör pröva ovanligt noga, innan man går med på en förhöjning.

Herr Leander: Ja, i Blekinge tror jag inte, att det odlas så mycket sparris. Det odlas blott litet till husbehov, och det är således inte därför precis, som jag yrkade bifall till motionen.

När man påstår, att det är så himmelsskriande, att en frisinnad kan rösta för en sådan här motion, vill jag erinra om, att jag angav i mitt förra yttrande orsaken härtill. Jag tycker, att det ändock är ganska besynnerligt, att man kan bli så där steril i sin uppfattning, att man, liksom ett visst djur ryggas tillbaka, när det får se ett rött skynke, blir förskrämd, så fort man hör ordet tull.

Det här är inte någon stor fråga, och man kan inte säga, att vårt tullsystem i någon mån går sönder, genom att man nu möjligen går med på en förhöjning av tullen på sparris. Jag betonar än en gång, att sparris är en överflödsvara, en lyxvara, och det är väl ändå någonting helt annat, om en sådan blir litet dyrare än om brödet, som verkligen behövs till livets uppehälle, skulle fördyras. Sparris är en sådan där vara, som man kan ha, om man anser sig ha råd att hålla den på sitt bord, men man kan gott avstå ifrån den och ändå leva lika sunt och friskt. Det är skillnad på att fördyra de varor, som nödvändigt behövas för livets uppehälle, och dem, som endast höra till njutningsmedlen.

Jag kan inte hjälpa, att jag inte kan bli en sådan där inbiten och dogmbunden frihandlare, utan jag tycker, att man kan ha litet frihet, när det gäller att rösta i en sådan här fråga. Man bör ha lov att handla efter sig företeende omständigheter.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet med anledning av herr Möllers yttrande här, då han drog in vårt förhållande till de tullkonventioner, som finnas på dagordningen i Europa.

Vi ha nu fått, det vill jag säga, en förnimmelse av vilken betydelse, den stora tullkonvention har, som vi hade uppe föregående år. Det har ju nu definitivt blivit fastslaget, att den inte har blivit antagen av mer än 8 eller 9 av de 26 länder, som det var meningen skulle komma till en överenskommelse på grundval av innehållet i konventionen. Den frågan får sålunda för närvarande anses vara förfallen.

Sedan vilar visserligen i bevillningsutskottet förslag till den konvention, som avser en överenskommelse mellan Sverige, Norge, Danmark, Belgien och Nederländerna, men innehållet i denna tror jag inte på något sätt kommer att

stötas genom det förslag, som här föreligger. Vi finna ju här av siffrorna i utskottsbetänkandet, att den huvudsakliga importen av sparris kommer från Amerika och Tyskland. Den nu föreslagna tullförhöjningen å sparris kommer således inte på något sätt för nära de staters intresse, vilka den ifrågavarande konventionen avser att åstadkomma en överenskommelse emellan.

I övrigt vill jag ytterligare betona, att den tull, som här föreslås, inte blir högre än den vårt grannland Danmark redan har. Därför behöver man sannernigen inte hysa någon som helst farhåga för att man inte kan gå med på tullkonventionen, i fall man biträder det förslag, som innefattas i reservationen.

Herr **Bärg**: När jag begärde ordet, skakade herr talmannen på huvudet, och jag skall därför lova att bara säga fyra ord.

Jag ber att få fästa deras uppmärksamhet, vilka tilläventyrs inte läst utskottets betänkande, på att vi redan nu ha en tull, som för den tyska sparrisen går upp till c:a 27 procent och för den amerikanska sparrisen till omkring 46 procent av varans värde. Nu föreslås tullsatser, som i visst fall komma att gå upp till 90 procent av varans värde. Det skall väl vara någon reson i vad man tar sig före, även om det bara gäller bagateller.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla motionen nr 162 i andra kammaren; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 16 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles motionen nr 162 i andra kammaren.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 49;

Nej — 38.

Ang.
tullen å
elektroder
av järn för
elektrisk
svetsning.

Punkten 4.

I motionen nr 114 i första kammaren av herr *Nylander* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan komplettering av gällande tulltaxa, att tulltaxerubrik nr 536 uppdelades i två underavdelningar, den ena omfattande elektroder av järn för elektrisk svetsning, med en tull av 20 kronor per 100 kilogram, och den andra omfattande löd- och svetsmedel, med en tull av 40 kronor för 100 kilogram.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att motionen I: 114 av herr *Nylander*, om sänkning av tullen å elektroder av järn för elektrisk svetsning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Nylander**: Herr talman! Då jag gått fram med denna motion, har det varit i den livliga föreställningen och uppfattningen, att ett uppenbart fel begåtts i tullbehandlingen av dessa s. k. klädda elektroder, och jag får säga, att för varje tekniker, som sysslat med detta, har det varit mycket svårt att kunna förstå, hur man kunnat inränga denna vara under rubriken: »löd- och svetsmedel».

Jag får emellertid i detta fall hoppas, att den hänvisning, som utskottet har gjort, att avvakta 1928 års tullkommittés utredning skall vara en påminnelse även för kommittén att se till, att en sådan rubrik kommer in i tulltaxan, att det verkligen går att på ett vetenskapligt och tekniskt riktigt sätt göra en tullbehandling av dessa klädda elektroder.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Ang.
tullen å
gummi-
klackar och
gummisulor.

Punkten 5.

I de likalydande motionerna nr 115 i första kammaren av herrar *Nylander* och *Öhman* samt nr 166 i andra kammaren av herr *Leffler* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande tulltaxa, att arbeten av mjuk kautschuk s. k. gummiklackar och gummisulor utbrötes ur rubrik 698 i 1930 års tulltaxa, motsvarande rubrik 635 i 1911 års taxa, för att införas under nuvarande rubrik 710, vilken omfattade behöriga delar av tidigare rubrik 643, och beläggas med en tull av 1 krona 20 öre per kilogram.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 115 av herrar *Nylander* och *Öhman* samt II: 166 av herr *Leffler* m. fl., om höjning av tullen å gummiklackar och gummisulor, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Nylander**: Herr talman! Denna angelägenhet är givetvis av väsentligt större betydelse för vårt lands handel än den föregående frågan. Det är ju så, att förbrukningen inom Sverige av gummiklackar har blivit synnerligen stor de sista åren beroende därpå, att den ena skofabriken efter den andra har gått in för att redan vid sin nytillverkning förse skodonen med gummiklackar. Ända intill år 1926 var tullen på gummiklackar 1 krona 20 öre för kilogram. Då sattes emellertid tullen på en gång ned så lågt som till 50 öre för kilogram. På grund av denna stora prissänkning har det varit synnerligen svårt för de svenska gummifabrikerna att kunna följa med i konkurrensen.

Nu säges gentemot detta, att här är det ingen fara, ty av de siffror, som äro anförda i utskottets utlåtande, skulle framgå, att den svenska produktionen

av gummiklackar har ökats högst väsentligt. Ja, detta erkänner jag gärna, men jag vill då samtidigt peka på att ökningen av importen har under samma tid varit väsentligt större, och den har gått i ett mycket hastigare tempo än vad tillverkningen här i Sverige har kunnat göra. För närvarande importeras ju ungefär hälften av vårt behov av dessa gummiklackar, och enligt vad jag vet, behöva den svenska industriens fabrikat å detta område numera inte stå tillbaka kvalitativt för de amerikanska fabrikat, som här föras i marknaden, om det också varit så under tidigare år.

Nu finner man, att det land, som alldeles särskilt har inriktat sig på den svenska marknaden, när det gäller gummiklackar, är just Amerika, och jag har fått den märkvärdiga upplysningen, att inte mindre än 17 procent av Förenta staternas hela stora export av gummiklackar går till vårt lilla obetydliga land, Sverige. Att det kommer in i Sverige en sådan oerhörd mängd amerikanska gummiklackar måste naturligtvis tyda på att våra tullskrankor äro lägre än vad de äro i andra länder. Varan följer givetvis här det minsta motståndets väg. Samtidigt vill jag här påpeka, att importtullen i Förenta staterna på motsvarande klackar är 25 procent, medan den här i Sverige ungefär uppgår till 18 procent. Detta har också gjort, att denna import av klackar till Sverige har ökat betydligt hastigare, såsom jag framhållit, än den svenska produktionen har kunnat öka.

Nu har utskottet inte gått in på någon realbehandling av motionen, utan endast anförnt en del siffror och i denna fråga liksom i den förra hänvisat till 1928 års tullkommitté. Jag får, herr talman, med anledning av detta endast uttala den förhoppningen, att denna tullkommitté verkligen skall göra en realprövning av denna fråga, och den kommer förvisso i så fall att leda i den riktning, som avses i min motion.

Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 17, i anledning av väckt motion om importtull å hö;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 2 mom. förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § tulltaxeförordningen till beredande av tullfrihet för varor till främmande maktens lönade konsulter; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i gällande tulltaxa beträffande vissa kemiska preparat.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner angående viss utvidgning av tillämplighetsområdet för lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 50 i första kammaren av herr *Lindström* och nr 84 i andra kammaren av herr *Ahl*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om snar utredning rörande utvidgning

*Ang.
tullen å
gummi-
klackar och
gummisulor.
(Forts.)*

*Ang.
tillämplig-
hetsområdet
för lagen om
försäkring
för vissa yr-
kessjukdomar.*

Ang.
tillämpningsområdet
för lagen om
försäkring
för vissa yrkessjukdomar.
(Forts.)

av 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar att gälla jämväl för de arbetare inom porslinsindustrien, som genom inandning av hälsofarligt damm fölle offer för yrkessjukdom.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 50 och II: 84 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Lindström: Herr talman! Ehuru utskottet har avstyrkt den föreliggande motionen, ha motionärerna allt skäl att vara belåtna med utskottets behandling av densamma. Egentligen har utskottet trots sin avstyrkande kläm givit motionärerna mera än de själva ha begärt. Motionärerna önskade utredning i ärendet, men nu konstaterar utskottet, att de av yrkessjukdom drabbade arbetarna, varom här är fråga, kunna inbegripas under gällande lagstiftning. Det är, som utskottet och även socialstyrelsen har framhållit, här fråga om en komplettering av punkt nr 5 i den på området gällande kungörelsen.

Jag har nu begärt ordet för att uttrycka den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skall finna, att den framställning, som socialstyrelsen har gjort om komplettering av ifrågavarande kungörelse, är befogad och att Kungl. Maj:t så snart som möjligt måtte göra den komplettering, varom här talas.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i fattigvårdslagen och lagen om samhällets barnavård; samt

nr 23, i anledning av väckt motion angående viss ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner om utredning rörande införande av smörpremiering;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid för avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänverket;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre kronoarrendatorn K. J. Alm från viss betalningsskyldighet m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en Kungl. Maj:t och kronan tillhörig hållhägnad i Sattajärvi by inom Pajala socken av Norrbottens län; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdet fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 183—185.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 236, av herr *Lindhagen* och herr *Ström, Fredrik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadsplanelag m. m.;

nr 237, av herr *Lindhagen* och herr *Ström, Fredrik*, om revision av expropriationslagen;

nr 238, av herr *Nylander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadsplanelag m. m.; samt

nr 239, av herr *Petrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister.

Herr *Andersson, Henrik*, avlämnade en av honom och herr *Andersson, Per*, undertecknad motion, nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av det för budgetåret 1930/1931 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 52, till Konungen om införande i förordningen angående expeditionslösen av bestämmelse, att protokoll över borgerlig vigselförrättning icke behöver lösas av kontrahenterna.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för täckande av vissa hos länsstyrelsen i Stockholms län bokförda be-
lopp;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för extra ordinarie kustbevakningsbiträdet N. E. K. Walter från viss betalnings-
skyldighet; samt

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av två telefonkablar; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till delar av riksdags-
beslutet:

nr 1, ingressen;

nr 2, slutmeningen;

- nr 3, rörande utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden;
- nr 4, rörande godkännande av en mellan Sverige och Island undertecknad konvention angående fredligt avgörande av tvister;
- nr 5, rörande lag om ändrad lydelse av 76 och 77 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes;
- nr 6, rörande förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;
- nr 7, rörande förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift;
- nr 8, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 17 § i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;
- nr 9, rörande lag om ändrad lydelse av 20 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet;
- nr 10, rörande val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;
- nr 11, rörande val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;
- nr 12, rörande ändrad lydelse av 14 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;
- nr 13, i anledning av väckt motion med förslag till lag angående slakt av husdjur;
- nr 14, rörande åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande;
- nr 15, rörande lag angående ändring i vissa delar av lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk m. m.;
- nr 16, rörande beredande av en tredje emeritilön åt biskopar;
- nr 17, rörande lag om ändrad lydelse av lagen den 22 april 1927 om gäldande ur kyrkofonden i visst fall av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritilön;
- nr 18, rörande verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;
- nr 19, rörande verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;
- nr 20, rörande verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;
- nr 21, rörande beredande åt omnibustrafiken av visst straffrättsligt skydd mot uppsåtlig skadegörelse m. m.;
- nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1930 fattade beslut; samt
- nr 23, i anledning av väckt motion om lagbestämmelser mot uppsättande invid vägarna av trafiksäkerheten ovidkommande reklamannonser.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om sänkning av rösträttsåldern vid elektors- och landstingsmannaval m. m.;

statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en brännoljecistern och anskaffande av ett tankfartyg för flottan;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av visst avtal mellan kronan och Karlsborgs kommun;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa arbeten vid Gustaf V:s docka å Beckholmen;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för löjtnanten A. G. Molin från viss betalningsskyldighet jämte en i ämnet väckt motion;

nr 42, i anledning av väckt motion om ersättning av statsmedel till skräddaren A. Landin för vissa av honom lidna förluster;

nr 43, i anledning av väckt motion om anslag till uppförande av ett varmbadhus vid Åkers krutbruk;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för medarbetaren vid landsmålsarkivet i Uppsala L. J. Levander och föreståndaren vid landsmålsundersökningarna i Lund A. N. Lindqvist att för placering i löneklass tillgodoräkna viss tidigare tjänstgöring;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid serafimerlasarettet;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad till den av telegrafverket disponerade fastigheten nr 3 i kvarteret Fyrmörsaren i Stockholm;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för Sollefteå tingslags väghållningsdistrikt från vissa förpliktelser beträffande gamla järnvägsbron över Ångermanälven vid Forsmo m. m.; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbetalande av viss del av deposition till säkerhet för fullgörande av stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Hosjö till Linghed;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner angående tull å potatis; och

nr 22, i anledning av väckta motioner angående tull å manioka-, tapioka- och arrowrot; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion, II:278, om vissa förmåner för pensionerade banarbetare vid statens järnvägar; och

nr 4, i anledning av väckt motion, II:324, angående upphävande av i vägtrafikstadgan föreskriven skyldighet att å sparkstötting föra signalapparat.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 6.02 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 20 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollen för den 14 och den 16 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5 A, i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1931/1932 under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet, jämte i dessa ämnen väckta motioner; och

nr 7 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1931/1932 under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

*Ang.
förändrad
lagstiftning
rörande
stängselskyldigheten.*

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet **Gärde**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Tjällgrens interpellation angående förändrad lagstiftning rörande stängselskyldigheten, erhöi ordet och anförde:

Herr talman! Med kammarens medgivande har herr O. L. Tjällgren till mig framställt spørsmålet, huruvida det vore att förvänta, att jag komme att föreslå Kungl. Maj:t att för innevarande års riksdag framlägga förslag till förändrad lagstiftning angående stängselskyldigheten.

I motiveringen till denna interpellation har herr Tjällgren bland annat framhållit, att det torde vara ett allmänt önskemål bland den jordbrukande befolkningen i stora delar av landet och särskilt i de norrländska länen, att en ändring i gällande bestämmelser på förevarande område komme till stånd.

Å den framställda frågan får jag lämna det svar, att någon proposition i förevarande ämne icke är att motse till detta års riksdag.

Med hänsyn till vad interpellanten i motiveringen framhållit skall jag emellertid begagna tillfället att i korthet redogöra för det läge, vari nu ifrågavarande lagstiftningsärende befinner sig.

Jag vill härvid först erinra, att gällande bestämmelser om stängselskyldighet och ägors fredande mot skada av hemdjur huvudsakligen återfinnas i förordningen den 21 december 1857 (den s. k. stängselförordningen). Såsom interpellanten erinrat, har riksdagen i två särskilda skrivelser, en av år 1914 och en av år 1925, begärt utredning om ändring av dessa bestämmelser samt framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Med anledning av den senare riksdagsskrivelsen tillkallades jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande under år 1928 vissa sakkunniga att inom justitiedeparte-

mentet deltaga i överläggningar angående lagstiftning i förevarande ämne. Dessa sakkunniga avgåvo den 3 oktober 1928 ett betänkande med förslag till lag om ägofred, vilken lag var avsedd att ersätta 1857 års stängselförordning ävensom övriga nu gällande bestämmelser i ämnet.

Enligt sakkunnigförslaget skall liksom nu ägare av hemdjur principiellt vara underkastad skyldighet att taga sådan vård om djuren, att dessa ej olovligen inkomma å annans ägor. Denna skyldighet skall dock enligt förslaget ej ensamt utgöra grundval för ägofreden, utan vid sidan härav skall stängselskyldighet i viss omfattning bibehållas såsom ägoskyddsmedel. Förslaget äsyftar att genomföra vissa inskränkningar i stängselskyldigheten, särskilt då de mötande ägorna å någondera sidan äro odlade, samt att avväga skyldighetens fördelning mellan vederbörande grannar efter rättvisare grunder än de nu gällande. I fråga om stängsel mellan ägor, som utgöras av skogs- eller utmark, vidbliver förslaget i stort sett lagstiftningens nuvarande ståndpunkt att vardera ägaren har stängselvitsord ävensom att, intill dess stängsel uppföres, skogsmarken skall anses upplåten till gemensamt mulbete, dock att rätten till gemensamt mulbete enligt förslaget skall principiellt begränsas att avse allenast större hemdjur.

Över förslaget ha under år 1928 infordrade yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. I de avgivna yttrandena ha uppfattningarna angående det sätt, varpå den föreliggande lagstiftningsfrågan lämpligast borde lösas, varit ganska delade. Under det flertalet av de hörda Ortsmyndigheterna samt vissa centrala myndigheter i princip givit de sakkunnigas förslag sin tillslutning, har ett ej ringa antal av Ortsmyndigheterna samt domänstyrelsen och vissa sammanslutningar på skogs- och jordbruksväsendets område avstyrkt detsamma. Sistnämnda myndigheter och sammanslutningar ha såsom skäl för den av dem intagna ståndpunkten väsentligen åberopat, att hemdjursägarens vårdnadsplikt borde i större utsträckning än som skett i förslaget läggas till grund för en ny lagstiftning, och därvid särskilt framhållit, att förslagens bestämmelser om stängselvitsord i fråga om skogs- och utmark samt om gemensamt mulbete ur skogsvårdssynpunkt icke kunde anses tillfredsställande. I anslutning härtill har gjorts gällande att den nya lagen borde helt grundas å vårdnadsplikt samt i överensstämmelse härmed stängselskyldigheten mellan grannar principiellt upphävas eller bibehållas allenast för sådant fall, att ägorna å ömse sidor av ägoskillnaden betas och stängslet alltså medför nytta för båda grannarna.

Sedan ifrågevarande yttranden avgivits, har spörsmålet om en ny lagstiftning på förevarande område varit föremål för ytterligare beredning inom justitiedepartementet. Härvid har en överarbetning av de sakkunnigas förslag ägt rum i syfte att ernå en lämplig och rättvis avvägning mellan de olika intressen, varom här är fråga. En utväg, som varit föremål för undersökning, är att i möjligaste mån anpassa hithörande bestämmelser efter de olika betesförhållanden, som råda inom skilda delar av landet. En dylik anpassning har emellertid befunnits möta betydande svårigheter och i vissa hänseenden kräva ytterligare utredning. I ärendets nuvarande läge är det därför icke möjligt att bestämt förutsäga, huruvida den nu antydda vägen kan leda till ett godtagbart resultat. Från min sida skall i varje fall intet underlätas för att denna lagstiftningsfråga må snarast möjligt kunna underställas riksdagens prövning.

Herr Tjällgren: Herr talman! Enligt god sed anhåller jag att till herr statsrådet få frambara mitt värdsamma tack för att herr statsrådet behagat besvara min till honom framställda fråga.

Svaret lydde, såsom vi nyss hörde, »att någon proposition med förslag till förändrad lagstiftning angående stängselskyldigheten icke är att motse till detta års riksdag».

Ang.
förändrad
lagstiftning
rörande
stängselskyldigheten.
(Forts.)

Ang.
förändrad
lagstiftning
rörande
stängsel-
skyldigheten.
(Forts.)

Då jag är viss om att det bland den jordbrukande befolkningen inom stora delar av vårt land är ett allmänt önskemål, att en ändring i gällande bestämmelser på ifrågavarande område snart måtte komma till stånd, måste jag erkänna, att jag icke är fullt belåten med svaret. Såsom statsrådet erinrar om härleda sig nu gällande bestämmelser om stängselskyldighet och ägors fredande mot skada av hemdjur från år 1857. Förordningen är alltså snart 75 år gammal. I betraktande av det flertal omfattande reformer, som under nämnda tid genomförts på jordlagstiftningens område och såsom följd därav verkställda jordavsöndringar, ägostyckningar o. s. v., torde icke från något håll kunna bestridas, att förordningen är i högsta grad föråldrad och bör ersättas med en efter nu rådande förhållanden på området mera anpassad lagstiftning. Och nog tycker man, att då det nu är inte mindre än 16 år sedan riksdagen första gången genom skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning och ändring av dessa bestämmelser, tiden snart borde vara inne för ifrågavarande reforms genomförande.

Herr statsrådet nämnde vidare något om innebörden av det förslag till lag om ägofred, som av därför tillkallade sakkunniga avlämnades i oktober 1928, och vilket, som bekant, varit avsett att ersätta 1857 års stängselförordning. Även om jag erkänner, att jag i viss mån kan anses jävig att yttra mig om nämnda lagförslag, kan jag dock icke underlåta att i detta sammanhang framföra den meningen, att de sakkunnigas förslag är av den art, att detsamma i oförändrat skick skulle kunna utan olägenhet upphöjas till lag. Då jag säger detta, förutsätter jag naturligtvis, att de synpunkter, som i förslaget reservationsvis blivit framförda av herr Andersson i Rasjön och undertecknad, bliva vederbörligen beaktade.

Av statsrådets svar framgår vidare att flertalet av de hörda ortsmyndigheterna samt vissa centrala myndigheter i princip givit de sakkunnigas förslag sin tillslutning, under det att ett ej ringa antal av ortsmyndigheterna samt domänstyrelsen och vissa sammanslutningar på skogs- och jordbruksväsendets område avstyrkt detsamma.

Genast förslaget blev offentliggjort, kunde man konstatera, att de anmärkningar, som då ställdes mot detsamma, huvudsakligen härledde sig från skogsmannahåll. Det var tydligen bestämmelserna i förslagets 3 kapitel om rätt till bete å viss ohägnad mark, som inom dessa kretsar vållade den största oron. Som statsrådet nämnde ha de myndigheter, som avstyrkt förslaget, såsom skäl härför huvudsakligen anfört, att djurägarens vårdnadsplikt borde i större utsträckning än som skett i förslaget läggas till grund för en ny lagstiftning, samt framhållit, att förslagets bestämmelser om stängselvitsord i fråga om skogs- och utmark samt om gemensamt mulbete ur skogsvårdssynpunkt icke kunde anses tillfredsställande.

Nu skall jag givetvis i detta sammanhang icke ingå i något närmare bemötande av dessa synpunkter. Men jag anser mig likväl böra framhålla, att därest desamma vid en eventuell överarbetning av lagförslaget vunne alltför stort beaktande, skulle det för jordbrukarna inom landets olika delar och särskilt i Norrland uppstå synnerligen svåra olägenheter.

För övrigt måste jag säga, att jag har svårt att förstå den kritik och opposition, som från nämnda håll framkommit mot de sakkunnigas förslag. Enligt min mening är skogsvårdsintresset ganska väl beaktat i förslaget. I 42 § 2 mom. heter det nämligen:

» — — — — —
Är beträffande visst län eller viss del av län gällande av Konungen enligt denna lag meddelad föreskrift, att laggillt stängsel skall därstädes freda jämväl mot mindre hemdjur eller visst slag av sådana djur, skall inom sådant län eller länsdel ohägnad mark, som i första stycket sägs, där ej annorlunda av-

talats, anses upplåten till gemensamt mulbete även för sådana mindre hemdjur, som föreskriften avser.»

Alltså finnes ju enligt sakkunnigas förslag möjlighet att förbjuda bete å ohägnad mark, om detta ur skogsvårdssynpunkt kan anses erforderligt. Det skulle ju vara synnerligen intressant att här något närmare ingå på den för närvarande aktuella betesfrågan och den betydande roll den intager i en rationell jordbruksdrift, men jag skall icke göra detta.

Det är ju en känd sak att det för närvarande inom vissa kretsar bedrivs en ganska intensiv agitation för att få till stånd ett absolut förbud till bete å ohägnad mark. Även om avsikten därmed är den allra bästa, nämligen att skydda skogens återväxt, torde det enligt min mening vara klokt att gå fram med stor varsamhet, när det gäller att genomföra ett dylikt förbud. På grund av den oerhört stora betydelse skogen och skogsbruket har för vårt land anser jag för min ringa del, att ingenting bör underlätas, som kan hänföras till skogsvårdens befrämjande. Men som jag nyss nämnde, är det nödvändigt gå fram med varsamhet, när det gäller att genomföra ett allmänt förbud å bete å ohägnad mark, och jag är viss om att jag inte gör mig skyldig till överdrift, om jag säger, att därest ett sådant förbud omedelbart komme till stånd, skulle detta betyda fullständig ekonomisk ruin för tusentals jordbrukare i Norrland. Här gäller det alltså att nogsamtt väga fördelarna och nackdelarna av ett betesförbud mot varandra, så att icke den ena näringen alltför mycket gynnas och tillgodoses på den andras bekostnad.

Nu har herr statsrådet lovat, att från hans sida intet skall underlätas för att denna lagstiftningsfråga må snarast möjligt kunna underställas riksdagens prövning. Jag är herr statsrådet särdeles tacksam för detta löfte och vågar tolka det så, att proposition i förevarande ämne är att förvänta till nästa års riksdag.

Herr Gabrielsson: Herr talman! För att inte kammarens ledamöter skola få den föreställningen, att det är en allmän uppfattning, att man nu bör bibehålla stängselskyldigheten i samma utsträckning, som de kommitterade föreslagit, vill jag bara erinra om att Västerbottens läns hushållningssällskap, när det yttrade sig i detta ärende, icke för sin del kunde tillstyrka det av de sakkunniga uppgjorda förslaget, vilket ju i stort sett kunde sägas innebära status quo, d. v. s. bibehållande av förutvarande bestämmelser.

Herr Tjällgren sade, att det från visst håll hade bedrivits agitation för att man skulle få stängselskyldigheten fullständigt upphävd och vårdnadsplikt införd. Jag tror icke, att detta är med verkliga förhållandet överensstämmande, ty när de ansvariga myndigheterna — jag vill särskilt nämna hushållningssällskapen — yttrade sig i detta ärende, så berodde det inte på någon agitation, utan man ansåg, att tidsutvecklingen fordrade, att man fick en mera radikal förändring av stängselskyldigheten och att införandet av vårdnadsplikt borde vara det tongivande i lagförslaget.

Jag har velat säga detta, ty jag tror inte, att man nu längre anser, att det är alldeles nödvändigt för en jordbrukare med gemensamhetsbeten ute i skogarna. Statsmakterna ha offrat stora summor för att iordningställa rationaliserade beten, och det gör också, att man nu kommer ifrån dessa s. k. gemensamhetsbeten i skogarna, där man inte kan få samma avkastning från kreaturen och som man därför anser oekonomiska. Man måste alltså ta hänsyn till nuvarande förhållanden, när man nu vidtar åtgärder för att utarbete en ny lagstiftning, och det är av den anledningen jag tillätit mig framhålla, vad Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anfört i detta ärende.

*Ang.
förändrad
lagstiftning
rörande
stängsel-
skyldigheten.
(Forts.)*

Ang.
förändrad
lagstiftning
rörande
stängsel-
skyldigheten.
(Forts.)

Herr Tjällgren: Herr talman! Med anledning av vad herr Gabrielsson yttrade vill jag säga, att jag icke har talat om vårdnadsplikten, och det torde alltså föreligga en missuppfattning från herr Gabrielssons sida.

Paragraf 42 i tredje kapitlet, som jag talat om, avser icke vårdnadsplikt utan bete på ohägnad mark. Jag kan mycket väl förstå, att herr Gabrielsson, ehuru han är norrlänning, har en annan synpunkt på denna fråga än den, som jag har. Samma förhållanden råda icke i Västerbottens kustland, där herr Gabrielsson är hemma, som i stora delar av det övriga Norrland. Jag tror, att herr Gabrielsson, om han vill närmare studera såväl de sakkunnigas förslag som vad jag yttrat, icke skall få några vidare invändningar att göra.

Herr Gabrielsson: Ja, jag vill ännu en gång erinra om, att jag hänvisade till det yttrande, som avgivits av Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, i vilket sitta representanter även för lappmarkerna. De voro alla eniga om, att någonting borde göras här och att man icke fortfarande borde bygga på de gamla bestämmelserna, som i huvudsak återfinnas i de sakkunnigas förslag.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 186, med förslag till ändrad tid för kronouppbörden;

nr 187, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);

nr 189, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg;

nr 190, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 33 § lagen den 10 maj 1901 om in-teckning i fartyg;

nr 191, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 2 juni 1911 om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar;

nr 195, angående ytterligare statsunderstöd till Hjärtans regleringsföretag i Jönköpings län;

nr 198, angående viss ändring i staten för statens pensionsanstalt; samt

nr 200, angående avstående av viss del av allmänna arvsfondens rätt till arv efter Erik Magnus Edvard Svedbom.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 183, angående lantmäteriu-ndervisningens ordnande.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 184, angående pension åt landshövdingen S. H. Kvarnzelius; och

nr 185, angående pensionsförbättring åt vissa befattningshavare vid flot-tans varv.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutions-utskottets utlåtande nr 8, statsutskottets utlåtanden nr 38—48, bevillningsut-skottets betänkanden nr 21 och 22 samt första kammarens andra tillfälliga ut-skotts utlåtanden nr 3 och 4.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 186, 187, 189—191, 195, 198 och 200 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr Bergman erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Den 28 september 1925 överlämnades till handelsdepartementet en den 11 september 1924 till utrikesdepartementet ingiven framställning, vari påpekades huruvida svenska sjömän i vissa utländska hamnar genom ett därstädes florerande utplundringssystem utsättas för de största faror till liv, hälsa och egendom, faror, som torde kosta flera sjömän livet än själva deras farofyllda yrke i och för sig under färderna på havet. I skrivelsen framställdes även vissa förslag till modifikationer i gällande sjömanslag, avsedda att närma den svenska lagstiftningen till den som gäller i England och vissa andra sjöfartsländer, så att sjömannens intjänade penningar skulle bättre kunna bevaras åt honom och sjömannen skyddas för den utplundring, som nu år efter år på upprörande och ofta rent brottsligt sätt äger rum i ett flertal stora hamnstäder i utlandet.

De missförhållanden, om vilka här är fråga, föranledde vid 1929 års riksdag ett stort antal folkrepresentanter i riksdagens båda kamrar att motionera om viss ändring av sjömanslagen i ovan angivet syfte. Det har nämligen ådagalagts, att orsaken, varför nordiska sjömän i så mycket större proportionellt antal än andra nationers sjömän råka ut för den nyssnämnda utplundringen och därmed i samband stående olycksöden ingalunda är någon mindervärdighet eller något större lättsinne just hos nordborna, utan i väsentligaste mån den omständigheten att enligt nu gällande nordisk sjömanslagstiftning praktiskt taget nära nog hela den intjänade hyran omedelbart kan utbetäckas under uppehåll i främmande hamn. Resultatet av många månaders hårt arbete och ofta med största hjältemod utförda bragder på havet försvinner däri-genom för mängden på några timmar eller dagar, varefter de utblottade offren för utplundringssystemet lämnas åt sitt öde av dem som riktat sig på deras bekostnad. Stora värden gå år efter år förlorade på detta sätt. Genom svenska konsulats försorg omhändertagas de som i sitt utblottade och nödställda tillstånd vända sig dit; vård på sjukhus samt hemsändande m. m. har under de senare åren kostat svenska staten i medeltal c:a 100.000 kronor om året. Men åtskilliga gå helt och hållet under och försvinna spårlöst.

De skäl, som av motionärerna anförts, ansågos av första lagutskottet värda allt beaktande, och utskottet förklarade sig dela motionärernas önskan om förbättring i anmärkta hänseenden. Utskottet ville emellertid ej tillstyrka omedelbara lagstiftningsåtgärder förr än den pågående utredningen föreläge avslutad.

Andra kammaren anslöt sig till utskottets utlåtande, under det första kam-maren godkände en reservation, vari bl. a. positivt uttalades, att »den olikhet, som föreligger mellan Sverige och vissa andra sjöfartsnationer i fråga om hit-hörande lagstiftning och de svenska sjömannens därav följande relativt rik-ligare penningtillgång vid landbesök i främmande hamnar, synes hava gjort de svenska sjömännen till föremål för en uppmärksamhet av farligaste art, som ofta lett till skada för dem och även vållat statsverket förluster». Det uttala-des, att »det med säkerhet torde kunna förväntas, att den — — — — — igång-satta utredningen snarast möjligt skall bringas till slut och att Kungl. Maj:t därefter kommer att för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen må kunna föranledas».

Ungefär två år ha nu förflutit, sedan dessa uttalanden gjordes, och det är fem och ett halvt år sedan utrikesdepartementet överlämnade den för sex och ett halvt år sedan dit ingivna skrivelsen till handelsdepartementet för nödig utredning. Sedan nu riksdagen redan 1929 efterlyst resultatet av sagda ut-redning, har man ganska allmänt väntat något initiativ i denna viktiga fråga i form av proposition på grundval av den skedda utredningen eller i varje fall ett tillkännagivet resultat av densamma. Den borde nu efter så många år kunna vara färdig.

*Interpellation
ang. åtgärder
till skydd för
svenska sjö-
män vid
vistelse i
främmande
hamnar.*

*Interpellation
ang. åtgärder
till skydd för
svenska sjö-
män vid
vistelse i
främmande
hamnar.
(Forts.)*

Jag får nu värdsamt efter därom uttryckt önskan av riksdagens nykterhetsgrupp hemställa om kammarens benägna tillstånd att till statsrådet och chefen för kungl. handelsdepartementet få rikta en interpellation angående sakens läge och vilka åtgärder som kunna förväntas. Jag ber att få framställa följande spörsmål:

1. När kan det förväntas, att den inom handelsdepartementet år 1925 igångsatta utredningen angående ifrågasatta åtgärder till skydd för svenska sjömäns liv, hälsa och egendom vid vistelse i främmande hamnar blir fullbordad?

2. Anser herr statsrådet, att de erkännansvärda åtgärder, som vidtagits av postsparbanken för att underlätta och uppmuntra sjömäns insättning av en del av sin intjänade hyra samt de förslag, som framkommit om åtskilliga på främmande staters ovissa åtgärder beroende förbättringar av förhållandena i hamnstäderna, äro av den art, att de kunna förväntas avlägsna det väsentligaste av de överklagade olägenheterna?

3. Om så icke är fallet, är herr statsrådet betänkt på att förbereda någon av svenska statsmaktens beslut beroende verksam åtgärd i syfte att det nuvarande, i praktiskt sett oförminskad grad fortgående förödandet av svenska sjömäns liv, välfärd och tillgångar måtte hejdas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades första lagutskottets memorial nr 18, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upplagshus och upplagsbevis.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.35 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.